

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozní ekonomická fakulta

Katedra psychologie

Diplomová práce

Historicko-demografický vývoj farnosti Bzenec

Dalibor Mrazík

© 2016 ZU v Praze

!!!

**Místo této strany vložíte zadání diplomové práce.
(Do jedné vazby originál a do druhé kopii)**

!!!

estné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Historicko-demografický vývoj farnosti Bzenec" jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autor uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva těchto osob.

V Praze dne 31.3.2016

Podkování

Rád bych touto cestou poděkoval skvělému vedoucímu mé diplomové práce, panu Ing. Mgr. Martinu Slabochovi, PhD., za to, že velmi odborně, vstřícně a ochotně vedl mou diplomovou práci a poskytl mi velmi cenné rady a zkušenosti. Taktéž bych mu rád poděkoval za jeho investovaný čas a vynaloženou energii, díky nimž mohla tato práce vzniknout. Dále bych moc rád poděkoval všem, kteří mi během mého tvůrčího období poskytli podporu, a už se jednalo o její formu materiální i psychickou. Obrovské díky pak patří samozřejmě mé milované Lidušce.

Historicko-demografický vývoj farnosti Bzenec

Historical demographic trends of the parish in Bzenec

Souhrn

Tato diplomová práce pojednává o historicko-demografickém vývoji malého jihomoravského městečka Bzenec, ležícím v úrodné a vinicemi poseté krajině Dolnomoravského úvalu. Historicko-demografickým vývojem se v tomto případě rozumí populační a společenský vývoj dané obce, opírající se především o statistiky narozených, oddaných a zemřelých obyvatel, kteří byli zaevidováni v záznamech matričních knih narozených, oddaných a zemřelých, jež vedla bzenecká farnost. Dalšími údaji, které jsou v této práci zkoumány, jsou data o celkovém vývoji obyvatel Bzenec, povoláních, která vykonávaly, ale i mužských a ženských křestních jménech a příjmeních. Cílem diplomové práce bylo tedy vytvořit souhrnnější obraz o populačním trendu dané doby na jihu Moravy, celkově mezi lety 1850 až 2014, kdy byl počet narozených dříve zjištěván v letech 1855 až 1904, počet oddaných mezi lety 1883 až 1932, počet zemřelých mezi roky 1867 až 1916 a všechny tyto údaje byly orámovány celkovým vývojem populace ve výše zmíněných 164 letech – 1850 až 2014. Obecnějším a vedlejším cílem práce též bylo seznámit širší veřejnost s městem Bzenec, a uvést ho tak do obecnějšího povědomí, dále s matrikami a bádáním (nejen) v archivech a zvýšit tak zájem lidí o studium naší historie, jež by dle předání autora mohlo vést k lepšímu poznání a chápání naší minulosti. Ne nadarmo se totiž říká, že pokud chceme pochopit přítomnost, musíme nejdříve zažít rozumět minulosti.

Praktická část práce, zmiňovaná výše, je podpořena částí teoretickou, která se zabývá především matrikami, městem Bzenec, ale i obědmi spjatými s narozením, vdavky a úmrtími.

Summary

This master's thesis describes historical-demographic trends in a small southern moravian town of Bzenec, which lies in a rich countryside of Lower Moravian ravine, mostly covered with vineyards. In this case, historical-demographic trend means population and social evolution of this town. Main research is mostly pointed on statistics of births, marriages and deaths of Bzenec citizens, who were registered in a church registry books of births, marriages and deaths, which were run by the Bzenec parish. This thesis also researches a data

of a total population evolution of people, who lived in Bzenec, as well as their professions and names and surnames of males and females. Main goal of the thesis was to make a little summary of a population trend between the years of 1850 and 2014 in the southern Moravia. Statistic of births describes the period of years 1855 - 1904, statistic of marriages describes years of 1883 - 1932 and statistic of deaths describes the era between years 1867 - 1916. All these data were framed with the total population evolution trends during the period of above-mentioned 164 years - era of 1850 - 2014. Minor goal of the thesis was to make the town of Bzenec more known among people and to apprise the general public about church registry books and an (not only) archive researches, because this could increase researches and studies of history, which could (and the thesis-author wishes that) lead to the better understanding of our past. It is sad, that if we would like to understand the present times, we have to understand the past first.

Practical part of the thesis, mentioned above, is supported by its theoretical part, that talks mostly about the church registry books and the town of Bzenec, but also about the rituals connected to birth, marriage and death.

Klí ová slova: Historicko-demografický vývoj, farnost, Bzenec, s atek, narození, úmrtí, archiválie, archiv, grafy, matri ní knihy narozených, oddaných a zem elých

Keywords: historical-demographic trends, parish, town of Bzenec, marriage, birth, death, archival documents, archive, graphs, church registry books of marriages, births and deaths

Obsah

1.	Úvod.....	5
2.	Cíl práce a metodika	6
3.	Literární rešerše	8
I.	Teoretická část	9
4.	Matriky.....	10
4.1.	Matriky a jejich vývoj v úse.....	10
4.2.	Vývoj matričních záznamů od roku 1605 po současnost	12
4.2.1.	Období 1605 – 1756	12
4.2.2.	Období 1756 – 1783	13
4.2.3.	Období 1784 – 1849	14
4.2.4.	Období 1850 – 1949	16
4.2.5.	Období 1950 – 2000	17
4.2.6.	Období 2001 – nyní	18
4.3.	Rozdělení matrik.....	19
4.3.1.	Matriky živé a neživé.....	19
4.3.2.	Matriky civilní, vojenské a matriky náboženských obcí	20
5.	Archivy v ČR.....	23
6.	Paleografie a vývoj písma od středověku po současnost.....	25
6.1.	Gotické písmo	26
6.2.	Novověké písmo	26
6.2.1.	Písmo novogotické.....	26
6.2.2.	Písmo humanistické	27
7.	Obřady spojené s narozením, úmrtím a vdavky	28
7.1.	Křest.....	28
7.2.	Pohřeb	29
7.3.	Sátek.....	31
8.	Město Bzenec.....	32
8.1.	Historie Bzence	32
8.2.	Kostel sv. Jana Křtitele	33
8.3.	Kaple sv. Floriána a sv. Šebestiána.....	35
8.4.	Bzenecký zámek	36
8.5.	Židé ve Bzenci	37
II.	Praktická část.....	40
9.	Vývoj počtu obyvatel Bzence mezi lety 1850 – 2014	41
9.1.	Vývoj počtu obyvatel mezi lety 1850 – 1950.....	41
9.2.	Vývoj počtu obyvatel mezi lety 1961 – 2001	42
9.3.	Vývoj počtu obyvatel mezi lety 2005 – 2014	43
9.4.	Srovnání vývoje počtu obyvatel mezi lety 1850 - 2014	44
10.	Vývoj počtu narozených mezi lety 1855 – 1904	45
10.1.	Vývoj počtu narozených mezi lety 1855 - 1864	45
10.1.1.	Počet narozených dle měsíců mezi lety 1855 - 1864.....	46
10.2.	Vývoj počtu narozených mezi lety 1865 – 1874	47
10.2.1.	Počet narozených dle měsíců mezi lety 1865 – 1874	48
10.3.	Vývoj počtu narozených mezi lety 1875 – 1884	49
10.3.1.	Počet narozených dle měsíců mezi lety 1875 – 1884	49
10.4.	Vývoj počtu narozených mezi lety 1885 – 1894	50
10.4.1.	Počet narozených dle měsíců mezi lety 1885 – 1894	51
10.5.	Vývoj počtu narozených mezi lety 1895 – 1904	52
10.5.1.	Počet narozených dle měsíců mezi lety 1895 – 1904	53

10.6.	Celkové zhodnocení porodnosti mezi lety 1855 – 1904.....	53
11.	Vývoj po tu s atk mezi lety 1883 – 1932	56
11.1.	Vývoj po tu s atk mezi lety 1883 – 1892	56
11.1.1.	Po et s atk dle m síc mezi lety 1883 – 1892	57
11.2.	Vývoj po tu s atk mezi lety 1893 – 1902	58
11.2.1.	Po et s atk dle m síc mezi lety 1893 – 1902	59
11.3.	Vývoj po tu s atk mezi lety 1903 – 1912	60
11.3.1.	Po et s atk dle m síc mezi lety 1903 – 1912	61
11.4.	Vývoj po tu s atk mezi lety 1913 – 1922	62
11.4.1.	Po et s atk dle m síc mezi lety 1913 – 1922	63
11.5.	Vývoj po tu s atk mezi lety 1923 – 1932	64
11.5.1.	Po et s atk dle m síc mezi lety 1923 – 1932	65
11.6.	Celkové zhodnocení porodnosti mezi lety 1883 – 1932.....	65
12.	Vývoj po tu zem elých mezi lety 1867 – 1916	68
12.1.	Vývoj po tu zem elých mezi lety 1867 – 1876	69
12.2.	Vývoj po tu zem elých mezi lety 1877 – 1886	70
12.3.	Vývoj po tu zem elých mezi lety 1887 – 1896	71
12.4.	Vývoj po tu zem elých mezi lety 1897 – 1906	72
12.5.	Vývoj po tu zem elých mezi lety 1907 – 1916	73
12.6.	Celkové zhodnocení úmrtnosti mezi lety 1867 – 1916.....	74
13.	Jména a p íjmení obyvatel Bzence v letech 1883 - 1932	76
13.1.	K estní jména	76
13.1.1.	K estní jména mužská.....	76
13.1.2.	K estní jména ženská	77
13.2.	P íjmení.....	78
13.2.1.	P íjmení mužská	78
13.2.2.	P íjmení ženská.....	79
14.	Povolání bzeneckých obyvatel v letech 1883 - 1932.....	80
15.	Záv r	83
16.	Seznam zdroj	85
17.	Seznam tabulek a graf	89
III.	P ílohy.....	90

1. Úvod

Tato diplomová práce se zabývá historicko-demografickým vývojem v malém, jihomoravském městě ku Bzenec, jež leží v úrodné, vinicemi poseté krajině Dolnomoravského úvalu. Autor ne zvolil tuto obec náhodou – a sám rozeným Pražanem, ko eny rodu, jehož je součástí, vedou právě do okolí tohoto malebného vinařského městečka. Ve Bzenci samotném ještě stále žijí několik jeho příbuzných, například autorův děd, ale i jiní příbuzní ze strany autorova otce.

Demografické trendy, zkoumané v této práci, byly především statistiky narozených dětí, sezených párů a zemřelých osob, během druhé poloviny 19. století, devatenáctého a první poloviny 20. století. Práce se dále zaměřuje na celkový vývoj bzeneckého obyvatelstva, a to od druhé poloviny devatenáctého století až do současnosti, i jejich křestními jmény, příjmeními a profesemi. Konkrétně se jedná o počty narozených v letech 1855 až 1904, počty oddaných mezi lety 1883 až 1932, počty zemřelých mezi roky 1867 až 1916 a všechny tyto údaje byly ohrámovány celkovým vývojem populace ve výše zmíněných 164 letech – 1850 až 2014. Pro lepší přehlednost a srozumitelnost byla jednotlivá období rozdělena do dekád.

Výše zmíněné demografické údaje byly zjištěny z matričních knih narozených, oddaných a zemřelých, jež vedla bzenecká farnost. Badatelská činnost probíhala především od počítačového stolu, protože všechny matriční záznamy, potřebné pro tuto práci, jsou dostupné online na oficiálních internetových stránkách Moravského zemského archivu v Brně. Neznamena to však, že by tvorba této práce byla záležitostí čistě domácí – Bzenec byl samozřejmě osobně navštíven, stejně jako badatelna státního okresního archivu v Hodoníně, kde byly vyhledávány další důležité informace.

Příslušná období, dokumentována v práci, byla autorem zvolena z důvodu dostupnosti požadovaných údajů a také proto, že matriční záznamy z tohoto období jsou relativně dobře čitelné, oproti záznamům ze starších dob, k jejichž podrobnému zkoumání je nutné dokonalé ovládnutí paleografie – tedy vedy, jež se děním starého písma zabývá. Zde je nezbytné podotknout, že takto podrobně vedené statistiky narozených, oddaných a zemřelých je možné vypátrat do minulosti pouze v prostředí české a moravské kulturního okruhu, čímž se z nich stávají údaje velmi unikátní a tím pádem také cenné.

2. Cíl práce a metodika

Cílem této diplomové práce s názvem „Historicko-demografický vývoj farnosti Bzenec“ je především poskytnout ucelený obraz populačních trendů v malém, jihomoravském městě Bzenec během druhé poloviny 19. století, první poloviny 20. století, s mírným přesahem až do dob současných. Zmíněnými trendy se v tomto případě rozumí populační a společenský vývoj dané obce, opírající se především o statistiky narozených, oddaných a zemřelých obyvatel, kteří byli zaevidováni v záznamech matričních knih narozených, oddaných a zemřelých, jež vedla bzenecká farnost. Dalšími údaji, které byly v této práci zkoumány, byla data o celkovém vývoji obyvatel Bzence, povoláních, která vykonávaly, ale i mužských a ženských křestních jménech a příjmeních. Počet narozených dětí byl zjištěn v letech 1855 až 1904, počet oddaných párů mezi lety 1883 až 1932, počet zemřelých osob mezi roky 1867 až 1916 a všechny tyto údaje byly ohrámovány celkovým vývojem populace ve výše zmíněných 164 letech – 1850 až 2014. Ve fotografické příloze na konci práce lze spatřit urbanistický vývoj Bzence. Obecnějším a vedlejším cílem práce též bylo seznámit širší veřejnost s městem Bzenec, a uvést ho tak do obecnějšího povědomí, dále s matrikami a bádáním (nejen) v archivech a zvýšit tak zájem lidí o studium naší historie, jež by dle přání autora mohlo vést k lepšímu poznání a chápání naší minulosti. Ne nadarmo se totiž říká, že pokud chceme pochopit přítomnost, musíme nejdříve zažít rozumět minulosti.

Tato diplomová práce je rozdělena na část teoretickou a část praktickou. Část praktická se opírala o badatelskou činnost, během níž byla zjištěna data ohledně počtu narozených, oddaných a zemřelých obyvatel města Bzenec, stejně jako se zabývala jejich profesemi a křestními jmény a příjmeními. Detailněji je praktická část rozebírána již v odstavci o cílech této práce. Část teoretická se zabývá matrikami a matričními záznamy obce Bzenec, obady, spojenými s výše zmíněnými životními událostmi, starým písmem a soustavou archivů v ČR.

Hlavním metodickým postupem při tvorbě teoretické části této práce bylo studium odborné literatury (*více viz kapitola Literární rešerše*) a pramenů dostupných na internetu. Při této příležitosti tedy autor práce navštívoval knihovny a podobná zařízení, stejně jako dlouhé hodiny procházel webové stránky, zabývající se danou tematikou, a prostudoval nalezené články a ostatní informace. Již během tvorby teoretické části této práce probíhala návštěva zkoumané oblasti, z čehož důvodu bližšího seznámení se s realitou a zkoumaným prostředím celkově, přestože autor má k Bzenci vztah velmi blízký, a to z důvodu jeho

ko en , které do tohoto m ste ka a blízkého okolí sahají. P i tvorb ásti praktické byla hlavním metodickým postupem p evážn badatelská innost, b hem níž byly studovány matri ní záznamy bzenecké farnosti. Nutno podotknout, že matri ní záznamy jsou postupn zp ístup ovány online a tak se badatelská innost áste n p esouvá z archivních studoven a badatelen do pohodlí našich domov , ímž ztrácí jakýsi punc objevitelského tajemna, zároveň ovšem šet í náš drahocenný as, který je v dnešní, hektické dob , vyvažován zlatem. Matri ní záznamy narozených, oddaných a zem elých, z kterých erpal autor údaje pro tuto práci, byly všechny nascanovány online na internetových stránkách actapublica.eu, které jsou oficiálními stránkami Moravského zemského archivu v Brn . Nez stalo však pouze u bádání internetového. Autor v rámci výzkumu navštívil nejen Bzenec samotný, ale i státní okresní archiv v Hodonín , kde v bzeneckém fondu pátral po dalších informacích, pot ebných k dokon ení této práce. Fotodokumentace v p íloze práce byla po izována ve Bzenci autorem samotným.

3. Literární rešerše

Autor této diplomové práce považuje za nejdůležitější knihu daného tématu publikaci Václava Háška, kterou sepsal společně s pomocí kolektivu dalších autorů, jež nese název *Učebnice pro začínající rodopisce z roku 2014*. Jak je již z názvu díla patrné, kniha souhrnně seznamuje čtenáře s problematikou pátrání po svých předcích a bádání v archivech obecně. Seznamuje s historií matematických zápisů v historických souvislostech, popisuje soustavu archivů v České republice, aby případní zájemci o badatelskou činnost věděli, do jakého archivu se vydat. Dále pomáhá se čtením starých zápisů, jež jsou pro laika velice těžko čitelné. Publikace je přehledná, a také je jednoduchá určená pro badatele z nadlaické veřejnosti, je napsána velmi odborně a přehledně.

Další důležitá kniha, jež byla v rámci přípravy na diplomovou práci studována, se jmenuje *Po stopách vlastních předků* a byla sepsána Henrym C. Pohankou roku 2009. Kniha může též sloužit jako pomůcka pro případné zájemce o pátrání po svém rodu, na rozdíl od publikace Václava Háška se však více věnuje historickým souvislostem a historii obecně, a to především z hlediska hlubšího proniknutí do daného tématu.

Velmi zajímavou a podstatnou publikaci, která se věnuje obědím spojených s narozením a úmrtím, napsala Alexandra Navrátilová. Kniha nese název *Narození a smrt v české lidové kultuře* a byla vydána v roce 2004. Vzhledem k tomu, že se však věnuje věcem minulým, je stále aktuální. Dílo je obsáhlé a plné vyčerpávajících informací, jež se věnují zvykům, obyčejům, pověrám a obědím, které od nepaměti provázejí lidské zrození i skon. Kniha byla velmi důležitá pro pochopení lidského chování, které se odehrávalo právě při výše zmíněných životních událostech.

Dále bylo třeba vyhledat knihu, v novomanu svatebním obědím. Takováto publikace byla nalezena v knize Evy Janíkové s názvem *Historie svateb od nejstarších až po současnost*, vydané v roce 2012. Kniha pojednává, jak již sám název napovídá, o vývoji svatebních obědů v průběhu věků. Je přehledná a chronologicky a dané téma pokrývá více než dostatečně.

I. Teoretická část

4. Matriky

4.1. Matriky a jejich vývoj v Čechách

Pod slovem matrika či matriční kniha rozumíme zpravidla knižní písemné záznamy, které jsou vedeny za účelem evidence obyvatelstva a podchycení významných životních událostí jedince, především a hlavně údaje o narození, sňatku a úmrtí. V matrikách lze též nalézt například povolání dané osoby nebo datum křtu. Poslední jmenované však pouze v případě matrik vedených církvemi. Matriční záznamy byly v minulosti zavedeny z důvodu lepší přehlednosti celkového počtu věřících, ale hrály i velmi důležitou roli v případných otázkách majetkových poměrů i neúmyslných sňatků pňbužných.^{1,2}

Stejně jako vše, samozřejmě i matriky mají svou vlastní historii. Ta se začala psát pravděpodobně již za dob císaře Marka Aurelia ve starověkém Římě, tedy ve druhé polovině 2. století n.l. V oněch dobách totiž existovaly listiny, které evidovaly křty. V římských státech bylo tímto pravidlem vést záznamy o úmrtích biskupů a od 7. století se pravidelně zaznamenávaly též jména a data skonu všech mnichů a řeholníků, kteří sloužili danému klášteru. Od počátku století patnáctého je možno po celém území evropského kontinentu ojedinele vypátrat záznamy o narození a smrti různých skupin lidí. Tyto záznamy byly vedeny faráři.³

Zlomovým okamžikem v historii vedení matričních záznamů byl však až Tridentský koncil, konaný mezi roky 1545 – 1563 v severoitalském Trentu.⁴ Ten totiž přikázal, aby byly vedeny evidence všech pokřtěných a oddaných, které měly být zaznamenávány faráři a jejich církevními nadřízenými. Díky tomuto příkazu se tak zrodila pro společnost zásadně významná povinnost. Celkové uplatnění výše zmíněného nařízení však ještě trvalo zhruba dalších dvacet let.⁵

Zavedení matrik na našem území započalo na přelomu 16. a 17. století, kdy se roku 1591 konala synoda v Olomouci a roku 1605 v Praze. O deset let později byla na základě liturgické knihy zvané Římský rituál, vydané papežem Pavlem V., zavedena jako povinnost uvádět

¹ Pohanka, C. H., *Po stopách vlastních předků*, s. 90, 91.

² Marešková, M., *Průruka praktické genealogie*, s. 8.

³ Pohanka, C. H., *Po stopách vlastních předků*, s. 91.

⁴ Český Trident, pozn. autora.

⁵ Pohanka, C. H., *Po stopách vlastních předků*, s. 91.

úmrtí jako další matriční záznam. Uvádělo se však v tšinou datum pohřbu a nikoliv přesné datum skonu.⁶

Neinnost matričních úřadů a pozastavení zakládání nových matričních knih měla na svědomí Třicetiletá válka, válečný konflikt celoevropského významu, který sužoval starý kontinent mezi lety 1618 – 1648. Jednotlivé farní úřady byly římskokatolickou církví znovuzakládány až po skonění této války. Nejvšší počet nových založených matrik proto pochází právě z druhé poloviny století sedmnáctého. Ponevadž v této době měla církev dostatek duchovních, kteří by mohli obsadit všechny farnosti, byla spousta farností spojována do větších celků. Někdy se jednalo až o dvacet obcí, spadajících pod jednu faru. Na obnovování far se často podíleli i kněží z klášterů. Mnoho dochovaných matrik z tohoto období je tvaru menšího a podlouhlého a to ze zcela praktických důvodů, musely se vejít do jezdecké boty, protože kněží objížděli fary kočmo.⁷

Převodně se všechny tři typy záznamů, tedy datum křtu, sňatku a úmrtí (pohřbu), zapisovaly do jedné knihy a to zpravidla se sebou, kdy byl v každé matriční knize předem vyčleněn určitý počet nepopsaných listů pro záznamy data narození a data vdavků a zbylé strany pro data úmrtí.

Často se však stávalo, že osoba, pověřená vést tyto zápisy rozčlenila knihu nerovnoměrně a docházelo tedy k tomu, že některé záznamy o křtinách byly zapsány na listy za data úmrtí. Vše výrazně změnil až patent, vydaný roku 1784 Josefem II., díky němuž mimo jiné začaly existovat matriční knihy celkem tři, pro každý záznam zvlášť. Tento patent taktéž předpokládal vést matriky i židovským rabínům. V tomtéž roce také vyšlo nařízení, určující vedení matrik jako ve stejných listinách. Evangelická církev mohla matriky vést jako ve stejné listině až od roku 1829, Židé dokonce teprve od roku 1869. V tuto dobu již měly všechny matriky podobu linkových formulářů, nikoliv větších záznamů, jako tomu bylo až do roku 1769.⁸

V průběhu roku 1790 vyšlo nařízení, které předepisovalo vést k matrikám jmenné seznamy všech osob, které jsou v dané knize zapsány. Tyto seznamy jsou vedeny abecedně a známe je jako matriční indexy. Správně by měly být řazeny dle příjmení, občas se ale stávalo, že bývaly řazeny dle jmének estních, což může být poněkud zavádějící. Počínaje rokem 1802 vyšlo další nařízení, které předpokládalo dodatečně vytvořit indexy i k matrikám starším. Do dnešní doby se však zatím nedostalo na všechny a proto můžeme narazit i na matriky, které

⁶ Pohanka, C. H., *Po stopách vlastních předků*, s. 91.

⁷ Hásek, V. a kol., *Učebnice pro začínající rodopisce*, s. 36, 37.

⁸ Pohanka, C. H., *Po stopách vlastních předků*, s. 91.

indexy postrádají. V matrikách staršího data povětšinou nalezneme indexy na poslední straně, u novějších matrik jsou indexy samostatnými knihami.^{9,10}

Na našem území patří mezi nejstarší dochované matriky matrika z Jáchymova, z roku 1531 a matrika z Abertam, z roku 1544, obě vedené luteránskou církví. Dále pak matriky vedené církví augšpurskou z roku 1629 z Aše a z roku 1565 z Chebu. Nejstarší matriky dochované na území dnešního Středočeského kraje jsou ze Slaného z roku 1595 a z Berouna z roku 1601. Mezi nejstarší matriky vedené církví římskokatolickou jsou z Nového Města pražského z farnosti sv. Jindřicha z roku 1582, z roku 1609 z Vysokého Mýta a z brněnské farnosti sv. Jakuba z roku 1587 a ze stejného roku z Vyššího Brodu.¹¹

4.2. Vývoj matričních záznamů od roku 1605 po současnost

4.2.1. Období 1605 – 1756

V nejstarším období byly zápisy o křtích, sčítáních a pohřbech uváděny v jedné knize, která byla rozdělena do těchto částí. Této matrice se říkalo matrika tripartitní a záznamy v ní byly vedeny ve strohých větách a to buď německy, nebo německy, záleželo na jazyku dané oblasti. Ojedinelé můžeme také najít na posledních stranách zvlášť zapsány křty a oddávky katoláckých a podobných lidí na okraji společnosti, křty nemanželských potomků a pohřby osob popravených. V tomto období ovlivňovala a kontrolovala zápisy církev. Olomoucká diecéze nařídila první opisy matrik pro svou diecézi v roce 1686.^{12,13}

Zápisy o křtu obsahovaly datum křtu, obec, křestní jméno dítěte, křestní jméno a příjmení otce. V případě matky bylo uvedeno pouze jméno křestní. U křtomatky se zde uvádělo jejich jméno a příjmení, město a obec, ze které pocházeli. Taktéž byl zaznamenán kněz svým jménem a příjmením a hodností, kterou zastával, tedy, zda se jednalo o děkana, faráře nebo kaplana. U sčítáních zápis bylo uváděno datum, obec, jméno a příjmení ženicha, občas také stejné údaje o ženichovi otci, u nevlasty pouze křestní jméno, u jejího otce stejný záznam jako u otce ženicha. U svatební stejné záznamy jako v případě křtu. Občas byli zapisováni i svatební svědčící, družby a družičky. I zde byl zapisován kněz, který obřad vedl. V případě záznamu pohřbených zde bylo datum pohřbu, obec, jméno a příjmení zemřelého a také to, zda byl

⁹ Marešková, M., *Příručka praktické genealogie*, s. 11.

¹⁰ Pohanka, C. H., *Po stopách vlastních předků*, s. 92, 93.

¹¹ Hásek, V. a kol., *Učebnice pro začínající rodopisce*, s. 36.

¹² Tamtéž, s. 40.

¹³ Marešková, M., *Příručka praktické genealogie*, s. 9.

nebožtík zaopatřen poslední svátostí. Pokud se jednalo o oběti mimoádných událostí, například přírodní katastrofy nebo vraždy, záznam býval zpravidla delší.¹⁴

Jak je patrné z výše uvedeného, místo dědičného příjmení se uvádělo příjmení, které bylo přízviskem i příezdívkou dotyčného člověka. Vzhled a úprava zápisu byla plně na zapisujícím knězi a z tohoto důvodu není vždy stejná. Rok byl zapisován arabskou číslicí, měsíc nikoliv. Ten byl zapisován slovně v latině.¹⁵

Od počátku docházelo k nepřesným zápisům z důvodu zkrácení příjmení. Důvod byl prostý, před oběma byly zapisujcímu všechny údaje sděleny ústně. Záviselo tedy na tom, jak zřetelně daná osoba, podávající informace, vyslovovala a také jak detailně informace znala a jak dobře kněz slyšel. Se zkomolenými záznamy se však můžeme setkat nejen u příjmení, do matrik se zapisovaly i nevšední události, jakými mohly být třeba povodně, požáry i opravy kostela. Někdy můžeme nalézt i celkovou evidenci obyvatel dané obce i seznam majitelů panství nebo farářů. V českých psaných zápisech nebylo rozlišováno měkké „i“ a tvrdé „y“ a byly využívány spěšky a proměnná písmena.¹⁶

Příkladem takového zápisu může být záznam s datem ze stejné obce Hvozdec z druhé poloviny 17. století:

„Anno 1665 20. February z Hwozdce Potwrzeno jest swate manželství Wojtiecha Podhorskyho a Marží Magdalenou czerou Waczlaw Wokurzky swiedkowe Jyrzyk Malej z Hwozdce Waczlaw Šilhawej z Oseka družiczka Dorotka Wesela“¹⁷

4.2.2. Období 1756 – 1783

Toto období je charakterizováno změnou v jazyce zápisu záznamů. římskokatolická církev nařídila vést veškeré záznamy již pouze v latině. V některých farnostech však i dále byly zápisy vedeny v češtině i němčině. V nové záznamy byly rozšířeny a již obsahovaly i datum narození, datum těhotenství a datum úmrtí. Pro lepší rozlišení obcí k nim byla uvedena i příslušnost k danému panství. Příjmení byla podtrhávána pro lepší identifikaci. Přestože nařízení vést matriky zvlášť pro jednotlivé obce a jednotlivé obce bylo uzákoněno až v roce 1784, můžeme se i v tomto období již setkat s oddělenými matričními knihami. Do matrik se začaly do samostatných rubrik zapisovat popisná čísla domů, která musela být povinná na všech

¹⁴ Hásek, V. a kol., *Uebnice pro začínající rodopisce*, s. 40.

¹⁵ Tamtéž, s. 41.

¹⁶ Tamtéž, s. 41.

¹⁷ Tamtéž, s. 41.

domech a staveních od roku 1770. Ve stejném roce byla zavedená jednotná úprava matričních záznamů, stejně jako zápis k tomu oproštěného od poplatků. Státní správa pochopila důležitost významu pro hledu obyvatelstva z důvodu lepšího fungování státu. Církevní matriky se staly ve stejnými listinami. Nalézáme již místo pro jméno pro jméno a příjmení, která byla uzákoněna Tolerančním patentem z roku 1781, který vydal císař Josef II.¹⁸

Pro příkladem zápisu z tohoto období může být záznam svatby z konce 18. století ze stejného období v Skryji:

„Anno 1762 ex Skrej 6. Januarii contraxit matrimonium per verba honestus sponsus Paulus filius defuncti Paulum Rohla cum honesta sponsa Anna filiam Joannis Chrz ambo ex Skrej subditi Pirglicensis prasente me Antonium Kowarž curatus loci Testibus Simoni Maucha Francisco Chrz ambo ex Skrej“^{19, 20}

4.2.3. Období 1784 – 1849

Nejdůležitější událostí tohoto období je nařízení z roku 1784 vést jednotlivé matriky pro jednotlivé obce a obce odděleně, jak již bylo zmíněno v kapitolách výše. Z důvodu přesné identifikace obcí i osob byl exaktně stanoven formulář s popisem jednotlivých kolonek. Během této éry bylo do matrik zapisováno v opět v českém nebo německém jazyce. Odeznívá zápis spíše zřetelného písma a objevuje se často kombinace starého i nového stylu psaní, někdy dokonce i v jednom slově naráz. Dalším, neméně významným milníkem této doby, o kterém již taktéž byla řeč výše, byla povinnost vést abecední jmenné seznamy k matričním knihám, tzv. Indexy. V nich bylo napsáno pro jméno, jméno, obec a samozřejmě číslo stránky zápisu v té dané knize pro snadnou dohledatelnost hledaného záznamu.²¹

Z důvodu prevence proti ztracení jednotlivých stránek, ale též proti doplnění listů nových byl v roce 1792 vydán dekret, který nařizoval každou stranu knihy foliovat. O sedm let později bylo na území české říše nařízeno, aby k matrikám vznikaly jejich kopie. Tímto opírá se o dříve dříve dříve a měly být vedeny za každý rok a uschovány na jiném místě, než-li matrika původní, pro případ ztráty i poškození originálu. Nově též mohly vzniknout matriky jiných církví, než pouze církve římskokatolické, nýbrž roku 1781 byl vydán Toleranční

¹⁸ Hásek, V. a kol., *Uebnice pro začínající rodopisce*, s. 42.

¹⁹ Tamtéž, s. 43.

²⁰ Český překlad textu – „Roku 1762 ze Skryji 6. ledna uzavřeli ústní svazek manželský poctivý ženich Pavel syn zeměleho Pavla Rohly s poctivou nevestou Annou dcerou Jana Chrz oba ze Skryji poddaní (panství) Křivoklátu prostřednictvím Antonína Kováře místního faráře a svědek Šimon Moucha František Chrz oba ze Skryji“ – Tamtéž, s. 43.

²¹ Tamtéž, s. 45.

patent, jenž umožňoval náboženskou svobodu. Povoleny však byly pouze evangelické církve Augšpurská a Helvétská. Záznamy z těchto církevních sborů nám zde nalezneme u těchto farností a farností římskokatolických nebo u obou zároveň a to z prostého důvodu, evangelíci zapsali potřebné údaje do svých matrik a poté tyto údaje nahlásili katolíkům.

Díky několika výše zmíněným patentům docházelo k výstavbě a rozvoji nemocnic, porodnic, starobinců a ústavů pro choromyslné i nalezence. Povinné vedení matričních záznamů pro tyto instituce na sebe nenechalo dlouho čekat, funguje od roku 1786. V této době se již pomalu, ale jistě začíná projevovat vliv státu a jeho kontrola nad vedením matričních záznamů.^{22,23}

V sekci o narození byly uvedeny následující údaje: datum narození a k tomu, obec a zároveň i číslo domu, křestní jméno novorozence, píšoucnoství k víře, pohlaví a také to, zda bylo dítě manželské i ne. Dále jméno a píšmení otce, jeho křeslo, náboženství, obec s píšloušností k danému panství. Tytéž údaje byly zapsány u matky s jejím rodným píšmením, zde se někdy uváděl i její otec, a u kmotra i svátka. Bylo povinností faráře zapisovat i mrtvé narozená dítě. Co se týče zápisu o svátce, zde se jednalo o následovné: datum svatby, obec s číslem domu, jméno ženicha a jeho píšmení, křeslo, jména a píšmení obou jeho rodičů, u otce jeho křeslo. Dále věk ženicha, jeho náboženské vyznání a to, zda byl vdovec i svobodný. Bez rozdílu i údaje nevstiny. U svátka jejich jména, píšmení, křeslo a někdy i věk. Pokud byly snoubenci nezletilí, musel zde být zapsán souhlas otce s jeho podpisem, stejně tak jako podpisem svátka. V té době však všichni neovládali psaní a proto stačilo, aby místo podpisu byly v kolonce tři křížky. Mezi další údaje patřil věk ohlášek, od vrchnosti povolení k oddávce. Tyto údaje byly uvedeny v poznámkách. V zápisech úmrtních byly zpravidla tyto údaje: jméno a píšmení nebožtíka, datum úmrtí a pohřbu, obec a číslo domu. Dále pak píšina smrti, zda byla zajištěna poslední svátost a zemřelého věk. Zajímavostí je, že věk nebyl zpravidla kontrolován dle záznamu o narození, nýbrž pouze zapsán dle ústního sdělení píšbuzných. V případě zemřelých dětí také jméno a píšmení otce, v případě zemřelých manželek to bylo jméno a píšmení manžela. Nechyběl ani zápis o knězi, který provedl pohřbní obřad. Můžeme též i dohledat místo pohřbu.²⁴

Příkladem zápisu z této epochy může být záznam oddaných ze stejné obce Podmokly z počátku roku 1823:

²² Hásek, V. a kol., *Učebnice pro začínající rodopisce*, s. 45, 46.

²³ Marešková, M., *Průručka praktické genealogie*, s. 9.

²⁴ Hásek, V. a kol., *Učebnice pro začínající rodopisce*, s. 46.

„Rok 1823 dne 28. Januarii

Místo: Podmoky p. 17

Ženich: Brtek František syn Waclawa Brtka wejminká e z Podmok a matky Kate iny Salawowy

Katolického vyznání, v k 23 let, stav svobodný

Nev sta: Anna dcera Jana Suchánka chalupníka z Podmok a Kate iny Je ábkowy

Katolického vyznání, 18 let, stav svobodný

Sv d k: Johan Šlechta sv dek Mat j Brtka sv dek

Oddal Jan Chládek fará

Pozn. Otcové nezletilého ženicha a new sty swoluji k s atku. Podpisy:

Waclaw Brtek otec ženicha Jan Suchanek otec new stin²⁵

4.2.4. Období 1850 – 1949

Po zrušení vrchnostenské správy v roce 1850 byly matriční rubriky opět drobně pozmeněny. Především zde bylo více údajů o rodičích a prarodičích. Rozšířena byla i identifikace obcí dle jejich příslušenství k danému bývalému panství, politickému okresu i kraji. Začaly být vydávány rodné listy, dle kterých se posléze zapisovala přesná data narození obou snoubenců v případě zápisu o sátku. Kromě údajů z křesťanských listů bylo nutno zapsat i údaje z prohlášení, tedy listů o potvrzení svatebních ohlášek. Otec byl vždy ten, dle něhož byla identifikována nevěsta i matka dítěte. Při záznamech o křtech se uvádělo po roce 1890 datum narození obou rodičů a taktéž i místo, kde byli oddáni. Nově byl uváděn přesný a ověřený věk, dle data narození, při zápisu o úmrtí, při jiných úmrtích a někdy též dokonce hodina skonu. Zde se někdy zapisoval i počet let ve svazku manželském. Je možné dohledat i později dopisované poznámky ohledně vydání křesťanského listu, poznámky o sátku dané osoby i jeho skonu. Tyto komentáře byly dopisovány farářem i pro úplnost na základě písemných sdělení z jiných farností. Jednotlivé listiny, například křesťanské listy, úmrtní listy apod. byly ukládány samostatně do archivu fary. Od roku 1860 bylo zapisováno i pořadové číslo matričního záznamu proto, aby nic dalšího nemohlo být později připsáno. Úplnou novotou bylo zavedení civilních matrik, protože od roku 1868 mohly být uzavírány i civilní sátky a jejich zápisy si vyžadovaly zcela odlišné knihy, než jakými byly matriky církevní. Po založení samostatného československého státu byly povoleny dvě nové církve. Nejprve se jednalo o československou církev husitskou a nedlouho po ní vznikla ještě československá církev

²⁵ Hásek, V. a kol., *Uebnice pro začínající rodopisce*, s. 47.

pravoslavná. Tyto sbory samozřejmě také začaly vést své vlastní matriky. Po obsazení Sudet vojsky nacistického Německa a vzniku Protektorátu Čechy a Morava se vedly záznamy o trvale žijících příslušnících křesťanské na území Protektorátu matriky, které jsou označovány jako stavovské. Zapisoval do nich stavovský úředník, který spadl pod příslušný místní úřad.²⁶ Příkladem zápisu z příslušného období může být záznam o svatbě z konce 19. století z hlavního města Prahy:

„Dne: 12. srpna 1884

Místo: bydliště ženicha Praha Smíchov, bydliště nevěsty Roudnice okresní hejtmánství Roudnické

Oddávající kněz: František Rošický, probošt

Ženich: p. Liebscher Karel malíř v Praze na Smíchov manželský syn Josefa Liebschera inženýra asistenta v Praze a matky Marie rozené Fischerovy z Prahy

Katolického náboženství, v křesťanském věku 33 let, stav svobodný

Nevěsta: sl. Procházková Emma, manželská dcera Františka Procházkovy vrchního kontrolora na odpočinku v Roudnici a matky Amalie rozené Pichlerovy z Hořevického Plánu

Katolického náboženství, v křesťanském věku 30 let, stav svobodná

Svědci: Ervín Smíšek okresní tajemník v Roudnici František Liebscher soudní adjunkt

Pozn. Ženich narozen u Marie Sněžné v Praze 23. února 1851 viz křesťanský list od Marie Sněžné 17.7.1875 . 173, nevěsta narozena v Strakoněch 8. července 1854 viz křesťanský list ze Strakoně 11.7.1862 . 132, ženich prohlášen byl na Smíchov 29. června, 6. a 13. července 1884, viz prohlášení list ze Smíchova 7.7. 1884 čís 172, protokol uzavřen 27.6. 1884, prohlášení v Roudnici se staly 29. června, 6. a 13. července 1884, listiny uloženy v proboštském archivu pod číslem 49/1884“²⁷

4.2.5. Období 1950 – 2000

Na základě zákona č. 268/1949 sb., o matrikách, bylo na našem území od tohoto roku povoleno vést již pouze a jen matriky civilní. Za vedení a kontrolu matrik nyní odpovídala státní správa. Příslušný zákon také stanovil nové matriční obvody s jejich úřady. Tyto obvody se plně neshodovaly s tehdejšími obvody farními. Matriční knihy nesly nové názvy a to matriky narození, matriky manželství a matriky úmrtí. Důležitější rozšíření údajů bylo nyní naopak zkráceno, byli již uváděni pouze rodiče a nikoliv prarodiče. Jelikož nemohl

²⁶ Hásek, V. a kol., *Učebnice pro začínající rodopisce*, s. 47, 48.

²⁷ Tamtéž, s. 50.

komunistický režim církve v lásce, místo kolonky o náboženském vyznání zde byla uváděna státní příslušnost. U mst nebyla uvedena příslušná mateřská tvr ani domovní číslo. U obcí, jež spadaly pod tzv. st ediskové obce, byly uváděny názvy pouze těchto obcí. Příjmení úmrtí byla uváděna dle lékařské diagnózy. Pokud měli rodielé rozdílná příjmení, bylo nutno zaznamenat, zda-li dítě bude užívat příjmení po otci i po matce. Taktéž v případě novomanželů bylo nutno uvést, zda se budou jmenovat shodně i nikoliv. V případě, ponесou-li oba příjmení shodně, po kterém z nich bude. Všechny tyto důležité listiny, tedy listy rodné, listy oddací a listy úmrtí, se vydávaly pár dnů po dané události.²⁸

Léta poválečná s sebou přinesla také změny příjmení. Německý národ nebyl příliš oblíbený a tak nejčastější změny byly z příjmení německých, která se poešovala. Hanlivá příjmení se změnila na zcela jiná. Došlo-li ke změně příjmení, tato změna byla vždy zapsána do matriky narození. V roce 1950 došlo k založení specifické matriky s názvem Zvláštní matrika Brno, kam se zapisovaly události narození, vdavků a úmrtí, které se odehrály na území cizího státu, ale též na palubách letadel nebo lodí, které byly mimo území republiky.²⁹

Příkladem zápisu z tohoto období může být záznam s atku z poloviny 60. let 20. století ve východě České Chrudimi:

„Dne: 12.10.1965

Místo: Chrudim

Ženich: Václav Soukup, narozen 2.4.1935 v Pardubicích okres Pardubice, stav svobodný, povolání řidič, státní občanství československé, bydliště Třída Míru 1256 Pardubice okres Pardubice, rodielé Ladislav Soukup, narozen 12.11.1911 v Pardubicích pekař, Marie rozená Vacková, narozena 14.6. 1916 v Pardubicích, v domácnosti

Nevěsta: Jiřina Marková, narozena 15.5.1939 v Chrudimi, okres Chrudim, stav svobodná, povolání prodávka, státní občanství československé, bydliště Na Parkáně 63 Chrudim, rodielé Jiří Marek, narozen 4.9. 1909 v Chrudimi řezník, Božena rozená Malá, narozena 7.11. 1912 v Chrudimi, v domácnosti“³⁰

4.2.6. Období 2001 – nyní

Ihned roku 2001 se výrazně změnila matriční zápis. Vyšla totiž novela o matrikách, jména a příjmení. 301/2000 sb. Nově jsou tak od tohoto roku rodielé identifikováni na základě

²⁸ Hásek, V. a kol., *Uebnice pro začínající rodopisce*, s. 51.

²⁹ Tamtéž, s. 52.

³⁰ Tamtéž, s. 52, 53.

rodného ísla, jména, p íjmení, data a místa narození. Další novela . 308/2008 sb. s sebou p inesla zm ny v oblasti registrovaného partnerství i záležitosti ohledn zdigitalizovaných matrik, obm nou formy zápisu se však p íliš nezabývala. Mezi další zm ny m žeme adit nepovinnost p echylování ženských p íjmení u cizích jmen, možnost u žen používat po s atku p íjmení rodné i nové po manželovi. Místo konání svatebního ob adu už není limitováno pouze ob adní síní na ú ad i zámku, ale nov se m že veselka konat i na soukromém pozemku, t eba na zahrad vlastního domu nebo nap íklad i v horkovzdušném balonu.³¹ Poslední p íkladem z nyn jší doby m žeme uvést zápis deset let staré svatby z pražské Starom stské radnice:

„Datum: 20.4. 2005

Místo: Praha I Starom stská radnice p. 1

Ženich: Ji í Vítek, narozen 25.5. 1983, rodné íslo, Praha okres Praha, svobodný, rodi e Antonín Vítek, narozen 1.1. 1950 Praha, a Alena, rozená Van urová, narozena 20.6. 1955 Praha

Nev sta: Alena Slámová, narozena 14.7. 1985, rodné íslo, Litom ice okres Litom ice, svobodná, rodi e Josef Sláma, narozen 6.6. 1954 Litom ice, a Ivana, rozená Bezd ková, narozena 21.8. 1956 Litom ice“³²

4.3. Rozd lení matrik

4.3.1. Matriky živé a neživé

Živými matrikami ozna ujeme ty matriky, které jsou vedeny od roku 1900 a jsou uloženy na matri ních ú adech. Novela zákona o matrikách z ledna roku 2014 upravuje p esné zn ní ohledn živých matrik. Takovými matri ními knihami se rozumí knihy, v nichž nejsou poslední zápisy starší než 30 let u knih úmrtí, 75 let u knih s atk a 100 let u knih narození. Tyto matriky nejsou voln p ístupné z dvodu ochrany osobních údaj , protože je p edpokladatelné, že data zde zapsaná se týkající stále žijících osob. I p esto do takovýchto knih nahlédnout lze, pouze ale v p ípad , že žadatel na základ ob anského pr kazu i rodného listu prokáže p íbuznost k osobám, jichž se zápisy týkají. Lze též nahlédnout do t chto záznam na základ plné moci, která byla ud lena osobami, jichž se zápis dotýká.

³¹ Hásek, V. a kol., *U ebnice pro za ínající rodopisce*, s. 53.

³² Tamtéž, s. 54.

V případě nahlédnutí do živých matrik i požádání o kopii určitého zápisu se matričnímu úřadu dříve platilo, jednalo se však povětšinou o částky v řádech desítek Korun.^{33,34}

Matriky neživé, někdy též mrtvé, jsou, jak již v logice věci vyplývá, protikladem matrik živých. Jedná se tedy většinou o knihy napsané za prahem století dvacátého. Takovéto matriky jsou volně přístupné a nalezneme je v státních archivech České republiky. Každý státní archiv má svou badatelnu, kde nám archivář vystaví badatelský list, na jehož základě můžeme zájemce započít své bádání. Dle provedce archivními fondy, což je jakýsi seznam všech v daném archivu dostupných pramenů, si vyhledáme potřebné matriky. Ve většině archivů je však možnost zapůjčení pouze pár matrik naráz, které jsou k zapůjčení pouze prezenčně. Za zápisů se dříve platilo, i zde se však jednalo o malé částky v řádech desítek Korun.³⁵

4.3.2. Matriky civilní, vojenské a matriky náboženských obcí

Matriky civilní jsou matrikami, kam se zpočátku zapisovali lidé, kteří se nehlásili k žádné ze státem uznávaných náboženství nebo lidé, kteří byli bez jakéhokoliv vyznání. Civilní matriky byly zavedeny v roce 1870, tedy dva roky poté, kdy se na našem území uzákonila možnost uzavřít kromě sňatku církevního i sňatek civilní. Takto uzavřené manželství se již nemohlo zapisovat do církevních matrik, a proto bylo nutné pro tyto události založit knihu zcela samostatnou. Spolu s ní také musely vzniknout matriční knihy pro narození a úmrtí. Forma zápisu nebyla nijak odlišná od matrik vedených náboženskými obcemi. Rozdíly spíše vyplývaly z podstaty věci, místo kmotra zde byl při narození uváděn svědek, ať již však spíše svědci dva. Místo oddávajícího kněze zde byl uveden komisař okresního úřadu.³⁶

Vojenští duchovní byly pověřeni vést záznamy o narozených, oddaných i zemřelých pro všechny příslušníky armády, kteří byli v aktivní službě, stejně jakožto i pro členy jejich rodin již od přelomu 17. a 18. století. Duchovní správa armády byla řízena v příslušných okrscích, z různých vojenských těles, v těchto posádkových velitelstvích, vojenských polních velitelstvích i vojenských nemocnic. Právě zde všude byly zřizovány **matriky vojenské**. Pro orientaci v tomto druhu matrik je důležité znát kromě časového období také útvar, kde voják sloužil, tedy například příslušný regiment, a jeho hodnost. Vývoj zápisu byl totožný s matrikami

³³ Marešková, M., *Příručka praktické genealogie*, s. 12.

³⁴ Internetové stránky www.hledanipredku.cz (online cit. 2016-02-18)

³⁵ Marešková, M., *Příručka praktické genealogie*, s. 13.

³⁶ Hásek, V. a kol., *Urbance pro začínající rodopisce*, s. 55.

náboženských obcí. Zápisy se zaznamenávaly v češtině, němčině nebo latině. Ojedinelé se nám mohou setkat se záznamy vojáka i v římskokatolických matrikách.³⁷

Nedlouho po První světové válce, kdy došlo k osamostatnění Československa, došlo též ke spisové rozluce mezi tímto nově vzniklým státem a Rakouskem a v jejím rámci se rozdělily i vojenské matriky. Roku 1932 se zrušily matriky plukovní. O sedm let později, na počátku další Světové války, převzala správu nad vedením matrik nacistická okupační vojska. Roku po komunistickém převzetí bylo vedení vojenských matrik zcela zrušeno a obstarávání matrik bylo od této doby podřízeno státní správě. Od první poloviny 60. let byla sbírka uložena ve Vojenském historickém ústavu, odkud byla později přenesena do Ústředního vojenského archivu. Po klidném rozdělení Československé federace v roce 1993 proběhla rozluka vojenských matrik mezi oběma nástupnickými státy. Celková sbírka uložená v Ústředním vojenském archivu v Praze zahrnuje 2094 knih z let 1709 – 1949. Od roku 2010 probíhá celková digitalizace sbírky.³⁸

Matriky náboženských obcí patří mezi nejvýznamnější a nejdůležitější prameny ke zkoumání naší minulosti a našich předků. Na našem území můžeme nalézt matriční záznamy relativně vysokého počtu církví, mezi nejpočetnější však bezesporu patří matriky římskokatolické. Na následujících řádcích se jimi však zabývat nebudeme, protože jejich historie je již popsána v předchozích kapitolách a prostor dostanou ty, o nichž zde ještě nepadla zatím jen okrajová zmínka a dokonce v úvodu.

Matriky obce židovské vznikly až během panování Josefa II. v roce 1784. Od tohoto roku je již vedena evidence všech osob hlásících se k judaismu. Zápisy do matriky náležely výhradně rabínům. Všichni židé měli za úkol zajistit si ve své židovské obci zápis data svého narození, sňatku a případného úmrtí všech rodinných příslušníků. O tři roky později došlo k vydání dalšího patentu, upravujícího výčet matričních rubrik. Nově zde muselo být uvedeno datum obřezání chlapce a datum, kdy bylo dívkám přiděleno jméno. Dále bylo nakázáno vést matriky v jazyce německém a byl zde také uveden souhrn pevně daných příjmení, který stanovoval, aby si hlava židovské rodiny z nich vybrala. Toto příjmení mělo být nadále trvalé. Takovýchto jmen bylo přibližně sto padesát a drtivá většina jich byla německého původu. Pražské matriky byly vedeny zvlášť pro chlapce a zvlášť pro dívky. Po uplynutí dalších šesti let vyšlo vládní nařízení, dle kterého byla povinnost každé porodní báby nahlásit místnímu představenému, případně rychtáři, při narození dítěte jeho jméno, pohlaví,

³⁷ Hásek, V. a kol., *Uebnisse pro záznamující rodopisce*, str. 54, 55

³⁸ Tamtéž, str. 54, 55

skutečnost, zda bylo manželské či ne, datum narození, jména rodičů, svatební a identifikační číslo domu, ve kterém proběhl porod. Představený tyto údaje dále předal příslušnému krajskému úřadu. Od roku 1800 byly z praktických důvodů vedeny tzv. kontrolní matriky židovské. Jednalo se o opisy matričních záznamů. Zároveň od zmíněného roku dohlíželi na židovské matriky i katolictví duchovní. O několik desítek let později, konkrétně roku 1838, vládní dekret určil, do kdy nejpozději musí být záznamy zapsány. Matriky i dostali lhůtu šesti dní, katolictví představení dva týdny. Matriční obvody byly stanoveny tak, že obec s největším počtem židovského obyvatelstva měla být vprostřed daného obvodu a zároveň i sídlem matriky. Jako veřejné listiny byly židovské matriky prohlášeny až s rokem 1868. Matriky byly opatřeny jmennými indexy, dohled nad originálními zápisy měl být v rukou samosprávné úřady, jež také zajišťovaly archivaci duplikátů.³⁹

Po vzniku Protektorátu Čechy a Morava nacisté shromážďovali veškerý židovský majetek a archiválii. Záznamy do matrik nebyly po tuto dobu vůbec vedeny, k doplnění zápisů došlo až na konci války dle jiných písemností. Originály matrik se nacházely v říšských úřadech, jejich kopie byly soustředěny v pražském Zemském úřadu a na hradě Český Šternberk. Na jaře roku 1945, když již bylo jasné, že Těšínsko bude stát na straně poražených, přikázalo gestapo veškeré originály záznamů dovést do bubenečské papírny v Praze a zničit. Naštěstí ne vše se podařilo zlikvidovat a tak zčásti ušetřené originály i duplikáty byly po válce opět pod dohledem židovské obce. V roce 1949 byla správa židovských matrik předána státu a matriky putovaly na Obvodní národní výbor v Praze. Na počátku let osmdesátých byly matriky opět přesunuty, tentokrát do Státního ústředního archivu, jež je dnes archivem Národním. Zápisy o příslušnících židovské komunity lze také najít i v matričních knihách římskokatolických farností. Tyto záznamy byly prováděny odděleně a to na jejich poslední listy.⁴⁰

Evangelické matriky započaly svou historii až na konci století osmnáctého, kdy díky Tolerančnímu patentu Josefa II. mohly opět vzniknout církve evangelické, oficiálně ovšem pouze dvíř - augšpurského, neboli luterského a helvetského, neboli reformovaného, vyznání. Po porážce Českých stavů na Bílé hoře v roce 1620 bylo totiž mnoho evangelíků nuceno emigrovat či svou víru skrývat z důvodu jejich pronásledování. V českých mluvících oblastech byl používán název Reformovaný český sbor, v oblastech německy mluvících zase název Německé evangelické církve. Vedení matrik bylo stejné jako u jiných nekatolických církví pod dohledem převládajících katolíků a to až do roku 1849. I zde totiž bylo nutno po zápisu

³⁹ Hásek, V. a kol., *Urbance pro začínající rodopisce*, str. 59, 60

⁴⁰ Taktéž, str. 60, 61

do matriční knihy záznam o křtu, oddání nebo úmrtí nahlásit na příslušný římskokatolický farní úřad. Záznamy z jedné vsi můžeme mnohdy nalézt v matrikách více sborů a to z důvodu rozsáhlosti farních obvodů. Matriky evangelických církví nemají zpracované jmenné indexy. Roku 1869 znovu vznikly některé další sbory, například Luterský český sbor a Luterský moravský sbor. Oba byly v roce 1918 slouženy. Po únorovém převratu v roce 1948 byla i moravská evangelická církev zakázána a její majetek propadl státu. Od roku 1950 byly matriky předány státní správě, odkud postupují do archivů.⁴¹

členové československé církve husitské, která vznikla oddělením se od církve římskokatolické na Vánoce roku 1919, se považují za přímé následovatele učení Mistra Jana Husa. U zrodu této církve stál Karel Farský, jenž přebral bohoslužbu slouženou v českém jazyce. Církev byla vyhlášena v lednu roku 1920, stát ji uznal ovšem až na podzim stejného roku. Od tohoto roku jsou též vedeny **matriky československé církve husitské**. Stejně jako u všech ostatních matrik, i v tomto případě převzal jejich kontrolu na přelomu čtyřicátých a padesátých let stát.⁴²

Od roku 1875 vede své **matriky** také **církev pravoslavná**, která se zformovala kolem staroměstského svatomikulášského chrámu. Před touto dobou byla na našem území tolerována na základě Tolerančního patentu pod názvem Církev česká nesjednocená. Silná komunita se zafixovala v oblasti západomožského trojúhelníku, kde také v poslední dekádě století devatenáctého vznikly pravoslavné svatostánky. Příslušníci této víry byli vesměs tvořeni cizinci.⁴³

5. Archivy v ČR

Na našem území je fungování a práce archivů vymezena zákonem č. 499/2004 Sb. o archivnictví a spisové službě a dále dvěma vyhláškami, č. 645/2004 Sb. a č. 646/2004 Sb. o podrobnostech výkonu spisové služby. Archivy slouží k uchování a shromáždění dokumentů od všelijakých zdrojů, například od státní správy, úřadů, škol apod., dle stanoveného zákona a příslušných norem. Nejdůležitějším úkolem archivů je péče o tyto dokumenty, jejich uchování, vyhledávání a neméně důležitým úkolem je také jejich

⁴¹ Hásek, V. a kol., *Učebnice pro začínající rodopisce*, s. 58, 59.

⁴² Tamtéž, s. 56, 57.

⁴³ Tamtéž, s. 57.

zpřístupnění ve veřejnosti. Velmi významným faktem pro zjištění historicko-demografického vývoje je skutečnost, že v archivech jsou uloženy matriční knihy, ve kterých lze dohledat informace vysoké hodnoty, podle kterých můžeme například i dohledat své více či méně vzdálené předky. V dnešní době je však badatelská práce často ulehčena tím, že od roku 2007 se archiváře digitalizují a jsou volně přístupné na internetových stránkách archivů. Jelikož je rozsah archiválií značně objemný, nejsou všechny dokumenty ještě zdaleka zdigitalizovány, a proto je návštěva archivu i dnes⁴⁴ pro badatele stále aktuální. První archiv, který s digitalizací začal, byl archiv v Třeboni. Ten jako jediný má také zdigitalizované veškeré své fondy.⁴⁵

Každý archiv disponuje badatelnou, sloužící ke četění zapůjčených dokumentů. Počet míst však bývá v těchto místnostech omezen, proto je často vhodné se dopředu objednat a zároveň také objednat archiváře, které budeme chtít studovat. V opačném případě je možné, že dostaneme místo knih jen mikrofilmy, na nichž je daný záznam uložen. Kromě míst v badatelně je také omezeno množství zápujčených jednotek, tedy knih, případně výše zmíněných mikrofilmů. Toto číslo zpravidla bývá přibližným pomocníkem k pátrání také bývají tzv. příruční knihovny, které však nalezneme pouze ve větších archivech. Jedná se o úložiště nejrozličnějších publikací, které se zaměřují na obecnou anebo lokální historii, ale také různé místopisné slovníky.⁴⁶

V souhrnnosti mohou badatelé studovat v České republice v celkem 97 archivech a jejich pobočkách. Soustava archivů je rozdělena na jeden Národní archiv, se sídlem v Praze, jeden Vojenský ústřední archiv, taktéž se sídlem v hlavním městě, pět archivů v městech - Prahy, Brno, Olomouci, Plzni a Ústí nad Labem, sedm státních oblastních archivů – v Praze, Litoměřicích, Plzni, Třeboni, Zámrsku, Opavě a Brně. Poslední dva jmenované se nenazývají státní oblastní archivy, ale archivy zemské, v případě archivu brněnského se ještě používá přídomek „moravský“. Ostatní archivy jsou archivy státními okresními, spadajícími pod výše uvedené oblastní i zemské archivy a až na pár výjimek sídlí v okresních městech. Rozdělení území mezi archivy odpovídá rozdělení krajů z roku 1960 a z velké části zachovává také hranice krajů dnešních.⁴⁷

⁴⁴ Stav k 27.3.2016

⁴⁵ Lednická, B., *Sestavte si rodokmen*, s. 23, 24, 27.

⁴⁶ Tamtéž, s. 24, 25.

⁴⁷ Tamtéž, s. 23.

6. Paleografie a vývoj písma od středověku po současnost

Uchovávat informace a dále je předávat, například v knihách i jiných písemnostech, základ vzdělání, kultury i pokroku, možnost přenosu informací z místa na místo, předávání poznatků a důležitých hodnot budoucím generacím. Za to vše, a rozhodně to není plný výčet, vdáváme vynálezu písma. Právě písmem a v cíle kolem něj se věnuje paleografie. Jedná se o pomocnou vědu historickou, zabývající se dějinami písma, jeho vývojem, ale také zkoumá též například způsob psaní i psací látky. Název pochází z řečtiny, konkrétně vznikl spojením dvou slov, „palaiós“ – starý a „grapho“ – psát. Z hlediska dějin starých textů se jedná o velmi důležitou vědu, proto je její alespoň základní znalost nezbytná pro bádání v matrikách záznamech. Paleografie se dle toho, jakou dobu vzniku písma mapuje, tedy paleografii starověkou, středověkou a novověkou a také dle toho, jakým písmem se zabývá, zda například arabským, řeckým i latinským. Právě paleografie latinská se zabývá naším písmem, konkrétně texty psanými latinskou, tedy římskou abecedou bez ohledu na její jazyk. Naše území se na konci 9. století, tedy po období kultury staroslovanské, připojila k latinskému kulturnímu okruhu a začala se zde užívat latinka. Abeceda latinská vznikla upravením písma řeckého ímánu a je v dnešní době používána ve většině indoevropských jazyků a je využívána národy románskými, například Italy, Španělsky nebo Francouzi, germánskými, například Němci, Angličany i Dány, slovanskými, například Čechy, Poláky i Chorvaty a ugrofinskými, tedy například Maďary, Finy nebo Estonci.^{48,49}

Vývoj písma latinského probíhal v pěti hlavních obdobích – archaickém, trvajícím do druhého století př.n.l., období antickém, někdy též uváděném jako římské, od století druhého do století pátého, raně středověkém neboli románském, mezi pátým a dvanáctým stoletím, období pozdně středověkém i gotickém, probíhající od dvanáctého století do patnáctého a v období posledním, nazývaným novověké nebo také novogotické a humanistické, od století patnáctého dále. S ohledem na matriční knihy se ve starších záznamech setkáme s texty psanými gotickou kurzívou i zřejmě gotickou kurzívou. Na přelomu století patnáctého a šestnáctého toto písmo pomalu začalo přecházet v novogotickou kurzívu nazývanou kurent. V českých zemích se od novověku české a německé psané texty psaly právě tímto novogotickým písmem. Kurent se prosadil v zemích střední Evropy a převážně v Německu. V českých psaných zápisech se užívalo až do druhé poloviny století devatenáctého, v Německu dokonce až do roku 1941. Naopak latinsky psané texty se psaly písmem humanistickým, které se paralelně u

⁴⁸ Marešková, M., *Příručka praktické genealogie*, s. 23.

⁴⁹ Pohanka, C. H., *Po stopách vlastních předků*, s. 53.

nás od šestnáctého století používalo. Práv z toho se postupně vytvořila podoba písma tak, jak ji známe dnes.^{50,51}

6.1. Gotické písmo

Vznik gotického písma je datováno do konce století dvanáctého, svůj název však dostalo až ve století osmnáctém. Počátky tohoto písma nalezneme v písařských centrech severní Francie a bylo silně ovlivněno písmem z britských ostrovů. Vznik gotického písma nesouvisel přímo s gotickou architekturou, ale spíše s úpravou psacích pomůcek. Pera vyrobená z ptáčích brkům měla šikmé seříznutí. Rozmach gotického písma značně uspořádal rozvoj měst, vznik univerzit a především v té době zevšeobecnění písařského umění. Základem pro rozvoj gotického písma byla minuskule, tedy malá psací písmena. Tvar byl ovlivněn šikmým a plochým seříznutím psacího brku, který byl zpravidla používán již od století jedenáctého po perutí tinovém, a také natočením pera a držetím a pohybem ruky písaře, který byl volnější díky možnosti podepření dlaní o stůl, který nahradil psací pult. Svou roli zde hrálo i používání papíru, na jehož povrchu tenké pero psalo lépe.⁵²

Gotická kurzíva se vyvinula ve století třináctém z gotického písma knižního a toto zdůrazněným kurzívním rysem a jeho celkovým zjednodušením. Písmo se přizpůsobovalo rychlejšímu způsobu psaní svým větším sklonem a smykami, jež byly spojnicí s dalšími písmeny. Toto písmo bylo především písmem kancelářských záznamů, například účetních a jiných praktických textů. Taktéž jím byly psány právní listiny i náboženská pojednání. Na přelomu století patnáctého a šestnáctého se z gotické kurzívy pomalu začalo vyvíjet písmo kurrentní, jak již bylo zmínováno výše. Od století čtrnáctého se také používala **zbožná gotická kurzíva**, užívající zjednodušené tvary písmen a jejich spojení v jedno slovo, což umožňovalo psát jedním tahem. Bylo zde těžší rozlišit u sebe stojící písmena *m*, *n* a *u*, protože ostrost oblouků nebyla příliš výrazná. Nad *u* proto byla mnohdy psána malá vodorovná čára. Toto písmo se používalo pro běžné denní záznamy.⁵³

6.2. Novogotické písmo

6.2.1. Písmo novogotické

⁵⁰ Marešková, M., *Píruška praktické genealogie*, s. 24, 25.

⁵¹ Pohanka, C. H., *Po stopách vlastních předků*, s. 53.

⁵² Marešková, M., *Píruška praktické genealogie*, s. 25, 26.

⁵³ Tamtéž, s. 28, 29.

Od počátku století šestnáctého až do druhé poloviny století osmnáctého se na našem území psalo od novogotického kresleného písma, pro něž byla typická velká písmena psaná širokým perem, k písmu novogotickému polokurzívnímu, které bylo oproti předchozímu jednodušší. Vyznačovalo se od sebe oddělenými hranatými písmeny. Z tohoto písma postupně vzniklo písmo novogotické kurzívní, jehož písmena byla mnohem tenčí a to díky užšímu brku. Psalo se obě a docházelo zde ke spojování písmen, díky psaní jedním tahem, což také psaní značně zrychlilo. Zesílená zdobnost písma, někdy zcela bezúčelná a vytvářená pro pouze pro okrasu, byla typická pro psaní v dobách barokních. Dochází zde také ke stínování tlačením na pero i dokonce k úmyslnému rozlévání inkoustu. Poslední dvě jmenovaná písmena se nazývala „švabach“. Rozličné druhy novogotického písma, pronikající z německého území k nám, silně ovlivily vývoj domácího písma. Na konci století osmnáctého se mísící prvky písem spojily v jedno a u nás se začalo užívat německé novogotické písmo. Hlavním hybatelem této skutečnosti bylo vydání školského zákona z roku 1774, jenž podnítil rozšíření škol, a tím pádem bylo třeba sjednocení písma. Žáci byli ve školách mimo jiné obeznamováni především s novogotickým kurzívním písmem – kurentem, protože bylo relativně slušné a čitelné. Po revolučním roce 1848 se toto písmo objevovalo již jen v textech německých a ve školách se s ním žáci seznamovali pouze v hodinách psaní. Od konce století devatenáctého již v drtivé většině dominovalo v českých textech písmo humanistické. V Německu však převládalo až do roku 1941, kdy došlo k výrazné reformní změně a začalo se používat i zde humanistické písmo.⁵⁴

6.2.2. Písmo humanistické

U praprotvodu humanistického písma údajně stál italský renesanční básník a spisovatel Francesco Petrarca, žijící v první polovině století šestnáctého. Vynikal především zcela úchvatným rukopisem, až byl jeho styl psaní napodobován písaři tehdejší doby. Dokonce ještě po vynálezu knihtisku v polovině století patnáctého navrhovali tiskaři i tiskací písmo právě stále podle Petrarceva rukopisu. Do češtiny proniklo humanistické písmo během národního obrození, do té doby bylo užíváno jen v textech latinských. Psaná podoba nese název latinka, tištěné se říká antikva. Typickými znaky byla polokurzíva, jež se projevovala nachýlením textu na pravou stranu, psaním jednotlivých písmen jedním tahem, okrouhlým písmem a jednobíškovými písmeny *a*, *f* a *s*, která zasahovala do spodního psacího prostoru. Dále pak byla užívána humanistická kurzíva, spojující jednotlivá písmena, čímž bylo umožněno

⁵⁴ Pohanka, C. H., *Po stopách vlastních předků*, s. 55.

písa m psát rychleji. Ve století sedmnáctém bylo pro písmena *b, d, h* a *l* typické protahování jejich t la, jež bylo v horní ásti psacího prostoru ohýbáno a ukon ováno menší kličkou i tvarem kapky. Dbáno bylo p evážn na nápadnou zdobnost velkých písmen a iniciál, u kterých nebyly výjimkou voln vlající tahy. Po výše zmi ované školské reform se žáci triviálních škol seznamovali s tímto druhem písma. Neutili se však latinsky a proto byla písma použita v eských textech. eské ítanky z let 1780 – 1797 obsahují písmo humanistické. Písmo zcela p evládlo na našem území ve druhé polovin devatenáctého století.⁵⁵

7. Ob ady spojené s narozením, úmrtím a vdavky

7.1. K est

Jedná se o nejvýznamn jší církevní ob ad, který má za úlohu p íjetí narozeného dítěte do spole nosti a potvrzuje náležitost k církvi a tím i akceptovaným duchovním hodnotám. K est má funkci o istnou – novorozenec je o íšt n od prvotního h íchu a je mu ud lena Boží milost. Tyto dva akty slouží jako základní podmínky pro p íjetí lov ka do církevní spole nosti. Lidé však ješt až do konce století devatenáctého také v íly, že k est rovn ž p edstavuje ochranu proti zlým duch m. Se k tem se velmi sp chalo, v tšinou se k tilo den po narození, n kdy taktéž ješt p ímo v den porodu, aby se v p ípad náhlého úmrtí miminka zabránilo tomu, že bude nepok t né. Za ur itých okolností církev p ípoušt la tzv. nouzový k est, který mohl být proveden prakticky kýmkoliv a pouze oby ejnou, nikoliv sv cenou, vodou. Velmi slabé a churavé novorozenec proto porodní bába pok tila rad ji sama a to ihned po narození. Nepok t né dítě totiž nem lo Boží ochranu a nemohlo být spaseno, tudíž ani poh beno na h bitov , protože by jím byl znesv cen. Obdobn tomu bylo u samovrah , tulák ů i cizinc , kte í taktéž dle k es anské tradice na h bitov nepat íli. Dle lidových zvyklostí nepok t né d tí bloudily sv tem v podob bludí ek a strašily rodi e, ale i ostatní osoby, které se jim p ípletly do cesty. Tyto p ízraky bylo možné vysvobodit pouze tím, že byly osloveny jménem nebo jim byla donesena k tící košilka, u které se v ílo, že se z ní k est p enese na bludí ku a dítě bude moci odpo ívat v pokoji.⁵⁶

K est samotný býval doprovázen adou pov r, dle kterých se usuzovalo o dalším vývoji dítěte. Budoucí povaha dítěte se nap íklad odhadovala ze sm ru plamínku nebo kou e

⁵⁵ Pohanka, C. H., *Po stopách vlastních p edk* , s. 55, 56.

⁵⁶ Navrátilová, A., *Narození a smrt v eské lidové kultu e*, s. 74, 75, 78.

zapálených svíček v kostele v době k tu. Pokud zhasly i jejich kouř smoval dolů, dítě mělo být nevrné, malého vzrostu nebo dokonce mělo do roka zemít. Další pověra tvrdí, že pokud miminko během křtu brečelo, stalo se svatobřínkem, zatímco pokud zůstalo v klidu a potichu, mělo být mírné povahy. Podstatná byla i doba obřadu, chlapci se měli křtít dopoledne, aby se nestali opilci, dívky až z rána, aby se brzy vdala. Sourozenci se zase neměli dávat křtít souasně, protože jeden z nich mohl předasně zemít. Při cestě do kostela se zase sledovalo, koho potká kmotr nebo kmotra jako prvního. Pokud se jednalo o muže, další potomek měl být hoch. Setkání s jiným dítětem přinášelo štěstí stejně jako děš, naopak setkání s ošklivou starou babkou, pohledným pradem, Cikánem nebo přes cestu letící vránou přinášelo neštěstí. Polévání dítěte svatou vodou i jeho koupel v ní byla spojena s udělením jména. Naši předci vybírali toto jméno velmi pečlivě a dávali, protože v něm byla podle nich určitá symbolika, která určovala osud novorozence. Jméno mělo být především šťastné, ale také hezké a významné a volilo se podle jmen rodičů, prarodičů i jiných významných příbuzných, kmotrech nebo kmotrách, kněží, ale rovněž po svatých, jimž byl zasvěcen místní kostel i jejichž jméno připadlo na den porodu i brzy poté. Jména svatých, která byla v kalendáři předtím, se v tšinou nedávala, přinášelo to prý neštěstí. Taktéž se nepojmenovávalo po zemřelých příbuzných, aby dítě brzy neskonalo.⁵⁷

7.2. Pohřeb

Pohlední obřad zastává funkci překonání strachu z neisté síly dosud nepohledné osoby, ulehčení její cesty na onen svět, i lítost z nebožtíkova skonu. Jedná se taktéž o prokázání úcty k zemřelému. Samotný pohlední rituál se dělí do dvou rovin, přičemž ta první má za úkol odloučení mrtvého od rodiny a domova, druhou můžeme charakterizovat jako odevzdání zemřelého do rukou Božích a tím tak pomoci jeho věčné spáse. Obřad začíná slavnostním opuštěním domu a pokračuje pradem do kostela na zádušní mši. Poté se procesí odebere na hřbitov, přičemž cestou následuje poslední rozloučení zesnulého s rodnou vsí. Spuštěním rakve do hrobu samotný pohřeb končí, po něm však zpravidla následuje smuteční hostina.⁵⁸

Ještě před zahájením samotného obřadu, tedy opuštěním domu, bývalo tělo nebožtíka umyto, oblečeno do svatebních šatů a z dřevu posledního rozloučení vystaveno v jedné z místností domu, ležící v rakvi i posteli, okolo které hořely svíce. Víko rakve se přitloukalo až těsně před odchodem, ale nebylo tomu tak vždy, nošení otevřených rakví na hřbitov bylo v dávných dobách běžné a zabránilo mu až rozšíření morových epidemií. Přibíjení poklopu hřebíky se

⁵⁷ Navrátilová, A., *Narození a smrt v české lidové kultuře*, s. 79, 80, 85.

⁵⁸ Tamtéž, s. 225.

dle pov r m l ujímat n kdo cizí, protože se v ílo, že p ítloukání h ebík ubližuje mrtvému a to nikdo z rodiny nem l v úmyslu. P ed odchodem na h bitov byla rakev kn zem vykropena sv cenou vodou. Odnesení rakve z domu, stejn jako i celý poh eb, býval provázen celou adou rituál , p edevším z d vodu, aby se mrtvý nevracel zp t. Nap íklad byla rakev s nebožtíkem vynášena nohama nap ed, to aby nenašel cestu zp t nebo se mu nestýskalo po domov . Taktěž nesm la být vynášena hlavním vchodem, n kde se vynášelo vchodem zadním, jinde zase narychlo probouraným otvorem ve zdi, který byl poté ihned zazd n. I dnes se ob as dodržuje zvyk trojitého poklepání rakve na práh i její mírné pohoupání, jež bývá jakýmsi symbolickým rozlou ením s domovem. Poh ební pr vod mýval pov tšinou velmi podobné provedení, samoz ejm ovšem s drobnými odchylkami v podob regionálních variant. Vp edu šel ministrant, nesoucí k íž, za ním d ti, poté muži a kapela. Za nimi krá el kn z a zp váci. Teprve až za nimi byla nesena rakev, za kterou šli p íbuzní, za nimi ženy a na úplném konci ostatní ú astníci procesí. Po adí žen a muž se ob as lišilo dle pohlaví zem elého, pokud to byla žena, šli p ed rakví ženy, pokud skonala muž, šli p ed ní muži. Po p íchodu na h bitov byl hrob vykropen sv cenou vodou a posléze do n j byla spušt na samotná rakev. Toto spušt ní bylo bráno jako poslední rozlou ení, které bylo doprovázeno ná kem a plá em. Dávalo se velký pozor, aby n í slza nekápla p ímo do hrobové jámy, protože se v ílo, že by nebožtík n koho mohl vzít s sebou. Rovn ž bylo neš astné, pokud se n í stín ocitl p ímo v hrob a následn byl p ehozen hlínou. Vhození pár hrstí hlíny p íbuzními a p áteři bývalo vysv tlováno tím, že takto vhozená hlína nebude zesnulého tolik tížit jako hlína házená hroba em. Po tomto poslední rozlou ení v tšinou ob ad kon il a odcházelo se, již za doprovodu veselejšího pochodu, na poh ební hostinu.⁵⁹

Specifickými byly poh by mladých svobodných lidí, kterým byla vystrojována tzv. posmrtná svatba, jež m la za úkol prezentovat jejich nenapln ní osud. Ú astníci byli ustrojeni áste n jako svateb ané, objevovaly se zde i dívky, oble ené jako družky. N kdy zde byly jako družky jen dv dívky, jedna v bílém, p edstavující v kovou vrstevnici zesnulého, druhá v erném se zlomenou svící, symbolizující p erušený život, zase p edstavovala nev stu. Nebožtíci byli taktěž oble eni do svatebního. V pr vodu bylo také neseno ovoce a zelenina na znamení plodnosti, n kde též zelený v nec v podob svatebního kolá e. Takový druh poh bu mladých svobodných lidí m žeme dodnes v n kterých ástech Moravy.⁶⁰

⁵⁹ Navrátilová, A., *Narození a smrt v eské lidové kultu e*, s. 225, 227, 229, 230, 238, 239.

⁶⁰ Tamtéž, s. 242, 243.

7.3.S atek

Svatbou, oddavky, vdavky, s atkem, ženitbou i mnohým dalším pojmenováním jako veselka i spojení slov brát se, vdávat nebo ženit se je již od dávných dob chápán jako jeden z nejdležitějších kroků v životě člověka. Dnes již zcela dobrovolné rozhodnutí dvou lidí vstoupit ve svazek manželský dříve nebylo tak jednoduché, jako tomu je dnes. Kupříkladu dnes zcela běžný a veselku oživující zvyk unášení nevesty vychází ze skutečného chování, prováděného především jihoslovanskými národy, kdy byla nevěsta v domě a souhlasu kohokoliv, včetně dívky samotné, budoucí nevěsta unesena a poté provdána. V mírnější variantě o budoucím únosu dívka v domě byla, ale neměla například svolení rodičů nebo se jednalo o únos fingovaný, který byl předem potají domluven oběma stranami a to především z důvodů vysokých nákladů na svatbu a hostinu – únosem veškeré finanční útrapy odpadly. V případě skutečného únosu, se kterým nevěsta souhlasila, ale její rodina ne, docházelo často k ozbrojenému přepadání stavení, jež dříve obývalo, a mnohdy se akce zvrhla v tragédii. Pokud při bitce došlo k úmrtí, propukla mezi oběma rodinami krevní msta, která se mohla táhnout celé roky a při níž byl postupem času jeden z rodů vyhlazen do posledního potomka. Tyto akty pomsty byly běžné například v zeměch Horního Hořaví. V našich zemích bylo nutné povolení od vrchnosti, což ovšem přestalo platit roku 1781. Vojáci ve službě museli žádat o povolení od velitele útvaru, ve kterém sloužili, což již ale také neplatí. Rovněž svolení otce nevesty ke svatbě máme dnes raději spíše k symbolickému aktu, než ke skutečnému souhlasu, jenž by byl závazný. Dříve se také sepsával snubní protokol, prokazující, že přikázkou s atku není pokrevní příbuznost. Po jeho sepsání mohly probíhat ohlášky, které byly zpravidla ti a konaly se před nedělní mší. Záznamy o provedení ohlášek nalezneme v knize ohlášek. Mezi přikázkami, které zabráňovaly s atku, patřila nezletilost, tělesné indispozice, manželství, odlišné náboženské vyznání, kněžské svěcení a eholní slib, únos, zločin, pokrevní příbuznost a příbuzenství na základě adopce nebo osvojení, švagrovství a veřejná nepořádnost. V případě příbuznosti bratranec a sestřenice a také v případě švagrovství, mohla církev udělit výjimku a přikázku prominout. Nejzávažnějším případem tchto s atky bylo zachování hospodářství. Přikázka nezletilosti mohla být odstraněna otcem, v případě, že již nežil, to mohl udělat poručník i soud. Pokud žádné přikázky nalezeny nebyly, mohlo dojít k obědu.^{61,62}

Typickým dnem pro svatbu bylo dříve úterý a počítalo se s tím, že se radovánky protáhnou do dalších příbližných dní. Svatby se nesměly konat v době postní, i když ty některé dny před

⁶¹ Hásek, V., *Uebnice pro zaínající rodopisce*, s. 38, 39.

⁶² Janíková, E., *Historie svateb od nejstarších dob po souasnost*, s. 72, 76.

Velikonocemi, ale ani v období adventu, tedy ty i týdny před Vánoci. Dle povrby m l být velmi neoblíbeným m sícem, ve kterém se svatby tém nem ly konat, m síc kv ten. Pravd podobn dle p ísloví, pravící: „svatba v máji, nev sta na máry“, které pravd podobn vzniklo proto, že v tšinou v brzké dob po s atku se plodil potomek, který se narodil v únoru, což byla doba nejkrut jší zimy a nedostatku zásob. Rodi ce se jich tedy nedostávalo v pat i ném množství a oslabená porodem mohla snáze skonat. Toto p ísloví se autor pokusí potvrdit nebo vyvrátit v praktické ásti této práce v kapitole o s ate nosti. Mezi další zvyky, i dnes praktikované, pat ilo p enášení nev sty p es práh ženichova domu, který ale dnes již nemá sv j prap vodní význam, ale jedná se spíše o jakousi ukázkou ženichovi síly. Dle prap vodního zvyku se tak ale d lo k oklamání duch p edk , kte í dle pov r sídlili pod prahem domu. P enesením novomanželky, jež byla v domácnosti nová, tak byli oklamáni a její p ítomnost zaregistrovali až v dom a tak stala se sou ástí ženichovy rodiny.⁶³

8. M sto Bzenec

8.1. Historie Bzence

Starobylé m ste ko Bzenec, leží v Dolnomoravském úvalu v kraji Jihomoravském, pod jižními svahy Horních hor, jižn od Ch ib . Jedná se o m sto stojící na velice starém sídelním území. V širším okolí i p ímo na území m sta se vyskytují nálezy z doby kamenné, bronzové i železné, stejn tak, jako d kazy dosv d ující p ítomnost íman . Dle velmi jemného písku a množství škeblí v okolí se usuzuje, že zde v dávných dobách bývalo mo e. Písek se zde dodnes t ží a jeho kvalita je vysoce hodnocena. Bzenec je vzdálen p ibližn dvacet kilometr severovýchodn od okresního m sta Hodonína a sestává ze sedmi ástí – Babí, Bzenec-Kolonie, Bzenec-P ívoz, Bzenec-St ed, Doubrava, Novosady a Olšovec. Svému názvu vd í s nejv tší pravd podobností bezu. Osada, jež bývá datována již od dob raného st edov ku, konkrétn do roku 1015, dostala své jméno práv díky této rostlin , místo jí tenkrát bylo prý doslova poseto. M sto je dle kroniky biskupa D tmara z Merseburku pov tšinou spojováno s hradem Businec, který byl výše zmín ného roku dobyt a vypálen eským knížetem Old ichem za války proti Boleslavu I. Chrabrému v dobách boj o ovládnutí Moravy. Nový hrad vznikl z ejm již v p li století jedenáctého za knížete B etislava I. jako pohrani ní a správní hrad na tehdy velmi neklidné hranici Moravy a Uher. Ten zde stával až do jeho zni ení husitskými vojsky. (dále viz kapitola Kaple sv. Floriána a sv. Šebestiána) První

⁶³ Jan íková, E., *Historie svateb od nejstarších dob po sou asnost*, s. 78, 88.

bezpečná zmínka o Bzenci je však až z roku 1231, kdy byl do roku 1348 st ediskem bzenecké provincie. Poté význam města mírně poklesl, protože veškeré úady přesídlily do Uherského Hradiště a město spadalo pod jeho správu.^{64,65}

V podhradí se rozvíjela obec tržního charakteru, a s tím i s udelnými městskými právy. Obec zde stávala nejspíše ve století třináctém, o jehož rozvinutosti svědčí i přítomnost farního kostela. (*dále viz kapitola Kostel sv. Jana K titele*) Tržiště zde však s největší pravděpodobností stávalo ještě před založením samotného města pibličně v místech dnešního Horního náměstí. S rozkvětem obchodu se zde postupem doby usídlila silná židovská komunita, mající zde svou vlastní tvrz, synagogu a hřbitov. (*dále viz kapitola Židé ve Bzenci*) Zajímavostí je, že i přes vyobrazení hradební brány s párem obranných věží na přelomu 13. a 14. století město nikdy opevněno. Právě to byl možná jeden z důvodů jeho nenádherného dobytí a vypálení. Pokud pomineme výše zmíněné zničení hradu Busince z počátku jedenáctého století, pod nímž však v té době prokazatelně ještě žádná osada nebo vesnice nestála, byl Bzenec zničen husity v první polovině století patnáctého, dále potom téměř celý vypálen Bokajovci na počátku století sedmnáctého a taktéž na počátku Třicetileté války v roce 1621 bylo město opět vypáleno a značně poškozeno. Mimo to město ještě čtyřikrát vyhořelo, ne však již jako oběť války, nýbrž vinou požárů – stalo se tak roku 1709, 1720, o tři roky později a naposledy roku 1835. O dva roky později po posledním velkém požáru byla k Bzenci připojena do té doby samostatná obec Olšovec, ve kterém sídlí pivovar Pod Kníží horou, který byl znovuotevřen v roce 2007 poté, co byl roku 1921 uzavřen a přestavěn na sokolovnu. Historie pivovarnictví ve městě sahá až do poloviny 19. století šestnáctého, přestože se jedná o obec z drtivě většiny vinařskou. Její popularita sahá daleko za hranice naší země díky starobylé vinařské tradici a dvěma nejvýznamnějším vínům – Bzenecké lipce a Zlatému hroznu.^{66,67,68}

8.2. Kostel sv. Jana K titele

Jedna z dominant města Bzence, farní kostel sv. Jana K titele, je datován již do roku 1235, tehdy však ještě nebyl zasvěcen Janu K titeli, nýbrž všem svatým. Na jaře roku 1605 kompletně shořel, stejně jako velká část celého Bzence, při drancování vojsk Štápana

⁶⁴ Kuba, K., *Města a města v dějinách, na Moravě a ve Slezsku – Díl 1.*, s. 428.

⁶⁵ Internetové stránky www.bzenec.cz (online cit. 2016-03-06)

⁶⁶ Internetové stránky www.bzenecko.cz (online cit. 2016-03-06)

⁶⁷ Internetové stránky www.knezihora.cz (online cit. 2016-03-06)

⁶⁸ Zemek, M., *Jižní Morava*, s. 191.

Bo kaje. Kv li velkému žáru se dokonce roztavily i kostelní zvony. Kostel byl poté zanedlouho znovu postaven, dalších osm let se zde však nezvonilo, nový zvon byl ulit až roku 1613 z materiálu, který z stal po zvonech roztavených. O dvaosmdesát let pozd ji již zcela nevyhovoval pot ebám místní farnosti a byl proto zbo en, p i emž na jeho míst byl za p isp ní místního Pána Ji ího Kryštofa Pruskovského z Pruskova, postaven kostel nový, v tší. Ten byl dokon en roku 1702 dle návrhu italského architekta Giovanniho Pietra Toncaly. K severní zdi svatostánku je p ípojena ty boká sakristie s patrovým oratoriem. Tato podoba z stala, mimo hlavní v ž, zachována do dnešních dn – kostel je široký 13 metr , široký 45 metr a výška jeho klenby íní 12 metr . V ž získala svou nyn jší podobu p i oprav v roce 1746, p i níž byla do kupole uložena listina se vzkazem budoucím generacím spole n s p edm ty, poplatnými své dob . S dalšími opravami, provedenými v letech 1886, 1896, 1910 a zatím poslední v roce 2007, p íbyly ve v žní báni další p edm ty a listiny se vzkazy. Nad hlavním vchodem m že pozorný vcházející spat ít erb výše zmi ovaného hrab te a jeho manželky Marie Rosalie Proskovské. Z kostela p vodního, který zde stával p ed jeho znovupostavením, se zachovaly pouze krypty, do kterých se až do roku 1588 vcházelo vnit kem kostela. Po tomto roce byl vystav n í vchod zven í. V t chto kryptách byli poh bívání lenové hrab cí rodiny, kn ží, vážení ob ané m sta, ale i movit jší ob ané, pokud zaplatili p íslušnou sumu. Od roku prvních velkých oprav na kostele, tedy 1746, byly až do roku 1917 v kostele t i zvony. Jednalo se o umírá ek, zvonek v malé v ži a již zmi ovaný velký, ulitý roku 1613. Roku 1917 potkal zvony a nejen tyto, i v tšinu ostatních v našich zemích, nemilosrdný osud spojený se sv tovou válkou, byly roztaveny pro pot eby vále né. Nových zvon se bzene tí do kali až v roce 1930, neradovali se z nich však p íliš dlouho. Následkem další sv tové války byly po dvanácti letech od jejich znovupov šení op tovn sundány a roztaveny. Na žádost fary byl ponechán jen zvon nejv tší a nejstarší. Kostel však postihovaly i katastrofy p írodného rázu. Nap íklad v roce 1825 zasáhl st echu blesk, kterou prorazil, poni il varhany a v kn žišti svrhl sošku and lí ka. O sto deset let pozd ji zase vich ice poškodila st ešní krytinu.⁶⁹

V tšina interiérní výzdoby kostela pochází ze století osmnáctého a devatenáctého. Z posledn jmenovaného století pochází i hlavní dominanta celého vnit ku – úst ední oltá . P i bourání zámecké kaple sv. k íže p i renovaci bzeneckého zámku byl kostelu v nován obraz s motivy blahoslaveného Jana Sarkandera, stejn jako i mnoho dalších artefakt . Po konci II. sv tové války byl vnit ek dopln n o p edm ty ze zni ené kaple sv. Floriána, jež nep ežila nacistické

⁶⁹ Internetové stránky www.starybenec.cz (online cit. 2016-02-29)

byly snímány. V období první republiky dokonce vzniklo podsvícení v žních hodin, které však nebylo provedené a muselo být odstraněno. Okolí chrámu sloužilo až do roku 1812 jako hřiště, po tomto roce bylo přeměněno na malý park.⁷⁰

8.3. Kaple sv. Floriána a sv. Šebestiána

Na vrchu, nesoucím jméno Starý hrad, který je významnou dominantou Bzence a okolí, stával od století téměř inaktivní, jak již sám název napovídá, hrad, který byl však za husitských válek vypálen, znovu neobnoven a časem zpustl. Kvůli nedostatku množství stavebního materiálu v okolí byl postupně rozebírán a na konci patnáctého století zde prý již nebyla jediná cihla. Dle legendy jsou údajně pod kopcem zasypány hradní sklepy, ve kterých se zjevuje duch posledního kastelána. Ten prý stále eží sudy plné vína, určené ke korunování hostin.^{71,72}

Kopec zůstal opuštěn celé dvě století až do roku 1703, kdy zde byla vystavěna kaple svatého Floriána a svatého Šebestiána, kterou občas místní nazývají bzenecký Floriánek. Stavbu v barokním stylu nechal zřídit hrabě Erdman Pruskovský z Pruskova, jenž pro stavbu také nechal ulít zvon a namalovat obraz svatého Floriána s hojně vyžívaným rámem. Kaple byla opatřena vzhledem k umístění na obou stranách umístěnými velkými okny. Vevnitř se taktéž nacházely menší varhany. Za svou polohu na nezálesněném vrcholku kopce však často platila daň v podobě jejího poškození způsobených bouřkami a silnými porывami v trsu. Roku 1852 byla kaple za pomoci místní společnosti opravena a o necelých patnáct let později byla okna částečně uzavřena a přidány byly železné okenice. Tyto úpravy měly zabránit destrukci kaple nepříznivými přírodními podmínkami, především větráním a lijáky. Na podzim roku 1915 však bzeneckého Floriánka postihlo neštěstí v podobě shoelé střechy, jež chytla odblesku, který ji zasáhl. Po celých dlouhých devět let byl Floriánek bez ní, ostatně tuto podobu stavby lze nezdělaně vidět na dobových pohlednicích a fotografiích. Neštěstí na popud místního faráře Josefa Hanáka měla kaple v roce 1924 střechu novou, tentokrát již opatřenou hromosvodem, z důvodu prevence případných dalších podobných katastrof. Při příležitosti opravy byly též do kupole vzhledem uloženy mince, pečetě a listiny se vzkazy pro další pokolení. Zajímavostí je, že výše zmíněný farář přispěl na obnovu částkou, kterou výtěžil z prodeje své knihy Paměti města Bzence. Opravdovou katastrofou pro kapli svatého Floriána

⁷⁰ Internetové stránky www.starybzenec.cz (online cit. 2016-02-29)

⁷¹ David, P., Dobrovolná, V., Soukup, V., *Slovácko-Hodonínsko*, s. 91.

⁷² Internetové stránky www.starybzenec.cz (online cit. 2016-02-29)

však byl konec druhé velké války. Před půl hodiny před polednem dne 18. dubna roku 1945 byla kaple odpálena stahujícími se vojsky prohrávající Těšínska, kdy byla ten samý den dopoledne podminována. Nacisté tím chtěli spojencům zabránit využití budovy jako pozorovacího stanoviště, stejně jako znesnadnění jejich orientace v krajině. Po skončení války se iasto zamýšlela její obnova, ta však nikdy nebyla realizována. Jako drobná připomínka na kapli a především jejího patrona, byla vedle trosk vztyčena v roce 1952 pískovcová socha sv. Floriána. Plastika však bohužel neměla příliš dlouhé trvání, neubýlo mnoho let, když sv.tec přišel rukou neznámého vandala o hlavu a postupem času byl poněkud natolik, že jeho podobu již můžeme obdivovat pouze na dobových fotografiích. Na Starém hradě tak proto dodnes hledí do dále pouze rozvaliny floriánské kaple.⁷³

8.4. Bzenecký zámek

Po zničení a rozebrání starého bzeneckého hradu ve druhé polovině století patnáctého, byla dole v obci zbudována opevněná tvrz, jež byla během století šestnáctého přestavěna na zámek v renesančním slohu. Mezi lety 1709 – 1710 byl zámek přebudován znovu, tentokrát ve stylu barokním. Projekt zaštil, stejně jako u kaple sv. Floriána na Starém hradě, hrabě Erdman Kryštof Pruskovský z Pruskova. Architektem celé přestavby se stal italský stavitel Domenico Martinelli. Zámek byl tvercového tvaru s dvěma poschodími, v každém rohu se skvěly arkýře v žovitého typu. Vížka s hodinami zdobila hlavní vchod, po jehož pravé straně stávala kaple sv. Kříže, později zbouraná, po straně levé byly administrativní budovy. Věžička se díky špatné statické úpravě naklonila natolik, že musela být roku 1862 zcela sesazena. Celý zámek obklopoval park, který byl ve své horní části upraven ve stylu francouzském, zatímco horní část ve stylu anglickém. V parku se též nacházel skleník s exotickými rostlinami a oranžerie, před níž stávaly dvě sochy znázorňující postavy z římské mytologie – Apollóna a Dianu. Skulptury se zde však dnes již nenachází, neznamená to ovšem, že by se nedochovaly, momentálně se nachází v zámecké zahradě v nedalekých Buchlovicích. Parkem protékal potok, zásobující malý rybník s ostrůvky, kde v teplých měsících trávil panstvo své volné chvíle a projíždělo se na loďkách. Ke konci století osmnáctého bylo nádvoří pokryto novým dlaždicím a došlo též k celkové rekonstrukci budovy. V roce 1852, kdy panství vlastnil hrabě Vilém z Reichenbachu, došlo k razantní změně. Zámek byl kompletně zbourán a na jeho místě vznikl zámek nový, v tehdy velmi módním stylu anglické neogotiky. Stavbou

⁷³ Internetové stránky www.starybenec.cz (online cit. 2016-02-29)

moderního zámku se chtěl srovnávat s nejvýznamnějšími šlechtickými rody své doby, které nechaly zbudovat například zámky v Hluboké a Lednici. Náklady na celou výstavbu však vzrostly do neúnosně závratných výšin, což bohužel zadluženého hraběte dohnalo k fatálnímu zesnutí své neutěšené situace, v roce 1866 si vzal život. Podobu zámku z té doby známe do dnešních dnů, žádné zásadní stavební úpravy se již nekonaly, pouze například po požáru stěchy roku 1952 se po její opravě již neobnovily střešní vikýře. Stavba se na přední straně pyšně dvírá menšími vzhledem se stříškami kuželovitého tvaru, v části zadní se dvírá v tšimí vzhledem s cimbuřími. V těsné blízkosti budovy se nacházejí hospodářské budovy, celá zámecká zahrada byla například ve stylu krajinného parku. Dominantou parku je odpradávná tisíciletá lípa, která ovšem tolika letá pravděpodobně není, její stáří se odhaduje na něco málo přes devět set let. V zápisu místní kroniky z roku 1604 totiž můžeme nalézt záznam, ve kterém je stáří lípy popisováno zhruba pět set let. Nedaleko od ní stávala v minulosti ještě další prastará lípa, ta však v osmdesátých letech minulého století odumřela, protože pod ní stával vinný sklípek, což stromu příliš neprospívalo. Naopak o v tšimí z obou velikánů bylo péřováno náležitě, traduje se, že se například kolem nich prolévala olejem, aby byla bohatší na potřebné živiny. Přibližně v polovině století osmnáctého mohutný kmen rozdělila na devět částí bouřka, která se obrovskou silou prohnala krajem. Masivní větve nyní podpírají dřevěné nosníky a kolem něho velikána stojí plot, který byl v roce 2004 společně s bezprostředním okolím opraven. Zajímavostí je, že o dva roky později od úpravy okolí vyhrála lípa v anketě Strom roku páté místo. Právě od této lípy dostalo i název víno, jež se v Bzenci vyrábí – Bzenecká lipka. V současnosti je vlastníkem celého objektu, tedy zámku i zahrady, město Bzenec, které zámek převzalo od místního vinařského družstva, jež mělo zámek v držení od roku 1938. Družstvo se zámek nezacházelo příliš šetrně, a ten proto v dnešních dnech není v nejlepší kondici. Město však plánuje zámek zrekonstruovat, zatím však k němu takovému nedošlo, jeho osud tedy zůstává stále nejasný.⁷⁴

8.5. Židé ve Bzenci

Židovská komunita ve Bzenci bývala jedna z nejstarších a nejpřednějších na celé Moravě. Její zrod je odhadován již od poloviny století třináctého, jedná se však v tšimí pouze o předpoklady. Přesnou dataci můžeme určit až přibližně o dvě stě let později, kdy v pozemkových knihách nalézáme záznamy o její obchodnické činnosti. Židé se zde začali usídlovat pravděpodobně hned ze dvou důvodů. Prvním důvodem byla bzenecká poloha,

⁷⁴ Internetové stránky www.starybenec.cz (online cit. 2016-02-29)

m sto totiž leželo přímo na obchodní stezce, jež spojovala severní Uhry s Brnem a obchodnická činnost byla jednou z hlavních forem obživy židů. Našli se mezi nimi samozřejmě i vykonavatelé jiných povolání, především řemeslníci, například kováři, pekaři a kožešníci, ovšem obchodník byla mezi nimi v tšina. Řemeslníci však nemohli být členové žádných cechů, výroba a prodej jejich zboží platila pouze pro židovskou obec. Zmíněné nařízení však bylo často porušováno a židovští řemeslníci mnohdy pracovali i pro zbytek Bzenece, vše však probíhalo v naprostém utajení, při odhalení vrchností jim hrozil písň trest. Svobodně však mohli volit vlastního rychtáře a rabína, tato svoboda ovšem nebyla zadarmo, platilo se za ni vrchnosti, stejně tak vrchnost schvalovala židovského kantora, který ovšem mohl být též svobodně vybrán komunitou. Druhým důvodem, proč se zde začali s největší pravděpodobností usazovat, bylo hojně rozšířené vinařství. Omezení, platící až do poloviny století devatenáctého, které zakazovalo příslušníkům židovského etnika vlastnit nebo kupovat pole se totiž na vinohrady nevztahovalo. Tuto možnost využili naplno, ve století sedmnáctém již téměř jedna čtvrtina bzeneckých vinohradů patřila právům židů.⁷⁵

Bzenecká židovská čtvrť se nalézala mezi ulicemi, které dnes nesou názvy Žerotínova, Zámecká, Krátká a Krále Vladislava poblíž v místech mezi zámekem a spodním, hlavním náměstím, dnes Náměstím svobody. Na které židovské domy a obchůdky se ovšem nalézaly také přímo na zmíněném hlavním náměstí. Na počátku sedmnáctého století se součet domů a krámků přímo na náměstí rovnal pět setům, jedním z nich byl dokonce špitál. Za jejich umístění zde si ale vrchnost účtovala poplatky. Příjmy jí plynuly také z provozování různých živností židovských řemeslníků, kdy například kováři museli týdně odvádět určitý počet kilogramů masa. Mimo peněžní poplatky museli židé plnit na vyžádání vrchnostenské správy všelijaké úkoly, například pomáhat při sklizni na panských vinicích a krmit jejich psy. Tyto manuální činnosti ovšem nevykonávali přehnaně často, vrchnost je vnímala především jako schopné obchodníky, kteří s penězi uměli zacházet velice dobře. Podle doložených zápisů prováděli jednoduché bankovníctví a mnoho obyvatelům v jejich vlastní obci poskytovali peněžní půjčky. Po válce třicetileté začali provozovat také palírnu, pronajatou od vrchnostenské správy, nebo jatka, ponejvíce však byli, stejně jako vždy, obchodovali se smíšeným zbožím a počet jejich příslušníků se postupně zvyšoval a zvyšoval, až v roce 1850 dosáhl svého vrcholu, téměř jednoho tisíce. Vysoký nárůst obyvatel židovské víry rovněž přispěl k rozšíření židovské čtvrti, která se pomalu rozrůstala i více kolem Dolního náměstí. Naopak na přelomu devatenáctého a dvacátého století docházelo k odlivu

⁷⁵ Internetové stránky www.starybenec.cz (online cit. 2016-02-29)

židovských obyvatel, kdy se začali stahovat do nedalekých měst, do Brna, ale především do Vídně. Na počátku století dvacátého bylo ve Bzenci evidováno již pouze 416 židů, dvanáct let po vzniku samostatného Československa se jejich stav snížil dokonce na pouhých 138. Důvodem odchodu po První světové válce, především do blízkého Rakouska, byl jejich strach z nových poměrů a také z budoucích možných postihů za jejich nápadné prorakouské chování. V této době již nebyla židovská obec samostatnou politickou obcí jako doposud, roku 1919 byla s Bzencem sloučena. Největším neštěstím pro bzenecké židy se stala až Druhá světová válka, kdy byli na počátku roku 1943 odsunuti do Uherského Brodu a odtud potom dále do koncentračního tábora Terezín. Část byla postupně přesunuta do tábora osvětimského. Počet přeživších bzeneckých židů se po válce dal spočítat na prstech jedné ruky – zbyli pouze dva.⁷⁶

Židovská obec ve Bzenci samozřejmě měla i svou vlastní synagogu a hřbitov. Obě zde údajně stávalo již od poloviny třináctého století, synagoga hned naproti dnešní poloze místního zámku, hřbitov naopak až pod Starým hradem. Na konci století devatenáctého byla synagoga zbořena a nahrazena novou, zbudovanou v neorománském slohu. Roku 1925 byla rekonstruována z finančních darů poskytnuvších židovským advokátem narozeným ve Bzenci, ovšem dlouhodobě žijícím ve Vídni. Peníze v noval bzenecké židovské obci ve své závěti. Spolu s rekonstrukcí svatostánku bylo rovněž upraveno i jeho okolí, k němuž patřilo i samotné město Bzenec. Synagoga byla využívána ještě na počátku čtyřicátých let, ovšem roku 1941 byla poničena nacisty, kteří ji využívali jako sklad munice. Po válce přepadla výrobní nábytku, které však odtud v padesátých letech odešlo a ze synagogy se mělo stát kulturní středisko. K finální realizaci ale nedošlo z důvodů přílišné finanční a stavební obtížnosti. Naneštěstí pro stavbu samotnou došlo při pokusech na přestavbu kulturního domu k narušení statiky a po dlouhých zvažováních co bude s budovou dál, se rozhodlo o její celkové demolici, jež byla dokonána roku 1960. Pozůstatky stavby ve městě momentálně nespátíme, a zde stále jsou. Zdivo bylo částečně užito při stavbě kulturního domu, který však nestojí na místě původní synagogy, zde nyní nalezneme menší obchodní středisko.⁷⁷

⁷⁶ Internetové stránky www.starybzenec.cz (online cit. 2016-02-29)

⁷⁷ Tamtéž

II. Praktická část

9. Vývoj počtu obyvatel Bzence mezi lety 1850 – 2014

9.1. Vývoj počtu obyvatel mezi lety 1850 – 1950

Počet obyvatelstva Bzence v letech 1850 až 1950, tedy v průběhu jednoho sta let, byl ovlivněn nejvýznamnějšími historickými milníky moderních dějin, především obmáháním světovými válkami, jež se podepsaly na míře plodnosti a zejména míře úmrtnosti, ale také vznik a následný zánik Rakouska-Uherska, zrod Československa i komunistický převrat. Další roli v proměnlivosti obyvatel tohoto jihomoravského městečka rovněž sehrálo stěhování za prací do větších měst. Podrobnější informace ohledně počtu obyvatel, ale také počtu domů se nachází v níže přiložené Tabulce 1.

Tabulka 1: Vývoj počtu obyvatel a domů mezi lety 1850 – 1950, vlastní zpracování⁷⁸

Rok	Počet obyvatel	Počet domů
1850	3560	-
1869	3874	638
1880	3756	658
1890	4225	717
1900	4271	725
1910	4468	780
1921	4320	807
1930	4562	906
1950	4137	1051

Prvním faktem, zcela zřejmým z tabulky, je kontinuálně se zvyšující počet domů, zatímco to stejné nelze říci ohledně počtu obyvatel, který je kolísavě proměnlivý. Počet domů v roce 1850 není znám, z následujících údajů však lze odhadovat, že byl nižší, než první známý údaj z tabulky z roku 1869. Počet obyvatel jednoho stavení byl v tomto roce v průměru 6 osob, v posledním roce století devatenáctého, tedy v roce 1900, se prakticky nezměnil. Vývoj počtu obyvatel ku počtu domů byl ve druhé polovině tohoto století úmírný. Ve století dvacátém počet obyvatel mírně klesal, největší poklesy můžeme zaznamenat v období okolo obou světových válek. Tyto roky před propuknutím První světové války zaznamenáváme počet obyvatel

⁷⁸ Davídek, V. a kol., *Retrospektivní lexikon obcí SSR 1850 – 1970*, s. 716, 717.

4468, tři roky po jeho skončení 4320, což deklaruje úbytek o 148 osob, procentuálně se jedná o 3,32 %. Roku 1930, tedy devět let před počátkem Druhé světové války, byl počet osob 4562, pět let po skončení krvavého konfliktu počet obyvatel klesl o 425, respektive 9,32 %. Na úbytku obyvatel v tomto období se mimo válečných událostí podepsala i emigrace lidí po státním převratu v roce 1948. Co se týče počtu obyvatel v domech ve století dvacátém, jednalo se na konci jeho první poloviny v roce 1950 v průměru o 4 osoby. Během jednoho století můžeme zaznamenat úbytek osob, žijících pod jednou stěchou o celé dvě hlavy.

9.2. Vývoj počtu obyvatel mezi lety 1961 – 2001

Mezi lety 1961 až 2001, tedy v průběhu čtyřiceti let, byl Bzenec svědkem několika velmi významných událostí, které ovlivnily vývoj české společnosti. Po sametové revoluci na konci roku 1989 padla komunistická vláda a naše země opět získala svobodu, po těchto letech na to se mírumilovně rozdělilo Československo na dva nezávislé státy – Českou republiku a Slovenskou republiku a rok 2001 přinesl vstup do nového, již jedenadvacátého, století. Ovšem všechny tyto události stojí ve stínu asi nejvýznamnější a souasně nejtragičtější události, která ovlivnila populaci tohoto města a to vpád vojsk Varšavské smlouvy v srpnu roku 1968 a následnou normalizací.

Tabulka 2: Vývoj počtu obyvatel a domů mezi lety 1961 – 2001, vlastní zpracování⁷⁹

Rok	Počet obyvatel	Počet domů
1961	4291	1035
1970	4013	1040
1980	4079	1015
1991	4113	1247
2001	4200	1243

Tabulka číslo 2 představuje vývoj počtu obyvatel a domů druhé poloviny dvacátého století. Největší výkyv obyvatel směrem dolů bylo zaznamenáno v letech šedesátých, což můžeme připisovat emigraci po sovětské invazi 21. srpna 1968. Dle sčítání lidu v roce 1961 bylo evidováno ve Bzenci 4291 obyvatel, kdežto v roce 1970, tedy dva roky po výše zmíněné okupaci jich bylo o 278 méně, respektive klesl jejich počet o téměř 6,5%. V pozdějších letech daného rozmezí lze vyzorovat mírný nárůst obyvatel, rovněž s nárůstem stavení. V prvním

⁷⁹ Internetové stránky www.czso.cz (online cit. 2016-03-15).

roce dvacátého prvního století zde žilo 4200 obyvatel v 1243 domech nebo bytových jednotkách, což v průměru vychází na tři obyvatele pod jednou stěnou. Před tyčtí roky obývaly jeden d m i byt osoby ty i. Souhrnn lze říci, že počet domů více rostl, než klesal, od osmdesátých let do konce dvacátého století navíc vzrostl o 228 domů. Tento prudký nárůst vysvětlujeme výstavbou panelových a inžovních domů ve tvrti Novosady.

9.3. Vývoj počtu obyvatel mezi lety 2005 – 2014

Následující kapitola se zabývá nejnovějšími údaji z let 2005 až 2014, jež jsou dostupná z oficiálních webových stránek českého statistického úřadu. Data jsou propracovanější a detailněji zpracovaná, můžeme zde nalézt mnohem více kategorií, oproti rokem minulým. Tabulka 3 uvádí pouze vybrané údaje, podobně k této části, ostatními údaji se budeme zabírat v pozdějších kapitolách této práce.

Tabulka 3: Vývoj počtu obyvatel a poměrům st hování mezi lety 2005 až 2014, vlastní zpracování⁸⁰

Rok	Počet obyvatel	Průměr v k	Přist hovalí	Vyst hovalí
2005	4315	39,1	87	89
2006	4316	39,2	109	118
2007	4310	39,7	113	120
2008	4298	39,9	97	107
2009	4322	40,3	87	75
2010	4336	40,6	100	89
2011	4316	40,9	77	65
2012	4295	41,2	71	82
2013	4303	41,4	106	95
2014	4318	41,7	115	94

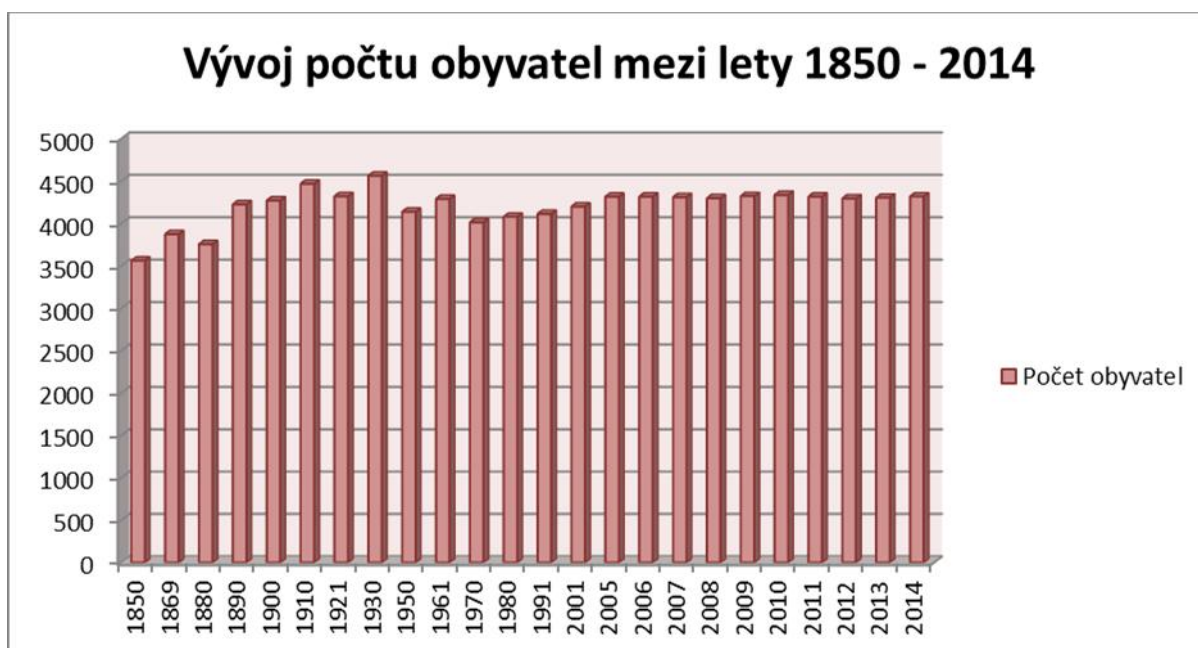
Počet obyvatel se v posledních deseti letech výrazně nemění, v průměru se pohybuje okolo 4313 osob. Nejvyšší počet obyvatel bylo dosaženo v roce 2010, kdy zde bylo evidováno 4336 lidí, naopak nejnižší počet, 4295 osob, bylo zaznamenáno v roce 2012. Jedním z vlivů fluktuace obyvatelstva bylo bezpochyby kromě natality a mortality působení migrace. Počet přistěhovalých a vystěhovalých osob se pohybují v podobně stejném rámci, nedochází k výraznějším výkyvům, které by zásadně ovlivnily počet obyvatel. Zajímavý jev

⁸⁰ Internetové stránky www.czso.cz (online cit. 2016-03-15).

m žeme zpozorovat v roce 2014, kdy byl zaznamenán nadm rný vyší po et p ist hovalých, 115 osob, kdežo vyst hovalo se pouze 94 lidí, výkyv tedy p edstavuje 21 osob, což je nejvyšší v tomto zkoumaném období. Co se tý e pr m rného v ku obyvatelstva Bzence, lze konstatovat fakt, že populace tohoto m sta pomalu, ale jist , stárne. V období deseti let, tedy mezi roky 2005 až 2014, se pr m rný v k zvedl o 2,6 roku života, a to z 39,1 na 41,7. Hlavní v kovou skupinu Bzence tvo í ty icátníci, a proto lze konstatovat, že pr m rný v k se bude se stárnoucí populací stále zvyšovat.

9.4. Srovnání vývoje po tu obyvatel mezi lety 1850 - 2014

Poslední ást této kapitoly souhrnn popisuje celkový vývoj po tu obyvatel ze t í p edchozích podkapitol, 7.1., 7.2. a 7.3. Z d vodu lepší p ehlednosti bylo použito grafického zpracování dat do sloupcového grafu.

Graf 1: Vývoj po tu obyvatel mezi lety 1850 – 2014, vlastní zpracování

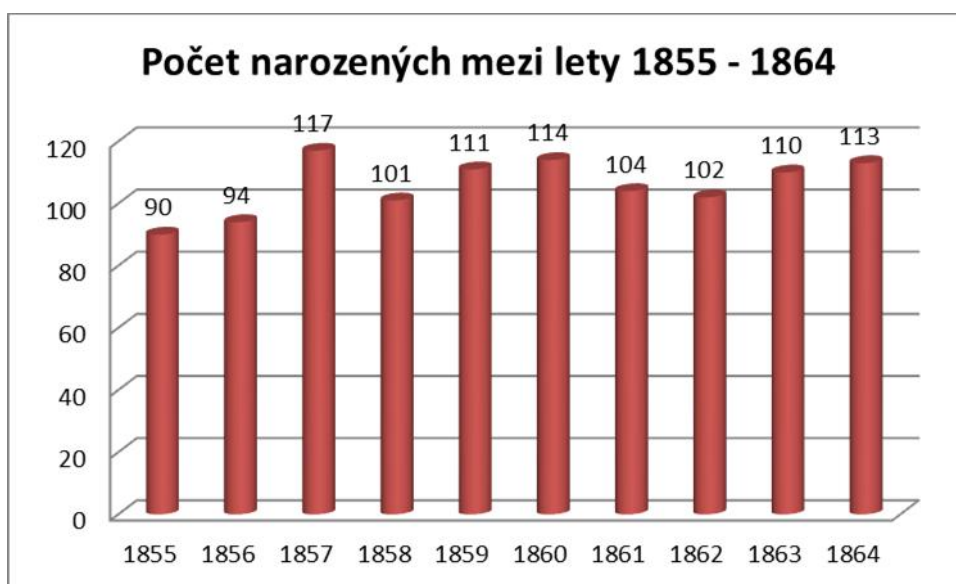
Graf . 1 zobrazuje celkový vývoj po tu obyvatel m sta Bzence v pr b hu 164 let, od druhé poloviny století devatenáctého, za ínající rokem 1850 až do doby nám zcela dob e známé, kon ící rokem 2014. Použitý graf p ehledn zobrazuje prom nlivost obyvatel v uvedených letech, ze kterého m žeme vy íst následující údaje – nejvíce obyvatel žilo ve Bzenci v roce 1930, a to 4562 osob. Rokem s nejmenším po tem obyvatel se stal rok 1850, v té dob zde žilo 3560 lidí. K nejvyššímu nár stu obyvatel došlo mezi lety 1880 až 1890, zm na inila 469 obyvatel p esn . Naopak k nejvyššímu poklesu došlo v letech 1930 až 1950, a to o 425 osob. Nejvyšší kolísavost vykazují první t i tvrtiny zkoumaného období, a to p edevším z d vodu

astých společenských změn, poslední čtvrtinu naopak charakterizujeme její vyvážeností a přílišnou nemovitostí.

10. Vývoj počtu narozených mezi lety 1855 – 1904

Následující kapitola se bude zabývat vývojem počtu narozených v letech 1855 až 1904. Pokrývá tedy období pět dekád, které budou samostatně rozebírány v jednotlivých podkapitolách této části. V každé z nich je možné se seznámit s celkovým počtem narozených v jednotlivých letech a také v jednotlivých měsících. Poslední část této kapitoly se zabývá přehledným zhodnocením celých padesáti zkoumaných let. Pro přehlednost jsou data zobrazena ve sloupcových grafech, v poslední, zhodnocovací kapitole jsou použity grafy spojnicové.

10.1. Vývoj počtu narozených mezi lety 1855 - 1864

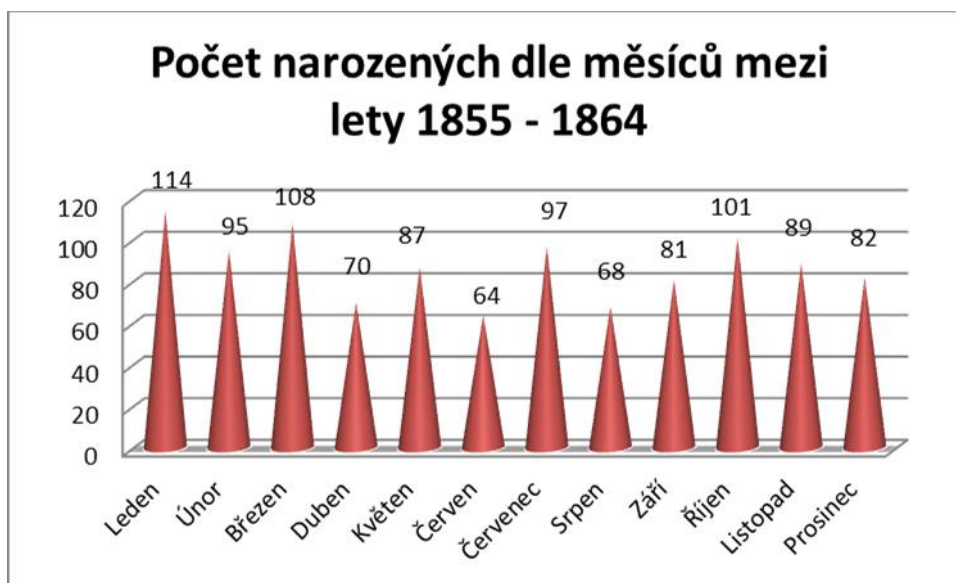
Graf 2: Počet narozených mezi lety 1855 – 1864, vlastní zpracování

Výše uvedený graf . 2 zobrazuje počet novorozenců ve Bzenci během jedné dekády, jež začíná rokem 1855 a končí rokem 1864. Každý sloupec v grafu představuje jeden celý kalendářní rok a udává počet narozených v tomto roce.

Vývoj počtu narozených představuje nestálý trend, ve kterém porodiny mezi výše uvedenými lety kolísaly mezi hodnotami 90 až 117 novorozenců za rok. Nejméně porodiny jsme zaznamenali hned v prvním roce zkoumaného desetiletí, tj. rok 1855 s počtem 90 novorozenců, což představuje průměr mezi 7 a 8 novorozenci za měsíc. Naopak nejvíce

porod se odehrálo o dva roky později v roce 1857. Jednalo se o 117 porodů, což představuje v průměru necelých deset miminek měsíčně. Výraznější odchylku od průměru, který činí 105,6 porodů za celých deset let, pozorujeme již pouze roku 1860, kdy se narodilo 114 dětí. Za uvedené období bylo zaznamenáno 1056 narozených dětí celkem.

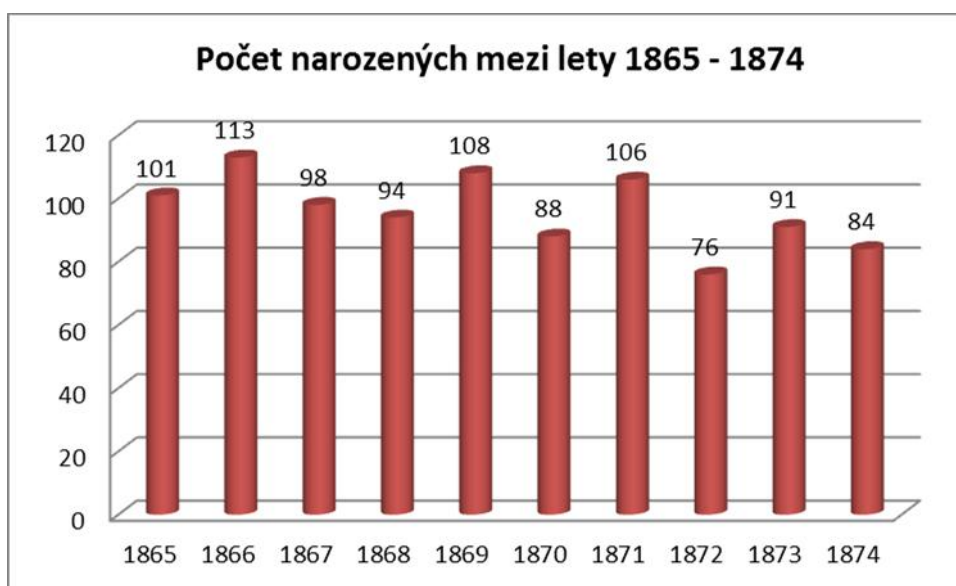
10.1.1. Počet narozených dle měsíců mezi lety 1855 - 1864

Graf 3: Počet narozených dle měsíců mezi lety 1855 – 1864, vlastní zpracování

Graf 3 představuje počet narozených, souhrnně za jednotlivé měsíce v průběhu zkoumané dekády v kapitole 9.1. Z celkového počtu 1056 narozených dětí byla nejvyšší porodnost zaznamenána v lednu, s počtem 114 dětí, v březnu, s počtem 108 dětí a v říjnu, s počtem 101. V ostatních měsících počet novorozenců nepřekročil pomyslnou hranici sta dětí. Naopak v měsících červnu, srpnu a dubnu pozorujeme nejmenší porodnost. V červnu se narodilo 64 dětí, v srpnu o něco více a v dubnu jich bylo 70. Porodní rozdíl mezi lednem, tj. měsícem s nejvyšší porodností a dubnem, tj. měsícem s porodností nejnižší, činí přesně 50 novorozenců. Nejen na tomto rozdílu je zřejmá větší kolísavost porodnosti v jednotlivých měsících.

10.2. Vývoj počtu narozených mezi lety 1865 – 1874

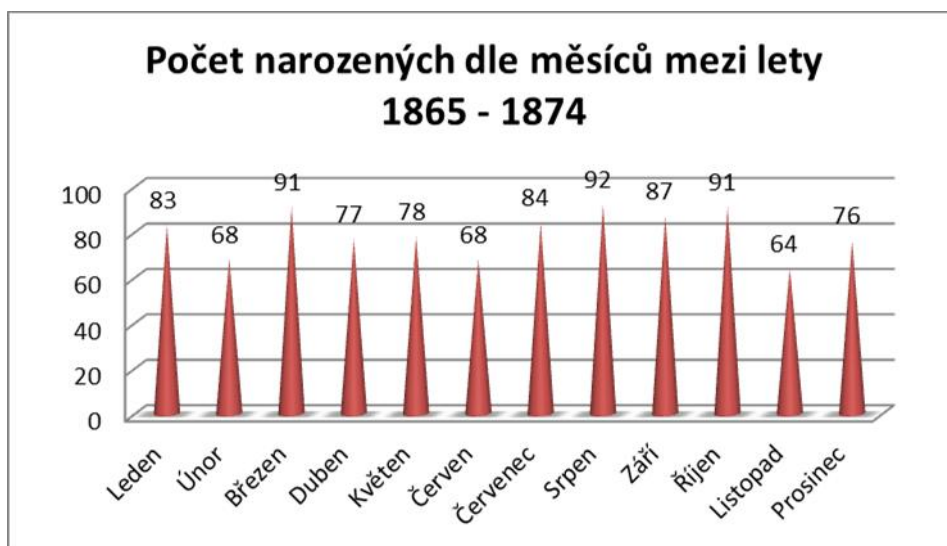

Graf 4: Počet narozených mezi lety 1865 – 1874, vlastní zpracování

Z grafu 4 můžeme vidět vývojový trend, kterým Bzenec procházel v dekádě mezi roky 1865 až 1874. V tomto desetiletí se narodilo celkem 959 dětí, což činí průměrně skoro 96 dětí za rok. Těmito průměry, s 98 narozenými, se tak stal rok 1867, jehož nejvýznamnější událostí na našem území se stal vznik Rakousko-Uherského soustátí, jež však, jak je zřejmé z výše uvedených dat, neměla na porodnost takový žádný vliv.

Během zkoumaného období se stal rok 1866 hranicí sta porodů nejplodnějším rokem, potom přišly ještě roky 1869 se 108 porody, 1871 se 106 porody a rok 1865 se 101 porodem. Nejméně plodným rokem se stal rok 1872, ve kterém se narodilo pouze 76 dětí, což je o dvacet méně, než je průměr za toto období. I tuto dekádu, stejně jako předchozí, můžeme charakterizovat jako vývojově nestálou, protože novorozenáťata se pohybovaly mezi 113 a 76 dětmi.

10.2.1. Počet narozených dle měsíců mezi lety 1865 – 1874

Graf 5: Počet narozených dle měsíců mezi lety 1865 – 1874, vlastní zpracování

Zkoumaná dekáda nám ukázala, že počet narozených dle měsíců byly nestálé, avšak extrémní výkyvy zde taktéž nenalezneme. Celkový průměr narozených v jednotlivých měsících je takřka 80 novorozenců. V žádném z měsíců počet dětí nepřekročil číslo sto. Měsíce s nejvyšší porodností jsou duben, srpen a říjen. První příčku obsadil srpen s 92 dětmi, o druhou a třetí příčku se dělily společně duben s říjnem, v obou těchto měsících se narodilo 91 dětí. Spodní příčky obsadily měsíce únor, červen a listopad. Nejméně plodný byl měsíc listopad, kdy se narodilo pouhých 64 novorozenců, což je číslo o šestnáct nižší, než průměrný měsíční porod. Dalšími dvěma měsíci s velmi nízkým počtem narozených dětí, jsou s 68 narozenými únor a červen.

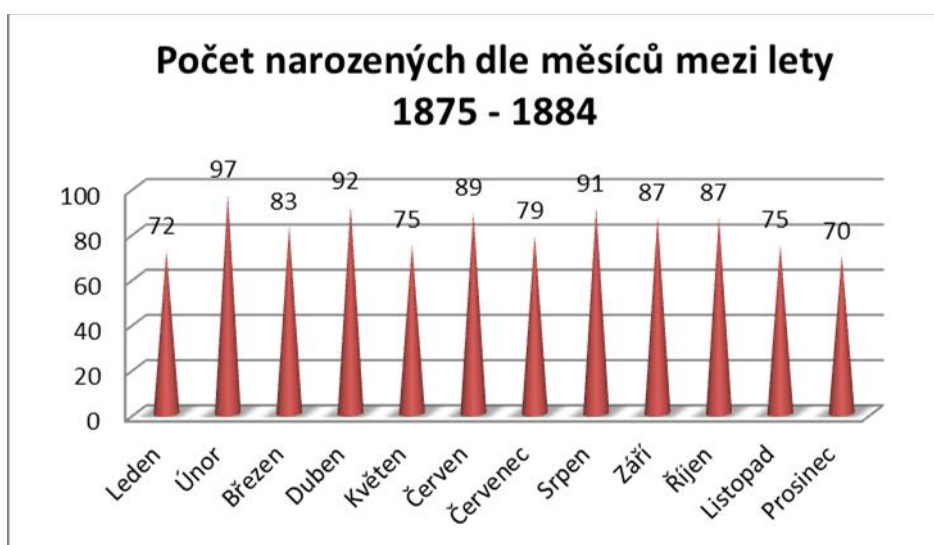
10.3. Vývoj počtu narozených mezi lety 1875 – 1884

Graf 6: Počet narozených mezi lety 1875 – 1884, vlastní zpracování

Další zkoumané období sleduje roky 1875 až 1884, mezi kterými bylo narozeno celkově 997 nemluvňat. Průměrnou hodnotou, která charakterizuje tuto dekádu, je téměř 100 narozených dětí. Tato hodnota byla překročena celkem čtyřikrát a to v letech 1876, 1881, o rok později a také v posledním roce tohoto desetiletí, roce 1884. Nejvíce miminek přišlo na svět v letech 1881 a 1882, kdy bylo zároveň v obou těchto letech narozeno 114 novorozenců. Protikladem let 1881 a 1882 se stal rok 1875, kdy bylo narozeno o 12 dětí méně, než činil průměr, a to 88 dětí. Ostatní roky udržují průměrnou stejnou hladinu hodnot, kolem 90 novorozenců.

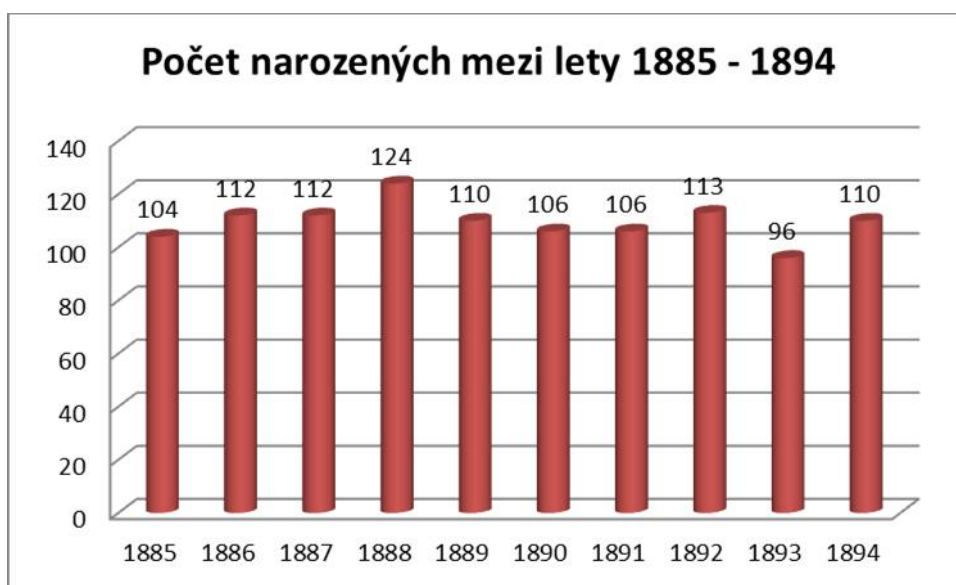
10.3.1. Počet narozených dle měsíce mezi lety 1875 – 1884

Graf 7: Počet narozených dle měsíce mezi lety 1875 – 1884, vlastní zpracování

Graf . 7 nám ukazuje počet narozených, souhrnně za jednotlivé měsíce v průběhu zkoumané dekády v kapitole 9.3. Z celkového počtu 997 narozených dětí byla nejvyšší porodnost zaznamenána v měsíci únoru, s počtem 97 narozených dětí, v měsíci dubnu, s počtem 92 dětí a v měsíci srpnu, s počtem 91 novorozenců. V ostatních měsících počet novorozenců nepřekročil hranici devadesáti dětí, v žádném měsíci pak nebyla překročena pomyslná hranice sta dětí. V měsících lednu a prosinci pozorujeme nejmenší porodnost. V prosinci se narodilo nejmenší počet dětí a to 70, v lednu jich pak bylo pouze o dvě více. Porodní rozdíl mezi prosincem, tj. měsícem s nejnižší porodností a únorem, tj. měsícem s porodností nejvyšší, činí 27 novorozenců. Měsícem listopadem se stal březen, kdy bylo porozeno 83 dětí, což je měsíční průměrná porodnost. Co se týče měsíce tohoto desetiletí, lze je považovat za méně kolísavé a stálejší.

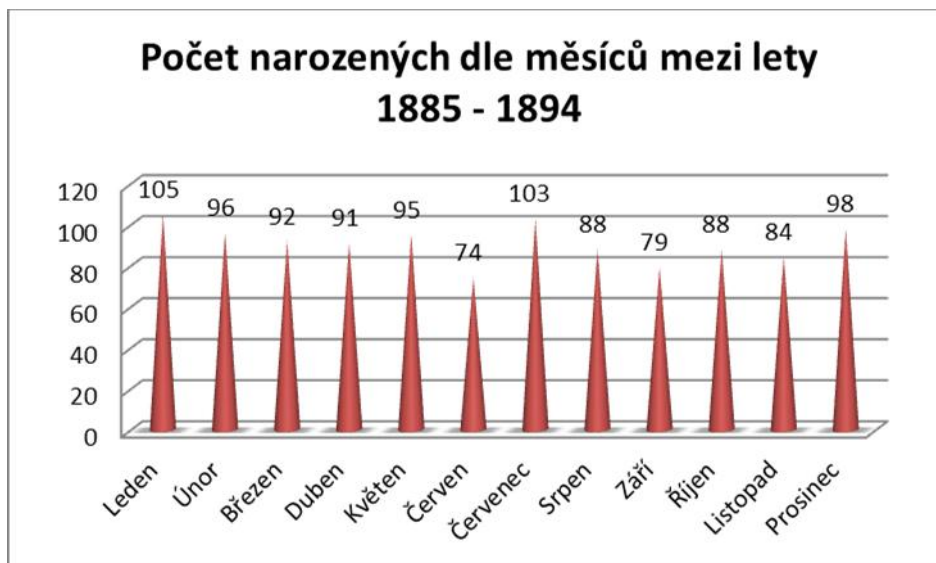
10.4. Vývoj počtu narozených mezi lety 1885 – 1894

Graf 8: Počet narozených mezi lety 1885 – 1894, vlastní zpracování

Výše uvedený graf . 8 zobrazuje počet novorozenců ve Bzenci během jedné dekády, jež začíná rokem 1885 a končí rokem 1894. Vývoj počtu narozených představuje takový stálý trend, ve kterém se porody mezi výše uvedenými lety pohybovaly kolem průměru 109 novorozenců, pokud nepočítáme dvě výraznější odchylky, takzvané extrém. Prvním extrémem se stává rok 1888, kdy bylo zrozeno 124 nových bzeneckých občanků, což činí o 15 více než je nám známý průměr, za druhý extrém lze považovat rok 1893, kdy na svět vzešlo pouhých 96 nemluvňátek, což je o 13 méně pod průměrem. Za uvedené období monitorujeme 1093 narozených dětí celkem.

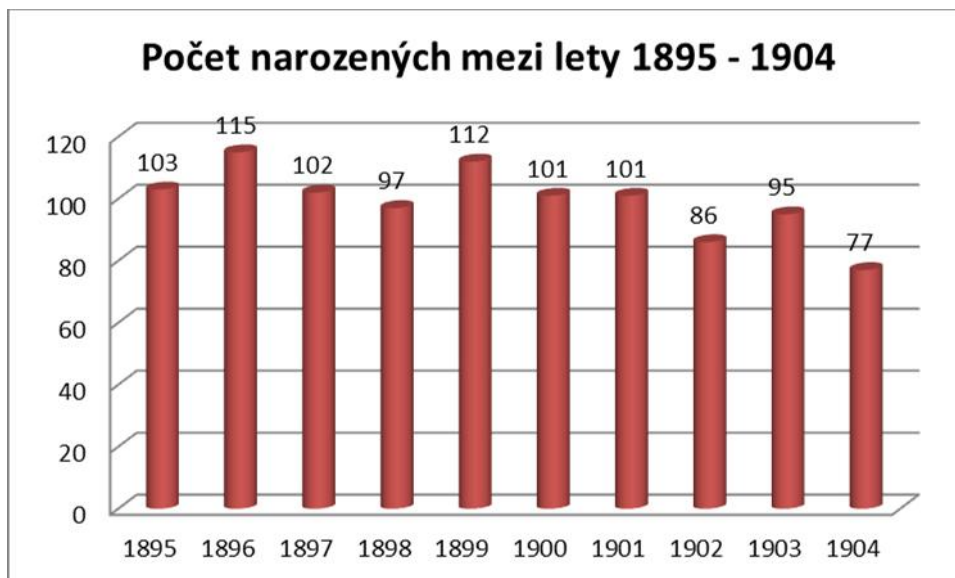
10.4.1. Počet narozených dle měsíců mezi lety 1885 – 1894

Graf 9: Počet narozených dle měsíců mezi lety 1885 – 1894, vlastní zpracování

Studovaná dekáda ukázala, že počty narozených dle měsíců byly nestálé a extrémní výkyvy je zde možno nalézt. Celkový průměr narozených v jednotlivých měsících je téměř 91 novorozenců. Ve dvou z měsíců počet dětí překročil stovku a tyto měsíce můžeme rovněž označit jako měsíce s nejvyšší porodností. Jedná se o měsíc leden, ve kterém bylo narozeno 105 dětí a měsíc červenec, kdy se narodilo 103 dětí. Nejméně plodný byl měsíc červen, jež je také charakterizován jako extrém, protože se narodilo pouhých 74 novorozenců, což je číslo o 31 nižší, než iní opačný protipól. Hodnoty mezi extrémy jsou poté bez výrazných výkyvů, v první polovině roku, tedy mezi únorem a květnem jsou hodnoty kolem čísla 90, poté následují dva extrémy, v měsících červnu a červenci, období od srpna do listopadu bylo poté opět bez velkých výkyvů, kdy se dosahované hodnoty pohybovaly kolem čísla 80. V prosinci poté hodnoty nevykazují charakteristiku extrému, ale velmi se jí blíží.

10.5. Vývoj počtu narozených mezi lety 1895 – 1904

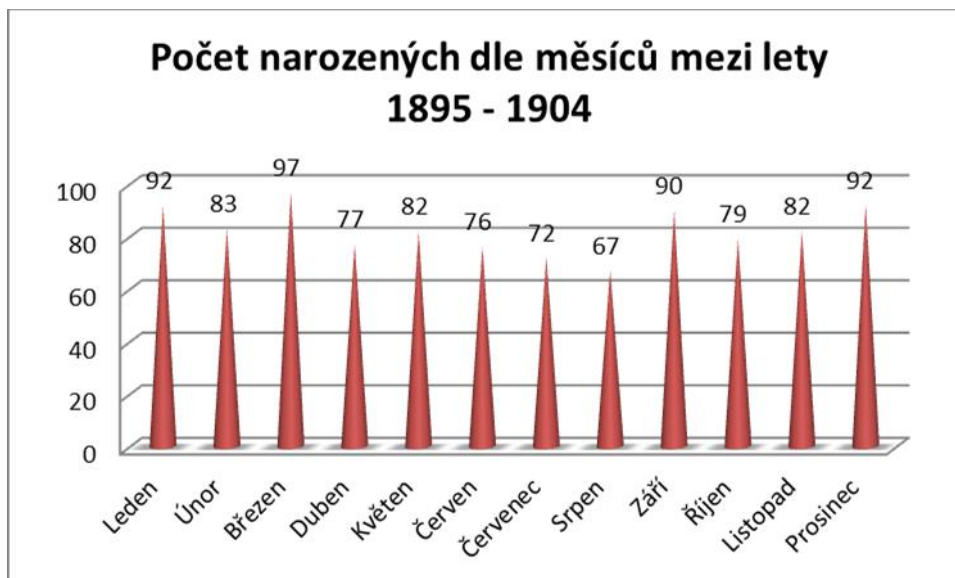

Graf 10: Počet narozených mezi lety 1895 – 1904, vlastní zpracování

Uvedený graf . 10 znázorňuje počet narozených dětí během jednoho desetiletí, jež začíná rokem 1895 a končí rokem 1904. Tato dekáda je typická pro své postavení mezi dvěma stoletími, devatenáctým a dvacátým. Nalezneme zde posledních šest let století devatenáctého, tedy roky 1895 až 1900 a čtyři roky století dvacátého, tedy roky 1901 až 1904.

Vývoj počtu narozených tohoto období představuje nestálý trend, ve kterém se porodů mezi výše uvedenými lety pohybovaly kolem průměrné hodnoty 99 novorozenců pouze za průměrně, můžeme zde vyzorovat značné výkyvy, které se odehrály v letech 1896, kdy se narodilo 115 miminek a 1899, kdy se narodilo 112 novorozenců. První z výše uvedených roků je také rokem s nejvyšším počtem narozených v této dekádě. Ve dvou z posledních těchto roků lze taktéž pozorovat značný výkyv, tentokrát směrem dolů. V těchto letech, 1902 a 1904 se narodilo 86 a 77 dětí. Poslední uvedený údaj je také údajem nejnižším vypočítaným v tomto zkoumaném období. Za uvedené období zaznamenáváme 989 narozených dětí celkem.

10.5.1. Počet narozených dle měsíců mezi lety 1895 – 1904

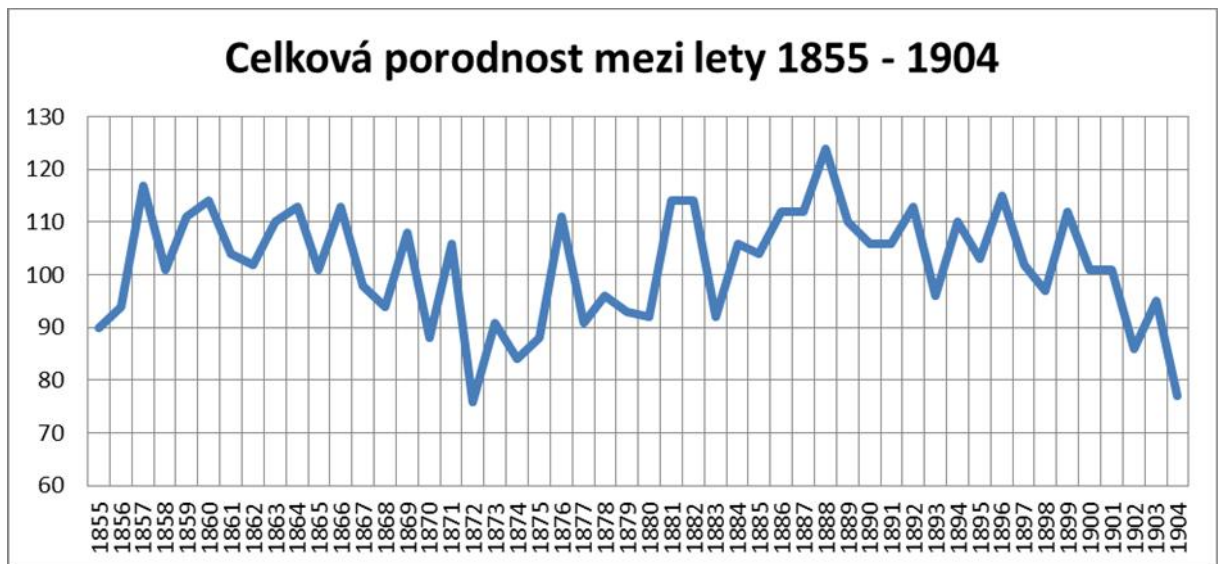

Graf 11: Počet narozených dle měsíců mezi lety 1895 – 1904, vlastní zpracování

Graf . 11 nám ukazuje počet narozených, souhrnně za jednotlivé měsíce v průběhu naší zkoumané dekády. Z celkového počtu 989 narozených dětí byla nejvyšší porodnost zaznamenána v měsíci březnu, kdy byl počet 97 narozených dětí, v měsíci lednu a měsíci prosinci, kdy souhrnně zaznamenáváme počet 92 novorozenců. V ostatních měsících počet novorozenců nepřekročil hranici devadesáti dětí, kromě měsíce září, kdy byl počet nemluvnat roven této hodnotě, v žádném měsíci pak nebyla překročena pomyslná hranice sta dětí. V letních měsících červenci a srpnu pozorujeme nejmenší porodnost. V měsíci srpnu se narodilo nejméně dětí a to 67, v měsíci předchozím, červenci, jich pak bylo o pět více. Porodní rozdíl mezi srpnem, tj. měsícem s nejnižší porodností a březnem, tj. měsícem s porodností nejvyšší, činí celých 30 novorozenců. Měsíci listopad a prosinec se staly květen a listopad, kdy bylo porozeno 82 dětí, což je měsíční průměrná porodnost. Co se týče měsíce tohoto desetiletí, lze je považovat za méně stálé a proto kolísavé.

10.6. Celkové zhodnocení porodnosti mezi lety 1855 – 1904

Poslední část této kapitoly, zabývající se porodností a počty narozených mezi lety 1855 až 1904, udává souhrnný obraz porodnosti ve Bzenci v období padesáti let, převážně druhé poloviny století devatenáctého, s mírným zásahem taktéž do století dvacátého od roku 1901.

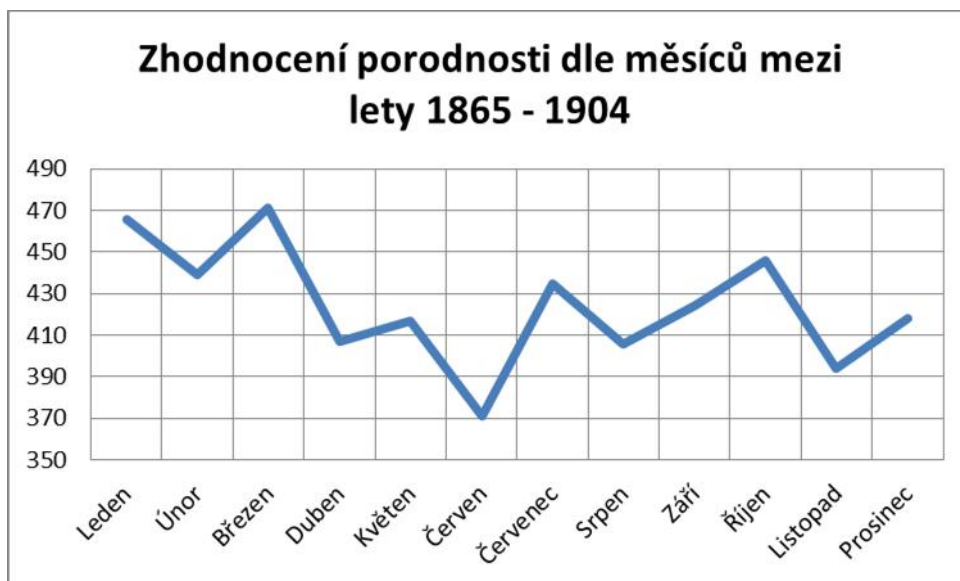

Graf 12: Celková porodnost mezi lety 1855 – 1904, vlastní zpracování

Z důvodu období, které pokrývá celé první století, byl použit v této podkapitole graf spojnicový, díky němuž můžeme jasněji a zřetelněji pozorovat směrový trend porodnosti ve výše uvedeném časovém období.

Při prvním pohledu na graf je viditelné, že porodnostní trend je nevyvážený a nenalezneme zde období, byt ani kratšího charakteru, které by bylo ustálené. Tyto nejvyšší porodní boomy můžeme zaznamenat mezi lety 1856 a 1857, kdy došlo k nárůstu novorozenců o 23 dětí a to z 94 na 117, mezi lety 1875 a 1876, kdy došlo také k nárůstu o 23 dětí a to z 88 na 111 novorozenců a mezi lety 1880 a 1881, kdy došlo k nárůstu o 22 miminek a to z počtu 92 na 114. Naopak k nejvyššímu poklesu porodnosti docházelo v letech 1857 a 1858 a to o 16 ze 117 na 101, v letech 1871 a 1872 o celých 30 dětí, a to ze 106 na 76. Dalším velkým poklesem je patrný jen o pár let později, mezi lety 1876 a 1877, kdy z počtu 111 dětí spadl počet o 20 na 91. O posledním velkém poklesu můžeme hovořit v letech 1882 a 1883. Zde se jedná o číslo 22.

Rok s nejvyšším počtem narozených je rokem 1888, kdy se narodilo 124 dětí. Naopak rokem s nejmenším počtem narozených se stal rok 1872, kdy bylo porozeno jen 76 dětí. Celkový počet všech narozených ve Bzenci mezi lety 1855 až 1904 byl 5094 dětí, což činí v průměru bezmála 102 novorozence ročně. Co se týče plodnosti ve sledovaných dekádách, nejplodnějším desetiletím se stalo desetiletí čtvrté, kdy bylo porozeno 1093 potomků. Nejméně plodnou se stala dekáda druhá, kdy se narodilo 959 dětí.

Graf 13: Zhodnocení porodnosti dle měsíců mezi lety 1865 – 1904, vlastní zpracování

Druhým grafem v této kapitole, která zhodnocuje celkovou porodnost, je opět graf spojnicový, udávající celkový počet narozených v jednotlivých měsících. Dle výše zobrazeného grafu můžeme zjistit, ve kterých měsících se rodilo nejvíce, ve kterých nejméně, a které byly měsíci průměrnými. Vývoj je charakterizován jako velmi kolísající, kdy nejvíce porodů registrujeme v březnu a opačně nejméně porodů zaznamenáváme v únoru. V březnu se průměrně rodilo 471 potomků, naopak v únoru to bylo o celých 100 méně, průměr tedy činil 371 minim. V těchto počtech porodů nalezneme ještě v lednu, který byl druhým nejplodnějším měsícem, s průměrně 466 narozenými dětmi a v říjnu, kdy se průměrně narodilo 446 novorozenců.

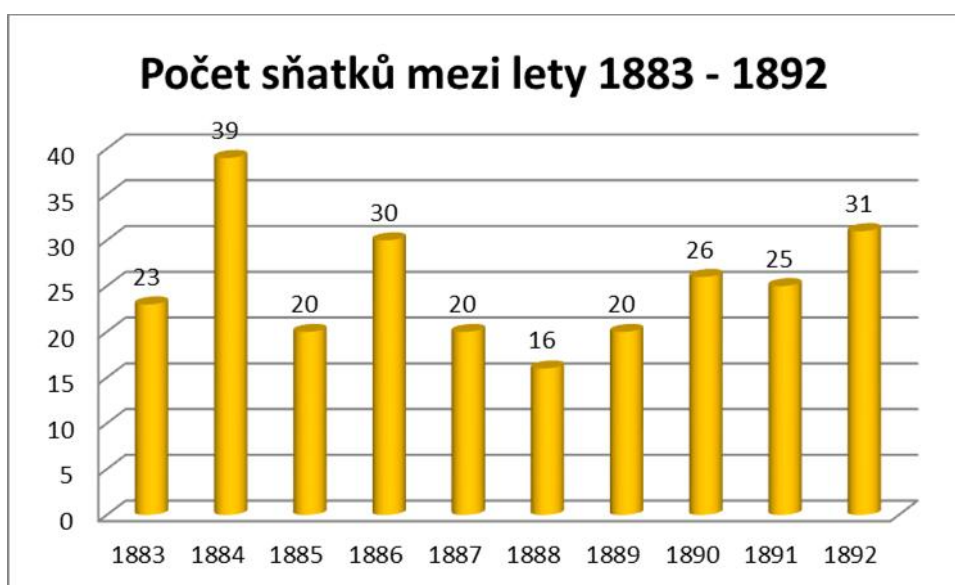
Matriky narozených ovšem přinesly další zajímavé údaje: 270x byl otec neznámý, 70x nebylo uvedeno příjmení, nýbrž pouze křestní jméno dítěte a u většiny těchto záznamů také nebyl otec uveden. V období zkoumaných padesáti let se stihlo narodit 18 párů dvojčat, zajímavostí je, že vždy jedno z nich neslo křestní jméno po otci i matce. 42x nebylo uvedeno místo narození, 7x bylo uvedeno jako místo narození „v širém poli“, „v pastvinách“ i v mecká obdoba těchto výrazů „*freies feld*“. Takovéto zápisy vždy byly spojeny s příjmením Holomek a jako rodiče byli uvedeni „cikáni“, což když otec nebyl uveden v záznamu. Ve většině ostatních případů bylo jako místo narození uvedeno „d m p. XX“, opakovaně se pak bylo možné setkat se zápisy „na nádraží“, „v hájence“ nebo „na zámku“, otcové takto narozených dětí však dle záznamů pracovali jako drážní zaměstnanci, případně jako hajní i panští kočáři a bydliště měli v místech výkonu povolání, proto tyto zápisy netěsně brát jako nezvyklé. Ojedinelé bylo též možné nalézt jako místa narození následující prostory: „krma“, „cukrovar“, „kasárna“,

„pastouška“, „obecní d m“, „dv r Háj“, „Vilém v dv r“ a „cikánská bouda i búda“. I zde se jedná o záznamy obdobného charakteru jako v předchozí větě a netěba nad nimi příliš bádati. Občas se také stalo, že se novorozenec narodil po smrti otce, takovými dtem se íkalo pohrobci a ve sledovaném období jich nalezneme celkem 5. Záznamem velmi zvláštního charakteru, zapsaném roku 1858, který byl vyzorován pouze jedenkrát, je zápis, který popisuje narození dcery vrchnostpána z Bzeneckého zámku, hrabte Wilhelma z Reichenbach-Lessonitz, která se ovšem narodila ve Frankfurtu nad Mohanem a zápis byl do bzenecké matri ní knihy p idán až pozd ji.

11. Vývoj po tu s atk mezi lety 1883 – 1932

Tetí kapitola praktické ásti se bude zabývat vývojem s ate nosti mezi roky 1883 až 1932. Pokrývá tedy období p ti dekad, které budou samostatn rozebírány v jednotlivých podkapitolách této ásti. V každé z nich je možné se seznámit s celkovým po tem oddaných pár v jednotlivých letech, ale také v jednotlivých m sících. V záv ru této kapitoly nalezneme p ehledné zhodnocení všech p ti zkoumaných dekád. Pro p ehlednost jsou data zobrazena ve sloupcových grafech, v poslední, zhodnocovací kapitole jsou použity grafy spojnicové.

11.1. Vývoj po tu s atk mezi lety 1883 – 1892

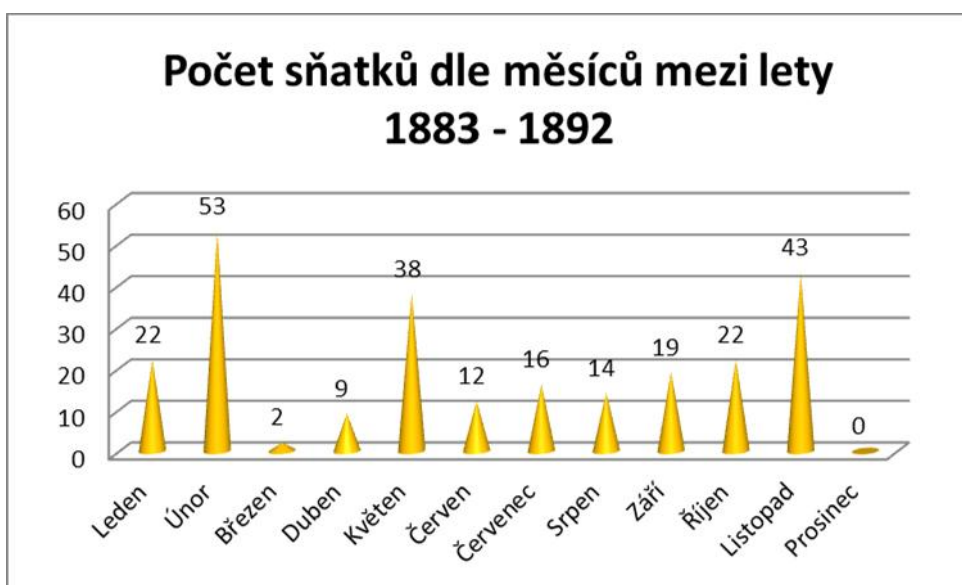

Graf 14: Po et s atk mezi lety 1883 – 1892, vlastní zpracování

Graf 14 zobrazuje počet sňatků během jedné dekády, jež začíná rokem 1883 a končí rokem 1892. Každý sloupec v grafu představuje jeden celý kalendářní rok a udává počet sezdáných párů v tomto roce.

Vývoj počtu mužů a žen, vstoupivších do svazku manželského, představuje nestálý trend, ve kterém svatby mezi výše uvedenými lety kolísaly mezi hodnotami 16 až 39 novomanželských dvojic za rok, což představuje rozdíl o více než 50%. Nejvíce svateb můžeme zaznamenat hned ve druhém roce zkoumaného desetiletí, tedy v roce 1884, kdy byl počet oddaných dvojic 39, což představuje přibližně 3 svatby za měsíc. Naopak nejméně sňatků se odehrálo o čtyři roky později, v roce 1888. Jednalo se o 16 svateb, což představuje přibližně pouhý jeden obádaný měsíc. Výraznější odchylku od průměru, který činí 25 oddaných za celých deset let, pozorujeme již pouze v posledním roce tohoto období, v roce 1892, kdy bylo sezdáno 31 párů. Zcela průměrným rokem se stal rok 1891, kdy ve svátost manželství vstoupilo přesně 25 párů. Zmíněnému průměru se velmi přibližuje rok předchozí, tedy rok 1890, kdy se vzalo 26 dvojic. Za uvedené období monitorujeme 250 svatebních obádaných celkem.

11.1.1. Počet sňatků dle měsíců mezi lety 1883 – 1892

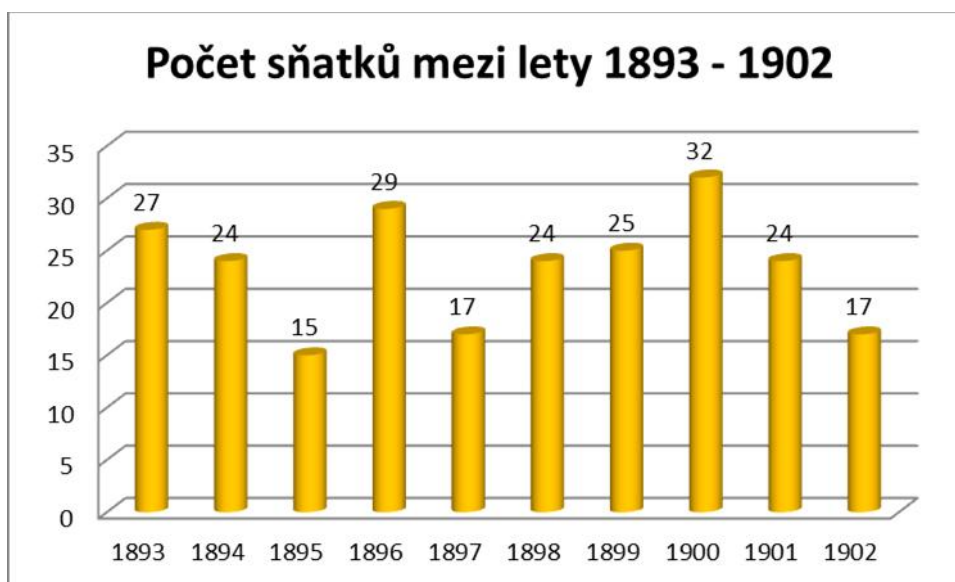

Graf 15: Počet sňatků dle měsíců mezi lety 1883 – 1892, vlastní zpracování

Výše studované desetiletí ukázalo, že počty oddaných dle měsíců byly nestálé a můžeme zde nalézt extrémní výkyvy. Celkový průměr sňatků v jednotlivých měsících je téměř 21 novomanželských párů. Ve třech z měsíců počet sezdáných dvojic překročil číslo 30 a tyto měsíce můžeme rovněž označit jako měsíce s nejvyšší sáteností. Jedná se o měsíc únor, ve kterém bylo sezdáno 53 párů, měsíc listopad, kdy bylo oddáno 43 dvojic a měsíc květen, kdy se vzalo 38 snoubenců. Nejmenší sátenost zaznamenáváme v měsících prosinci a březnu,

jež jsou také charakterizovány jako extrémní. V prosinci nebyl veden ani jeden svatební obřad, v březnu to pak byly pouhé obřady dva. Velmi malý počet snoubeneckých dvojic se bral též v dubnu, konkrétně se jednalo o 9 svateb. Průměrně se nejvíce přiblížily měsíce dva, leden a říjen, kdy proběhlo 22 sňatků.

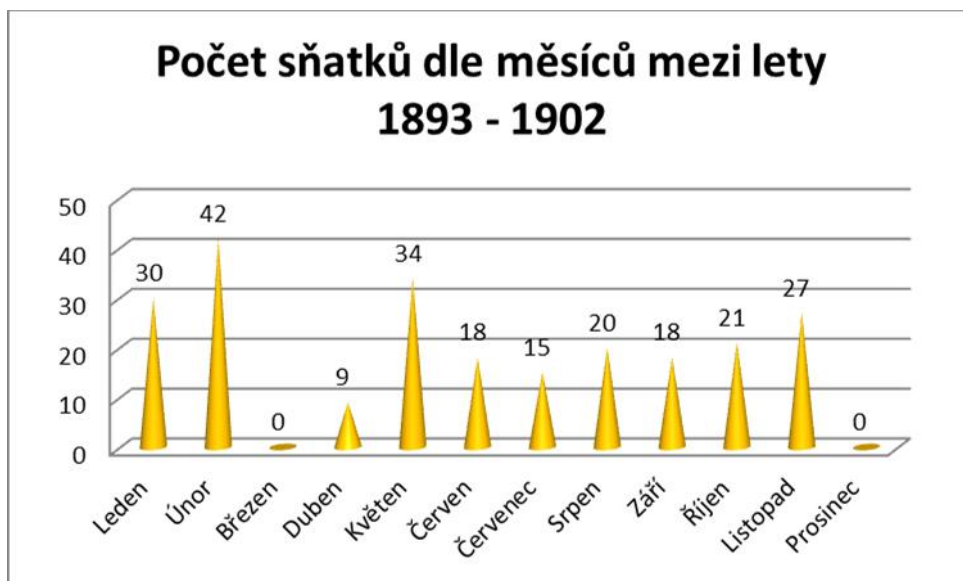
11.2. Vývoj počtu sňatků mezi lety 1893 – 1902

Graf 16: Počet sňatků mezi lety 1893 – 1902, vlastní zpracování

Druhá zkoumaná desetiletí sleduje roky 1893 až 1902, nachází se tedy na přelomu devatenáctého a dvacátého století. Mezi uvedenými roky bylo oddáno celkově 234 dvojic. Průměrnou hodnotou, která charakterizuje tuto dekádu, je přibližně 23 sezdáných párů ročně. Tato hodnota ovšem byla překročena celkem sedmkrát a to z důvodu velké kolísavosti jednotlivých sňatků ve zkoumaných letech. Hodnota četnosti svateb za rok byla překročena pouze jednou a to v roce 1900, kdy se nechalo oddat 32 snoubenců, což je nejvyšší naměřená hodnota této dekády. Rok 1896 je rokem s druhým nejvyšším počtem sňatků, konkrétně 29. Protikladem let 1900 a 1896 se staly roky 1895, 1897 a 1902, kdy bylo v prvním jmenovaném roce uspořádáno o 8 a v dalších dvou zmínovaných o 6 veselek méně, než činil průměr. Ostatní roky udržují průměrnou stejnou hladinu hodnot, kolem 23 sezdáných párů.

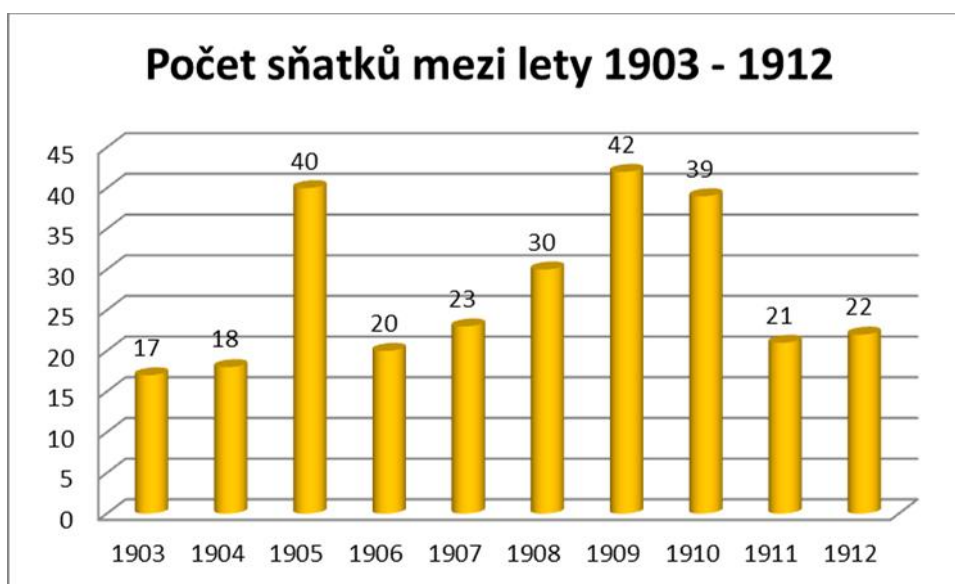
11.2.1. Počet sňatků dle měsíců mezi lety 1893 – 1902

Graf 17: Počet sňatků dle měsíců mezi lety 1893 – 1902, vlastní zpracování

Graf . 17 nám ukazuje počet oddaných dvojic, souhrnně za jednotlivé měsíce v průběhu zkoumané dekády. Z celkového počtu 234 konaných svatebních obřadů byla nejvyšší sáteknost zaznamenána v měsíci únoru, s počtem 42 sezdáných párů a v měsíci květnu, kdy byl počet oddaných 34. V ostatních měsících počet svateb nepřekročil hranici čtyřiceti dvojic, pouze v lednu se hodnota sátek této hranici rovnala. V měsících březnu a prosinci pozorujeme nejmenší sáteknost. V prosinci se žádná svatba nekonala, stejně tak se stalo i v prosinci. Sátekní rozdíl mezi prosincem a březnem, tj. měsíci, kdy nebyla sezdána ani jedna dvojice, a únorem, tj. měsícem s nejvyšší sátekností, činí 42 svateb. Měsícem, který se nestal ani jeden z měsíců, nejvíce se průměrně přiblížil říjnu, kdy se vzalo 21 párů. Co se týče měsíce tohoto desetiletí, mezi červnem a říjnem je lze považovat za méně kolísavější a stálejší, což se o ostatních měsících říci nedá.

11.3. Vývoj počtu sňatků mezi lety 1903 – 1912

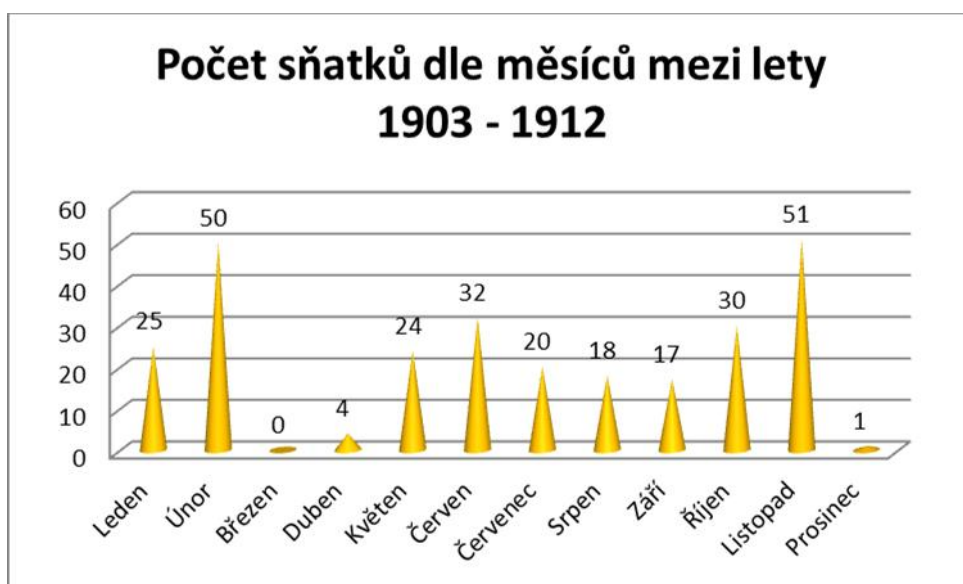

Graf 18: Počet sňatků mezi lety 1903 – 1912, vlastní zpracování

Zobrazený graf nám ukazuje počet svateb, evidovaných bzeneckou farností, během této dekády zkoumaných padesáti let. Konkrétně se jedná o desetiletí, jež začíná rokem 1903 a končí rokem 1912.

Vývoj počtu mužů a žen, jež se nechali oddat, opět představuje kolísavý trend, ve kterém svatby mezi výše uvedenými lety fluktovaly mezi hodnotami 17 až 42 sezdáných snoubenců za rok, což představuje rozdíl 75%. Nejméně svateb máme zaznamenat hned v prvním roce zkoumaného desetiletí, v roce 1903, kdy byl počet oddaných dvojic roven číslu 17, což představuje poměrně nízkou hodnotu mezi jednou až dvěma svatbami za měsíc. Naopak nejvíce sňatků se odehrálo o šest let později, roku 1909. Jednalo se o 42 svateb, což představuje poměrně vysokou hodnotu mezi těmi aťsi sňatky měsíčně. Výraznější odchylku od průměru, který činí zhruba 27 oddaných za celých deset let, pozorujeme ve třetím a osmém roce tohoto období. Roku 1905 bylo sezdáno 40 párů a v roce 1910 o jeden méně. Zcela průměrným rokem se nestal žádný, ale zmíněnému průměru se nejvíce přibližuje rok 1908, kdy se vzalo 30 dvojic. Za uvedené období monitorujeme 272 svatebních obřadů celkem.

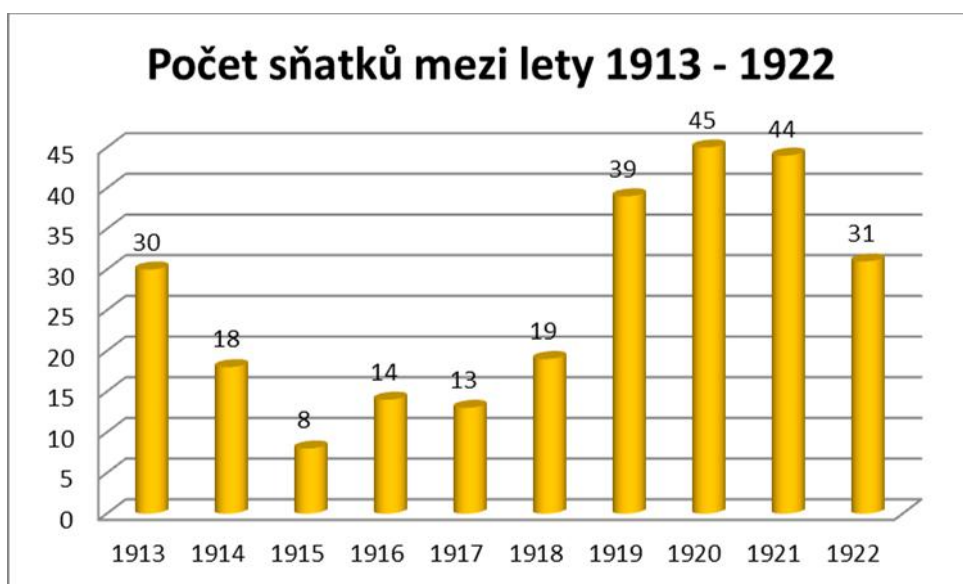
11.3.1. Počet sňatků dle měsíců mezi lety 1903 – 1912

Graf 19: Počet sňatků dle měsíců mezi lety 1903 – 1912, vlastní zpracování

Graf . 19 nám opt jasn a z eteln ukazuje, že svatební ob ady v jednotlivých m sících nebyly pravidelné, i v tomto období nalezneme extrémní hodnoty, zna n se odchylojící od pr m ru, jež iní bezmála 23 sezdaných snoubeneckých pár m sí n . Již na první pohled je z ejmé, že od pr m ru se sm rem dol odchylují m síce b ezen a prosinec, kdy v prvn jmenovaném m síci nebyla oddána ani jedna dvojice a v dalším zmi ovaném m síci se jednalo o pouhý jeden pár, jenž vstoupil ve svátost manželství. Naopak odchylkové hodnoty sm rem vzh ru tvo í po ty svateb v únoru a v listopadu. B ezen p inesl 50 konaných svateb, listopad pak ješt o jednu víc, což z n j iní m síc s nejvíce konanými svatebními ob ady. Poslední velké odchýlení m žeme vypořorovat v ervnu, kdy se s atk konalo 32, tedy o 9 více než je ur ený pr m r v jednotlivých m sících. Pr m ru se nejvíce p ibližují m síce kv ten a leden, kdy se vzalo 24 a 25 dvojic.

11.4. Vývoj početů sňatků mezi lety 1913 – 1922

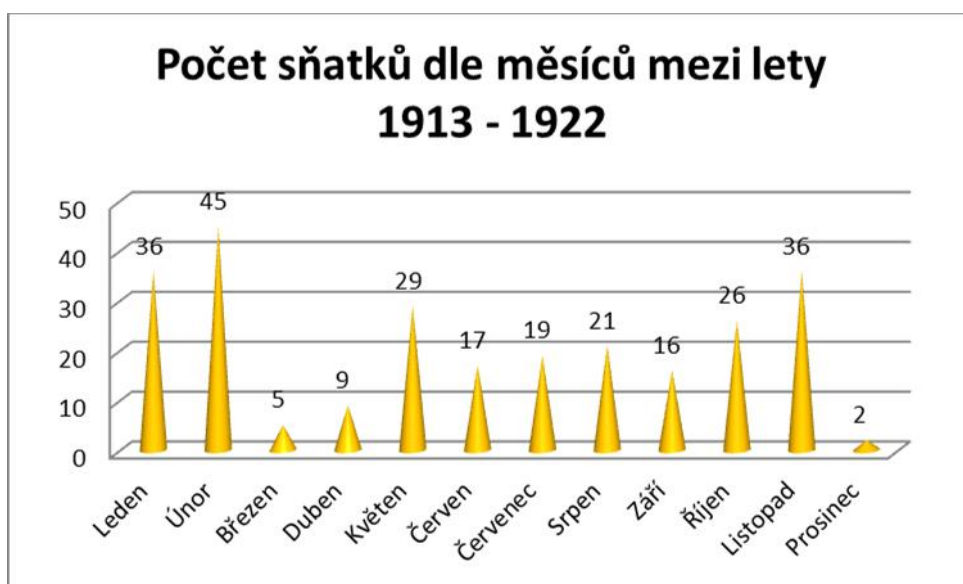

Graf 20: Počet sňatků mezi lety 1913 – 1922, vlastní zpracování

Uvedený graf . 20 znázorňuje počet sňatků během dekády, počínající rokem 1913 a konící v roce 1922. Na počet oddaných párů se v tomto desetiletí jasně podepsala První světová válka, trvající mezi lety 1914 až 1918. Práv v těchto letech v grafu jasně vidíme velký pokles počtu svateb oproti ostatním rokem tohoto období. Po jejím konci můžeme vidět naopak prudký nárůst počtu svatebních obad. Velkým historickým milníkem pro obyvatele Bzence, ale samozřejmě nejen pro ni, se stalo založení samostatného československého státu v červnu roku 1918.

Vývoj počtu sezdáných párů můžeme tedy v tomto zkoumaném období rozdělit na dvě pomyslné části, na období Světové války a dobu před a po ní. Roky s nejmenším počtem vdavků byly právě ony smutné válečné roky. Roku 1914 se vzalo 18 párů, o rok později pouhých 8 párů, což je také nejnižší počet této dekády. Další válečné roky přinesly 14, 13 a 19 svazků manželských. Poté monitorujeme prudký nárůst sezdáných, rekordním rokem zde byl rok 1920, kdy se nechalo oddat celkem 45 párů, o rok později to bylo o jeden svazek méně. Celkový průměr dekády činil se zaokrouhlením 26 svateb, průměr je však v tomto období méně vypovídající vzhledem k výše zmíněným událostem. Za uvedené období monitorujeme celkově 261 sezdáných dvojic.

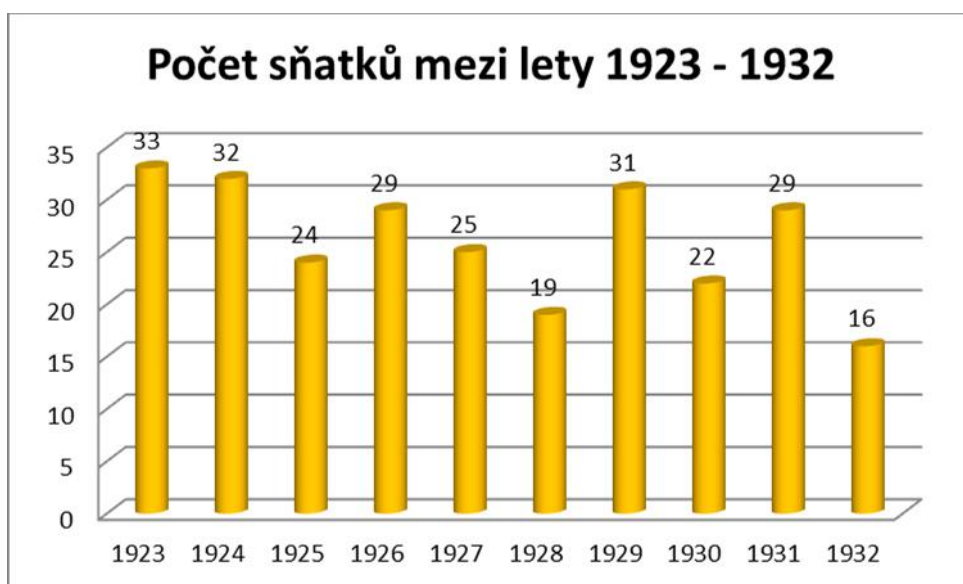
11.4.1. Počet sňatků dle měsíců mezi lety 1913 – 1922

Graf 21: Počet sňatků dle měsíců mezi lety 1913 – 1922, vlastní zpracování

Při zkoumání početů sňatků dle měsíců ve tvrté dekádě zkoumaných padesáti let již není překvapením, že sáte nost nebyla v jednotlivých měsících vyrovnaná. Měsíc b ezen se stal společně s dubnem měsícem s nejnižší prezencí svateb. V prosinci se vzalo nejmén párů, celkem dva, v březnu jich bylo o tři více, tedy pět. Také duben nepinesl mnoho nových veselek, v tomto měsíci se nechalo oddat celkem 9 dvojic. Vítzným se stal únor, kdy ve svátost manželství vstoupilo 45 snoubenců. Vyšší počet než průměrných bezmála 22 svatebních obadů měsíčně mály poté ještě leden, květen, říjen a listopad. V lednu a listopadu se jednalo shodně o 36 svateb, květen pinesl 29 a říjen 26 nových manželství. Průměru se nejvíce blížil srpen s 21 vdavky. Bhem léta a raného podzimu, mezi červnem a zářím, udržovaly hodnoty početů sáte nosti přibližně podobnou hladinu mírně pod číslem 19.

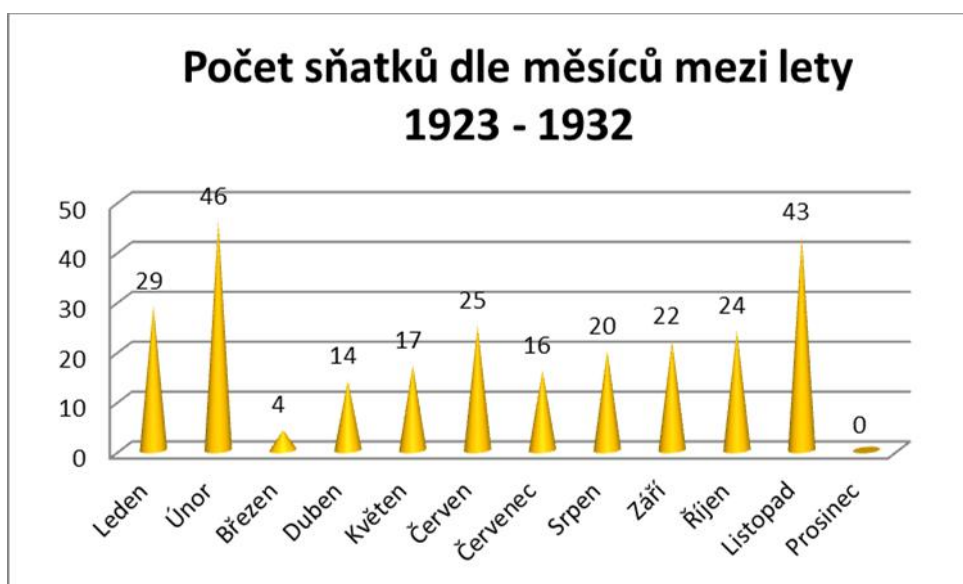
11.5. Vývoj početů sňatků mezi lety 1923 – 1932

Graf 22: Počet sňatků mezi lety 1923 – 1932, vlastní zpracování

Poslední zkoumané desetiletí sleduje roky 1923 až 1932. Mezi tímto uvedenými roky bylo oddáno celkově 260 párů snoubenců. Průměrnou hodnotou, která charakterizuje tuto dekádu, je přibližně 26 sezdáných párů za rok. Tato hodnota byla překročena celkem pětkrát směrem nahoru a pětkrát směrem dolů. Zaznamenáváme zde tedy určitou fluktuaci hodnot, protože číselné údaje se průměrně velmi přiblížily jen dvakrát, roku 1925, o dva svatby směrem dolů a roku 1927 o svazek jeden, taktéž dolů. Hodnota četnosti svateb za rok byla překročena celkem třikrát a to v letech 1923, 1924 a 1929. První zmíněvaný rok byl také rokem rekordním, oddat se nechalo 33 párů. Druhý uváděný rok, 1924, je rokem s druhým nejvyšším počtem sňatků, konkrétně se jedná o číslo 32. Protikladem let 1923 a 1924 se staly roky 1928 a 1932, kdy bylo v prvním jmenovaném roce uspořádáno o 7 a v dalším o 10 svateb méně, než činilo průměrně v dekádu. Poslední jmenovaný rok se tedy odehrálo nejméně svateb a to 16.

11.5.1. Počet sňatků dle měsíců mezi lety 1923 – 1932

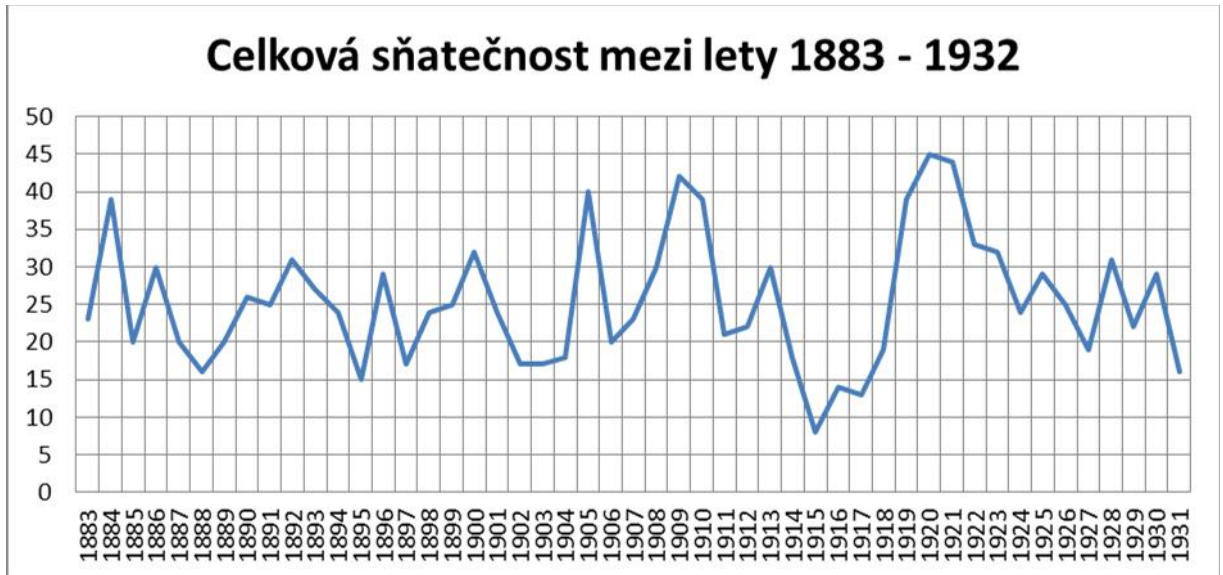
Graf 23: Počet sňatků dle měsíců mezi lety 1923 – 1932, vlastní zpracování

Posledním grafem představujícím počet sňatků v jednotlivých měsících, je graf 23. Z něj můžeme vyčíst, že z celkového počtu 260 dvojic, jež vstoupily do manželského svazku, jich bylo nejvíce oddáno v únoru a listopadu. Tyto dva měsíce vykazují nejvyšší množství konaných svatebních obřadů. Nejvíce snoubeneckých párů se vzalo v únoru, celkem jich stanulo před oltářem 46. O pouhé tři páry více, tedy 43, si jich slíbilo v rnoost v listopadu. V ostatních měsících počet svateb nepřekročil pomyslnou hranici třiceti sňatků. Naopak v měsících prosinci a březnu pozorujeme skutečnost nejmenší. V prosinci se nerozhodl vzít ani jeden pár, v březnu to byly dvojice čtyři. Rozdíl v počtu svateb tedy činí 46 obřadů mezi únorem, tj. měsícem s nejvyšším množstvím svateb a prosincem, tj. měsícem se skutečností nejnižší. Měsíční svatební průměr činil takřka 22 vykonaných obřadů, což činí průměrným měsíčním zářím. Průměru se nejvíce přiblížily měsíce okolo něj, tedy srpen a říjen, kdy se počet svateb odchýlil od zmíněného průměru o dva sňatky, v srpnu směrem dolů, v říjnu směrem nahoru. Konec léta a počátek podzimu tedy činí z této dekády nejvíce ustálené období.

11.6. Celkové zhodnocení porodnosti mezi lety 1883 – 1932

Poslední část této kapitoly, zabývající se skutečností a počty sezdaných párů mezi lety 1883 až 1932, udává souhrnný obraz oddaných snoubenců ve Bzenci v období padesáti let. Prvních osmnáct let zde zkoumaných je součástí posledních osmnácti let století devatenáctého, zbylé roky studovaného období zahrnují prvních dvacet let století dvacátého. Tato část

je rozdílena, stejně jako je tomu u souhrnné kapitoly porodnosti rozdělena na dvě sekce, zabývající se celkovými počty svateb ve zmiňovaném období pětidekát a také celkovým souhrnem sátek v jednotlivých měsících všech padesáti studovaných let.

Graf 24: Celková sátek nost mezi lety 1883 – 1932, vlastní zpracování

Z d vodu období, které pokrývá celých padesát rok , byl použit v této podkapitole graf spojnicový, díky n muž m žeme bez sebemenších potíží pozorovat vývojový trend sátek nosti ve výše uvedeném asovém období.

P i prvním pohledu na graf je z eteln viditelné, že trend sátek nosti není vyvážený a nenalezneme zde ani jedno období, které by z eteln neoscillovalo. Nejviditeln jší zm na je hluboký pokles svateb v období První sv tové války a následný obrovský vzestup sátek nosti v letech bezprost edn po ní následujících, kdy v roce 1920 zaznamenáváme nejvyšší po et sezdaných dvojic za celé studované období. V tomto roce se nechalo oddat celkem 45 pár snoubenc , rok následující to bylo o pouhý jeden pár mén . Toto období je taktěž charakterizováno nejv tším sátek ním rozdílem, kdy b hem pouhých p ti let, mezi roky 1915 až 1920 stoupl po et sezdaných o více než 500%. Rok 1915 je tedy rokem, kdy p ed oltá em stanulo pouze 8 pár , což z n j iní rok s nejnižší sátek ností za celou padesátiletou éru. Další v tší rozmachy svatebních ob ad monitorujeme mezi lety 1883 a 1884, dále mezi roky 1904 a 1905 a také v letech 1906 až 1909. V prvním výše uvád ném období došlo ke vzr stu o 16 sátek , ve druhém úseku to bylo o 22 více a v posledních mezidobí se jednalo o stejný po et, tedy o rozdíl 22 oddaných pár . Naopak k nejv tšímu poklesu sátek nosti docházelo v letech 1884 a 1885, kdy po et sátek klesl o 19 svateb, dále mezi roky 1905 a 1906, kdy došlo k poklesu o

20 s atk , potom mezi lety 1909 až 1911, zde se jedná o 21 pár snoubenc a naposledy mezi roky 1913 až 1915, v t chto letech poklesla celková s ate nost o 22 oddaných dvojic.

Celkový po et všech svateb ve Bzenci mezi lety 1883 až 1932 byl 1277, což iní v pr m ru mezi 25 a 26 ob ady ro n . S p íhlédnutím na s ate nost ve sledovaných dekádách, desetiletím s nejv tším po tem dvojic, jež spolu stanuly p ed oltá em, se stalo desetiletí t etí, kdy bylo vedeno 272 ob ad . Dekádou s nejmenším po tem oddaných byla druhá dekáda, s po tem 234 svateb celkem.

Graf 25: Zhodnocení po tu s atk dle m síc mezi lety 1883 – 1932, vlastní zpracování

Druhým a posledním grafem v této 9. kapitole, jež zhodnocuje celkovou s ate nost, je op t graf spojnicový, udávající celkový po et sezdaných dvojic v jednotlivých m sících. Podle zde zobrazeného grafu lze vyzjistit, ve kterých m sících se lidé brali nejvíce, ve kterých nejmén , a které m síce byly m síci pr m rnými. Vývoj je charakterizován jako celkem fluktuující, kdy nejvíce svatební ob ad zaznamenáváme v únoru a opa n nejmén s atk registrujeme v prosinci. V únoru se odehrálo 236 svateb, naopak v prosinci byl s ate ní pr m r velice blízko nule. Za celé období padesáti let se totiž v prosinci vzaly pouze t i páry. V tší po et s atk nalezneme ješt v kv tnu, který byl se 144 svatbami druhým svatebn nejpo etn jším, což zcela vyvrací známé po ekadlo “svatba v máji, nev sta na máry”. Za pom rn stálé období m žeme považovat dobu letních m síc , kdy se odehrávalo p íbližn 100 svateb m sí n .

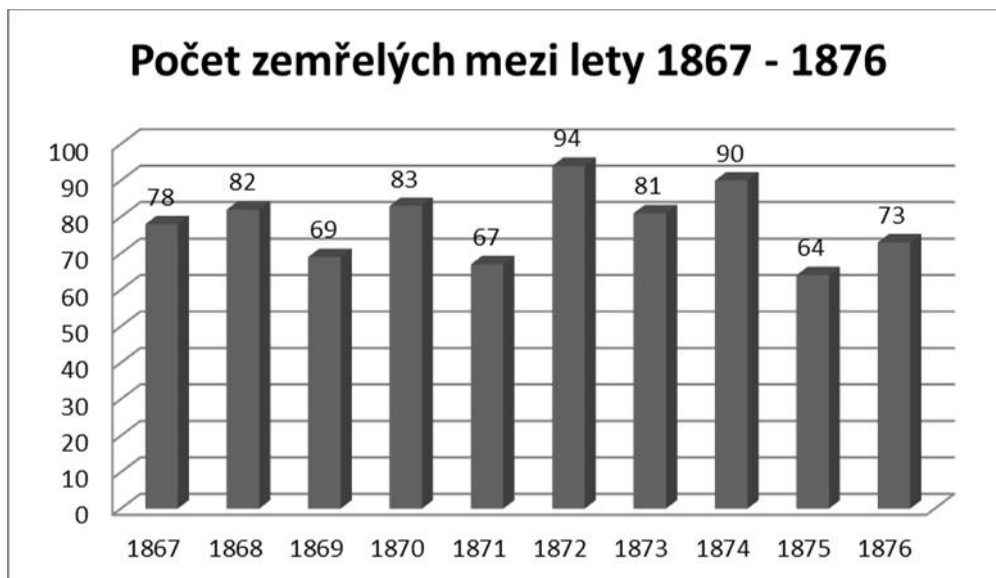
V matrikách oddaných byly zjišt ny n které další údaje: celkem 81x bylo uvedeno, že se vdává nebo žení vdova i vdovec a jejich pr m rný v k inil 47 let u žen a 53 let u muž . Stále se však jedná o pr m r, kdy zde m žeme nalézt výrazn jší odchylky. Nejmladší vdov

bylo p i jejím dalším s atku 27 let, nejstarší naopak bylo 69 rok . Nejmladším vdovcem byl 32letý bzenecký trafikant, nejstarším pak 74letý m š an, taktěž ze Bzence. Ve 2 p ípadech byl zjišt n dispens, v jednom p ípad se jednalo o I. stupe švagrovství, v p ípad druhém šlo o II. stupe pokrevního p íbuzenství, kdy byla matka nev sty ze stejného rodu jako ženich. Nejv tší v kový rozdíl mezi nastávajícími inil úctyhodných 37 let. Nev st zde bylo v den s atku 23 let, ženichovy potom let 60. Celkový pr m rný v k p i s atku byl u nev st mírn nad 26 let, u ženich tém 30 let. Jedenkrát byla uvedena celkem zvláštní situace, kdy ob ad prob hl na smrtelné posteli v dom ženicha a bez ohlášek. V jednom p ípad se nev sta t i m síce p ed svatbou obrátila z víry evangelické k vyznání ímskokatolickému. U inila tak pravd podobn proto, že by jí její p vodní vyznání bránilo v uzav ení s atku. Ke svatebnímu ob adu docházelo v drtivé v tšin p ípad v bzeneckém kostele sv. Jana K titele, z celkového po tu uzav ených s atk ve zkoumaném období se zde svatba odehrála 1139x. Druhým nej ast jším místo pro ob ad bylo Brno, zde bylo oddáno 64 dvojic. V Brn se svatby konaly nej ast ji v katedrále sv. Petra a Pavla na Petrov , ale i v jiných kostelech, nap íklad sv. Jakuba i sv. Jana. T etím nej etn jším místem se stala basilika na Velehrad , kde p ed oltá p edstoupilo celkem 30 pár . Ostatní svatby se konaly na více i mén Bzenci vzdálených místech, nap íklad v Hodonín , Uherském Hradišti, Vracov , Kyjov , Moravském Písku, ale nalezeny byly i t i páry snoubenc , které se rozhodly vzít až v hlavním m st Praze. ty i jiné dvojice se nechaly sezdat ve Vídni. Jedenkrát prob hl s atek v c. a k. rezervní nemocnici ve Bzenci. Stalo se tak ve t etím roce Velké války a nastávajícím byl voják.

12. Vývoj po tu zem elých mezi lety 1867 – 1916

Tato kapitola se bude zabývat vývojem úmrtnosti mezi roky 1867 až 1916. Pokrývá tudíž op t éru p ti dekad, které budou samostatn rozebírány v jednotlivých podkapitolách této ásti. V každé z nich je možné se seznámit s celkovým po tem zem elých v jednotlivých letech, ovšem rozdílem oproti dv ma p edchozím kapitolám je rozlišení v úmrtnosti žen a muž . Celkovým zhodnocením úmrtnosti dle jednotlivých m síc se tato kapitola nezabývá. V záv ru kapitoly nalezneme p ehledné zhodnocení všech p ti zkoumaných desetiletí. Pro p ehlednost jsou data zobrazena ve sloupcových grafech, v poslední, zhodnocovací kapitole jsou použity grafy spojnicové.

12.1. Vývoj počtu zemřelých mezi lety 1867 – 1876

Graf 26: Počet zemřelých mezi lety 1867 – 1876, vlastní zpracování

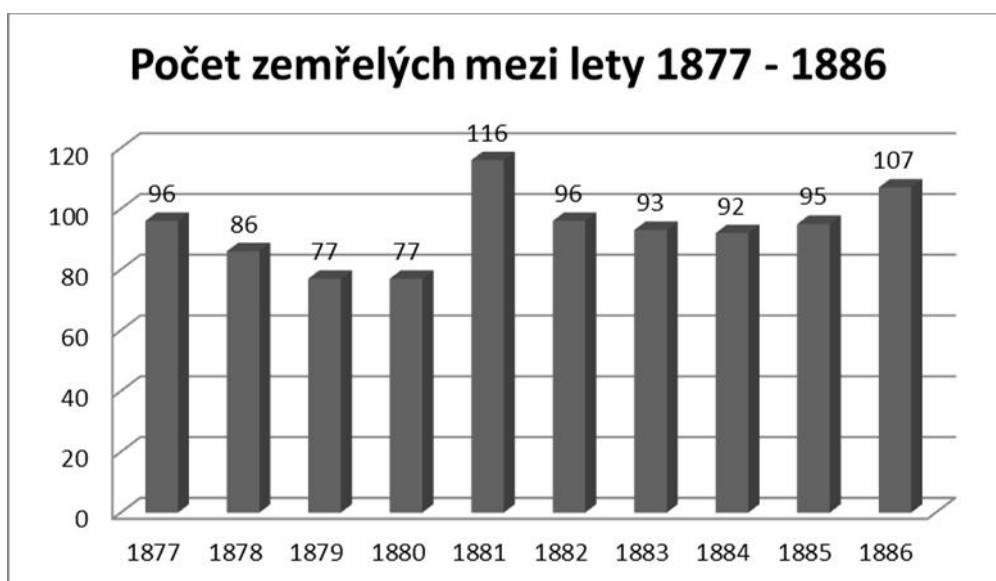

Graf 27: Porovnání zemřelých žen a mužů mezi lety 1867 – 1876, vlastní zpracování

Mezi lety 1867 až 1876 bylo v matričních knihách zemřelých evidováno v této dekádě celkově 416 osob mužského pohlaví a 365 pohlaví ženského. Celkový součet všech nebožtíků činí 781 lidí. Z tohoto počtu bylo ještě zaznamenáno 11 mrtvých narozených dětí.

Rok s nejvyšším počtem zemřelých byl rok 1872, kdy zesnulo 94 osob. Nejméně mrtvých evidoval rok 1875, kdy zemřelo o třicet lidí méně, tedy 64, než v rekordním roce 1872. Průměrný počet zesnutých činil 78 osob ročně. Průměrným se tak stal hned první rok sledovaného desetiletí, rok 1867. Průměrně se poté ještě přiblížil rok 1873, kdy zemřelo 81 lidí. Smutná čísla ukazují, že tento průměr byl meziročně překročen celkem pětkrát, v roce 1868, 1870, 1872, o rok později a roku 1874. Naopak roky, jejichž hodnoty byly pod tímto průměrem, monitorujeme v letech 1869, 1871, 1875 a 1876.

12.2. Vývoj po tu zem elých mezi lety 1877 – 1886

Graf 28: Po et zem elých mezi lety 1877 – 1886, vlastní zpracování

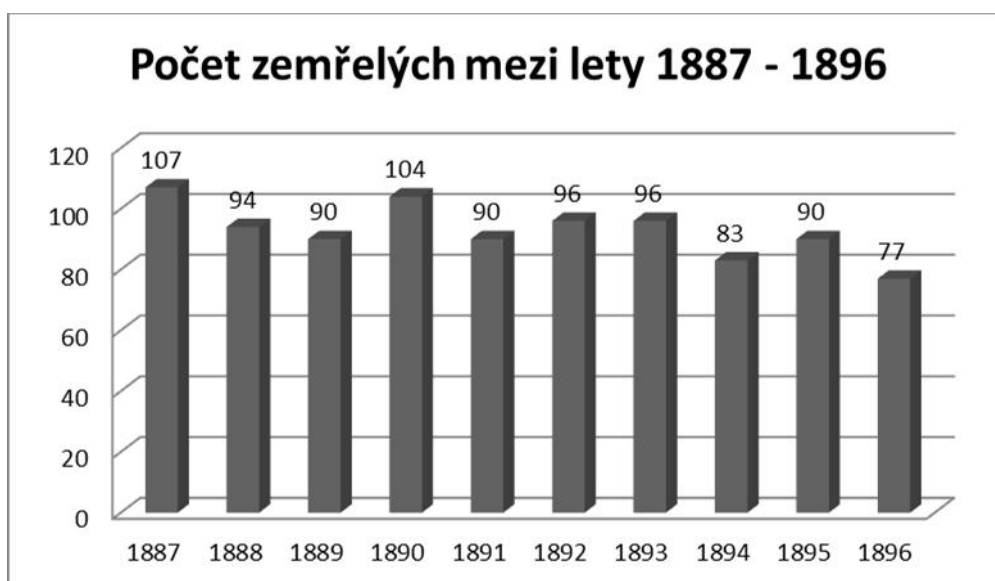

Graf 29: Porovnání zem elých žen a muž mezi lety 1877 – 1886, vlastní zpracování

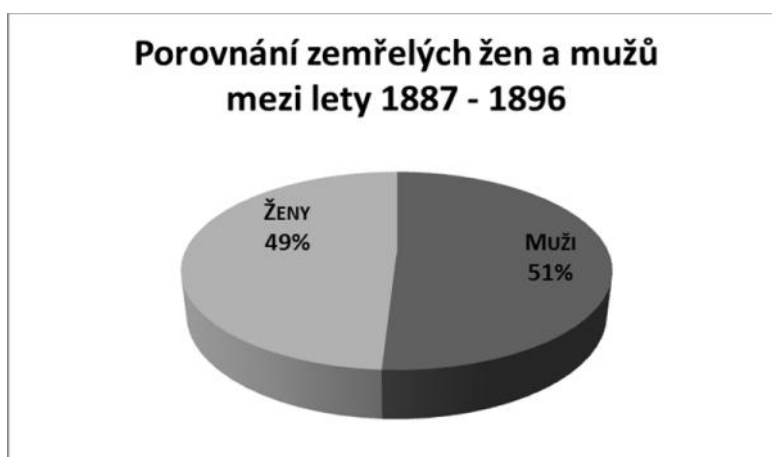
Výše uvedené grafy . 28 a . 29 zobrazují po ty zesnulých ve Bzenci b hem jedné dekády, jež za íná rokem 1877 a kon í rokem 1886. První graf ukazuje p ehled všech zem elých v jednotlivých letech, druhý potom v procentech uvádí celkový po et mrtvých muž a žen ve studovaném desetiletí.

Celkem zesnulo 935 osob, z toho bylo 483 muž a 452 žen. V t chto íslech je ješt obsaženo 25 mrtvoroze at. Ro ní pr m r inil hodnotu mezi 93 a 94 zem elými osobami. Jako celkem ustálené tedy m žeme nazvat období mezi lety 1882 až 1885, kdy um elo 96, 93, 92 a 95 lidí. S ohledem na poz stalé byly nejmén smutné roky 1879 a 1880, kdy v obou t chto letech zem elo 77 lidí, což je íní podpr m rnými a zároveň jako roky s nejmenšími po ty skonalých. Naopak nejvíce smutným rokem se stal rok 1881, kdy zem elo 116 osob a rok 1886, kdy jich navždy odešlo 107.

12.3. Vývoj počet zemřelých mezi lety 1887 – 1896

Graf 30: Počet zemřelých mezi lety 1887 – 1896, vlastní zpracování

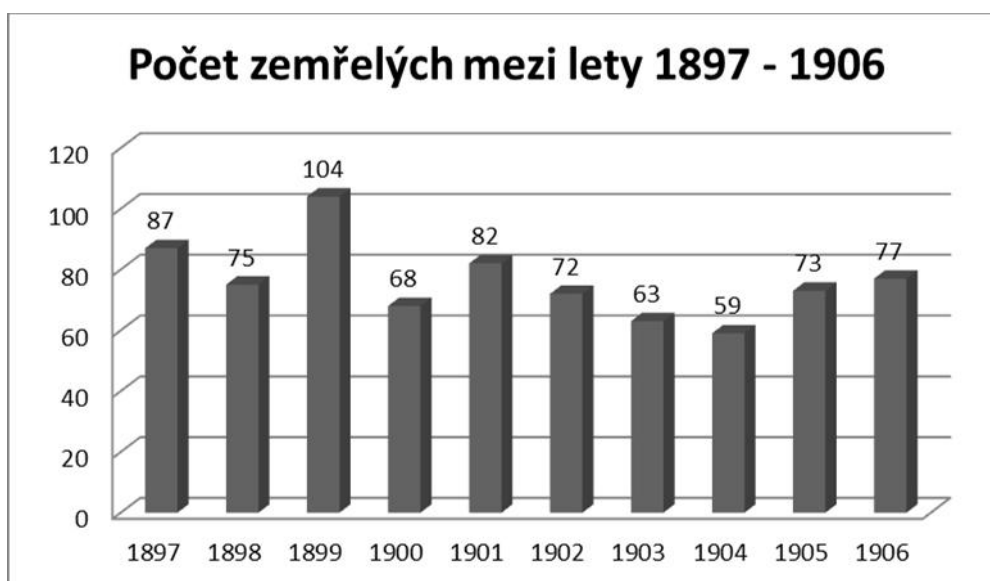

Graf 31: Porovnání zemřelých žen a mužů mezi lety 1887 – 1896, vlastní zpracování

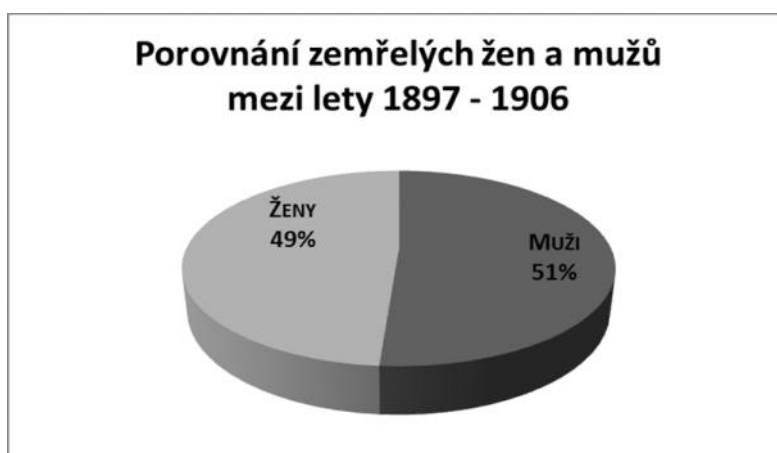
V dekadě let 1887 až 1896 bylo v bzeneckých matrikách zemřelých registrováno celkem 472 zesnulých osob mužského pohlaví a 455 skonalých osob pohlaví ženského. Celkový součet všech nebožtíků tedy činil 927 lidí. Z tohoto počtu bylo ještě zaznamenáno celkem vysoké číslo mrtvorozených dětí, jehož hodnota se rovnala číslu 40.

Rokem s nejvyšším počtem smrtí se stal hned rok 1887, kdy zesnulo 107 lidí. Nejméně mrtvých naopak evidoval až rok 1896, kdy zemřelo o šest lidí méně, tedy 77. Průměrný počet zesnutých činil necelých 93 zemřelých osob ročně. Vlastně průměrným se nestal žádný rok sledovaného desetiletí, ale zaznamenáváme roky, jež se tomu číslu nejvíce přibližují. Jedná se o následující roky: 1888, který se hranicí průměrnosti blíží nejvíce, dále léta 1889, 1891 a 1895, které s 90 úmrtími leží lehce pod stanoveným průměrem, a roky 1893 a 1894, které s 96 mrtvými zase leží mírně nad ním.

12.4. Vývoj počtu zemřelých mezi lety 1897 – 1906

Graf 32: Počet zemřelých mezi lety 1897 – 1906, vlastní zpracování

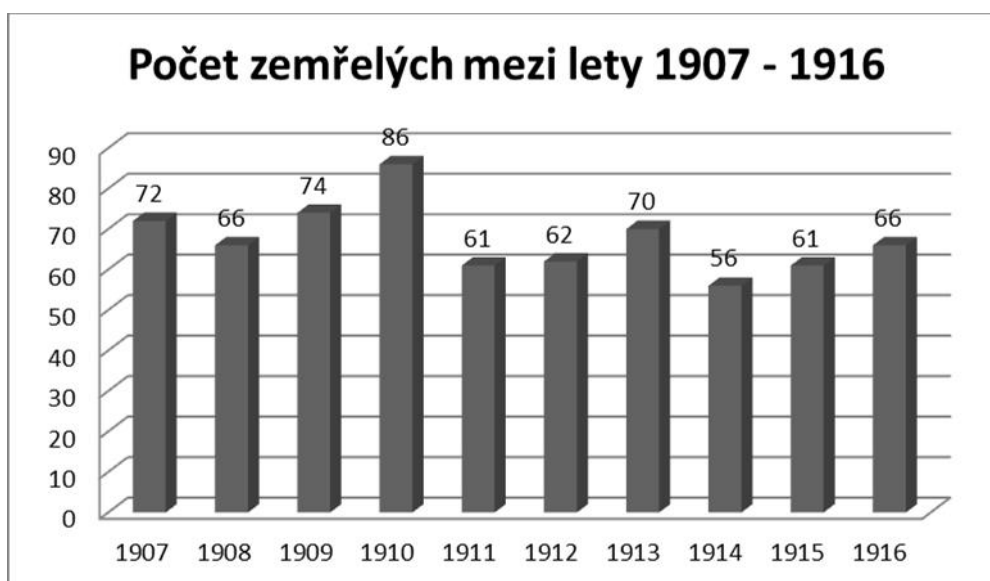

Graf 33: Porovnání zemřelých žen a mužů mezi lety 1897 – 1906, vlastní zpracování

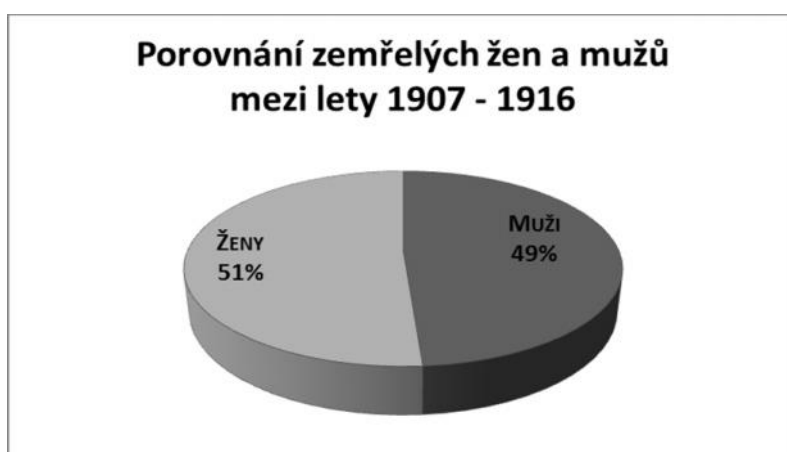
tvrtá část podkapitoly o počtu úmrtí monitoruje dekádu mezi lety 1897 až 1906, kterou vystihuje její postavení na rozhraní dvou století, devatenáctého a dvacátého. Nové století je zde charakterizováno roky 1901 až 1906, roky před nimi spadají ještě do století devatenáctého.

V rámci zkoumané dekády celkem navždy opustilo své příbuzné 760 osob, z čehož se jednalo o 389 mužů a 371 žen. Celkový úhrn zemřelých taktéž zahrnuje i 23 dětí, které se ale již narodilo mrtvých. Celkový roční průměr osob, jež zemřely, činí 76 lidí za rok. Tato hodnota byla ve studovaném období překročena pouze čtyřikrát, a to v letech 1897, 1899, první rok dvacátého století, tedy rok 1901 a poté již jen roku 1906. Nejvyšší úmrtnost vykazoval rok 1899, kdy zesnulo 104 osob, což se odchyluje od průměru o téměř 27%. Naopak nejmenší úhrn nebožtíků evidujeme v roce 1904, kdy umřelo 59 lidí, což je o 22% méně než průměr.

12.5. Vývoj početů zemřelých mezi lety 1907 – 1916

Graf 34: Počet zemřelých mezi lety 1907 – 1916, vlastní zpracování

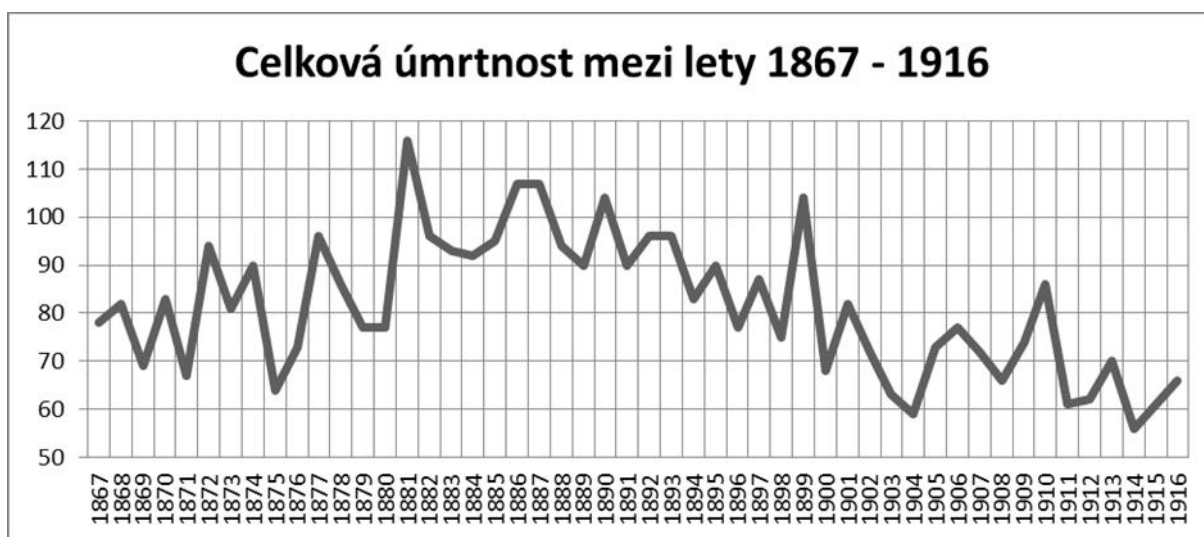

Graf 35: Porovnání zemřelých žen a mužů mezi lety 1907 – 1916, vlastní zpracování

Mezi lety 1907 až 1916 bylo v matrikách zápisech o úmrtích zaznamenáno v této dekádě celkově 329 osob mužského pohlaví a 345 osob ženského. Celkový součet všech zesnulých lidí činil 674 lidí. Z tohoto počtu bylo ještě zaznamenáno 17 mrtvoroze.

Rok s nejvyšším počtem smrtí byl rok 1910, kdy zemřelo 86 osob. Nejméně mrtvých registroval rok 1914, kdy zemřelo o šest lidí méně, tedy 56, než v roce s nejvyšším počtem smrtí. Průměrný počet zesnutí činil přibližně 67 zemřelých za rok. Naprosto průměrným se nestal ani jeden ze zkoumaných deseti let, ovšem dva roky se mu velice přiblížily. Byly to roky 1908 a 1916, kdy v obou jmenovaných letech evidujeme 66 zesnulých, tedy vždy o jednoho mrtvého pod průměrem. Roky s nadprůměrným počtem zemřelých byly celkem čtyři a jednalo se o následující léta: 1907, kdy zemřelo 72 osob, 1909, kdy bylo zemřelých o dva více, již zmiňovaný rekordní rok 1910 a naposledy pak rok 1913, který nepřesáhlo 70 lidí.

12.6. Celkové zhodnocení úmrtnosti mezi lety 1867 – 1916

Graf 36: Celková úmrtnost mezi lety 1867 – 1916, vlastní zpracování

Graf 37: Porovnání úmrtnosti žen a mužů mezi lety 1867 – 1916, vlastní zpracování

Z důvodu období, které pokrývá dlouhých padesát let, byl použit v této podkapitole graf spojnicový, jenž nám srozumitelněji blíží vývojový trend úmrtnosti ve výše uvedeném období pětidekád.

Celkový počet všech zemřelých osob ve Bzenci mezi lety 1867 až 1916 se rovnal číslu 4077, což činí v průměru mezi 81 a 82 pochovanými za rok. Mužů zesnulo 2089, žen potom 1988. Jak můžeme vidět, rozdíl mezi muži a ženami je téměř vyrovnaný, s lehkou, jednocentní převahou mužského pohlaví. Jediná dekáda, kdy v úmrtnosti předily ženy muže, byla poslední sledovaná dekáda, v ostatních případech vedli muži. Co se týče mrtvých narozených dětí, sledujeme jich celkem 116. S přihlédnutím na úmrtnost ve sledovaných desetiletích, dekádou s největším počtem skončily, se stala druhá dekáda, kdy bylo pochováno celkem 935 osob. Desetiletím obdobím s nejmenším počtem mrtvých bylo desetiletí poslední, s počtem 674 vykonaných pohřbů.

Stejně jako u zhodnocovacích kapitol o porodnosti a sátečnosti, i zde můžeme spatřovat jistou nevyváženost v počtech zemřelých lidí. Z grafu je na první pohled velmi patrné, že relativně vysoké počty smrtí se odehrály v letech 1881, 1886 až 1887 a roku 1899. Prvním jmenovaným rokem také zemřelo nejvíce lidí v tomto padesátiletí – 116. Mezi lety 1886 až 1887 umřelo shodně 107 osob. V posledním jmenovaném roce navždy odešlo 104 lidí. Hranici stať úmrtí potom překročil ještě rok 1890, kdy zemřelo také 104 osob. Naopak mezi léta, kdy bylo smrtí nejméně, patří léta následující – 1904 a 1914. V obou těchto letech si smrťka poklesla pod úroveň 60 lidí. Ve druhém zmínovaném roce to bylo dokonce nejméně za celých pět dekad, zesnulo 56 osob. Roku 1904 to bylo o tři mrtvé více. Ve všech ostatních zkoumaných letech úmrtí překročila hranici šedesáti zemřelých.

Mezi těmi nejvyššími mezerami rozdělují také roky 1875 až 1877, kdy počet umřelých stoupl z 64 na 96, tedy o 32 osob. Druhým velkým rozdílem byla hodnota 39 lidí mezi roky 1880 až 1881, kdy počet mrtvých stoupl ze 77 na 116. Poslední velký hodnotový rozdíl se udál v letech 1898 až 1899 – jednalo se o 29 osob. Naopak těmi nejvyššími úmrtnostními poklesy zaznamenávají roky 1874 až 1875, 1899 až 1900 a 1910 až 1911. Nejvýraznějším z těchto období se jeví doba mezi roky 1899 až 1900, kdy klesla hodnota úmrtnosti ze 104 na 68, což činí rozdíl 36 mrtvých.

Bzeneckou farností vedené matriky zemřelých dále přinesly následující informace: ze zkoumaného vzorku zemřelých nejvíce umíraly děti do jednoho roku života, těch bylo 30% a jako příčina smrti byla nejčastěji uváděna „slabost životní“ nebo „stevní katar“. Některé z nich žily pouze několik málo dnů. Naopak lidí, na svou dobu velmi vysokého věku, se dožilo pouze 6%. Pod tímto pojmem rozumíme osoby, které žily 80 a více let. Ojedinelé případy skutečně dlouhověkosti monitorujeme však pouze dva – jeden muž a jedna žena se dožili úctyhodných 96 let. Ve většině případů byla u těchto starých lidí evidována jako příčina úmrtí „sešlost v kem“ i „marasmus“.⁸¹ Průměrná délka života činila 47 let, nutno však podotknout, že především díky vysoké kojenecké úmrtnosti, jež je v tomto průměru zahrnuta. Obecně se příčiny úmrtí většinou v záznamech opakovaly a jednalo se o následující choroby – „tuberkulosa plic“ i obdobné zápisy nemocí spojených s neduhy plic, například „zánt plic“, „ochrnutí plic“ nebo „plicní katar“. Dále již zmíněná „sešlost v kem“, „mrtvice“ nebo zápisy uvádějící „raněná mrtvicí“, „psotník“, „souchoty“, záněty všemožných orgánů, například míchy, mozku, mozkových blan, pobřišnice, trubic, stěvy, pupku, ledvin, kosti, svalstva a srdce. Jako další onemocnění bylo uváděno například „ochrnuté srdce“, „organická vada srdce“ nebo

⁸¹ Celková tělesná a duševní sešlost, pozn. autora

„srde ní vada“. Nadále zap í i ovaly smrt r zné rakoviny, nap . jater, jazyka, st ev í žaludku. Ojedin le jsme se mohli setkat také se záznamy, které uvád ly: „pád do studny“, „rozst íšt ní lebky“, „vykrvácení následkem p ejetí vlakem“, „zadusila se uhli natým plynem“. V knihách též byly zaznamenávány samovraždy, o nichž zápisy hovo ily takto: „ob sil se“, „utopila se“ nebo „samovražda zast elením v návalu nep í etnosti“. U výše zmín ného ob šence bylo navíc poznamenáno, že se jednalo o mrtvolu neznámého muže, v ku asi 45 let. U osob, které zem ely náhle, se uvád lo „nezaopat en/a, protože zem el/a náhle“. Na konci každého roku byl uvád n celkový sou et zem elých daného roku, k n muž byla vždy p ípojena v ta „Že všichni tito zem elí dle k es ansko-katolického ob adu zaopat eni a poh bení byli, potvrzuje v Bzenci dne 31.12.XXXX, arcikn z a d kan XX“.

13. Jména a p íjmení obyvatel Bzence v letech 1883 - 1932

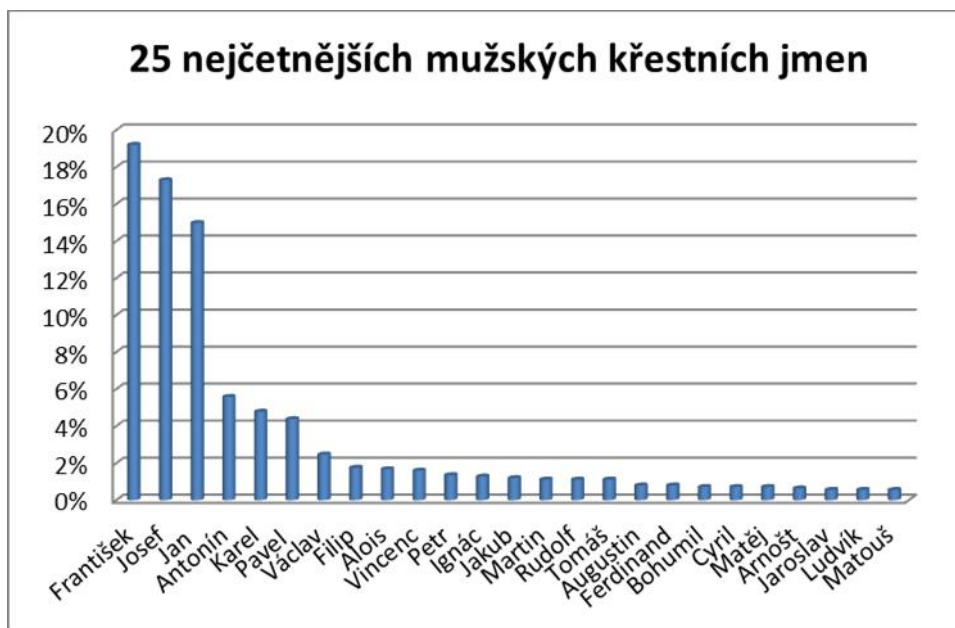
Tato kapitola bude pojednávat o k estních jménech a p íjmeních bzeneckého obyvatelstva, kdy byl mezi roky 1883 až 1932 zkoumán vzorek 2554 lidí, kte í se rozhodli vstoupit ve svazek manželský a jsou evidováni v matri ních knihách oddavk . Práv jejich p íjmeními a k estními jmény se zde budeme zabývat. Z výše uvád ného vzorku 1277 muž a stejného po tu žen bylo zjišt no 1233 rozdílných p íjmení a 213 rozdílných k estních jmen. Jak tedy m žeme vyzorovat, etnost p íjmení byla zna ná, zatímco k estní jména se pom rn ásto opakovala.

Kapitola bude rozd lena do dvou podsekcí, z nichž se jedna bude zabývat p íjmeními, odd len mužskými a ženskými, a druhá bude pojednávat o jménech k estních, taktéž s rozlišením na jména mužská a ženská.

13.1. K estní jména

13.1.1. K estní jména mužská

Zkoumaný vzorek populace nás dovedl k poznatku, že muži, kte í jsou evidováni v oddavkových matrikách bzenecké farnosti ve zkoumaném období, nesli 103 rozli ným k estních jmen. 25 nej etn jších nám p edstaví následující graf . 38, uvád ný v procentech.

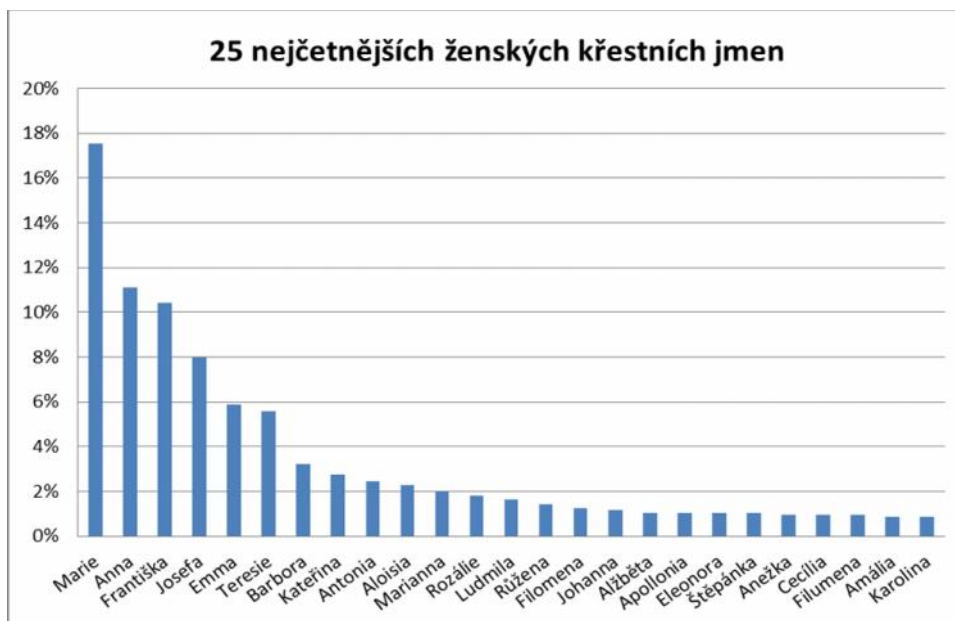
Graf 38: 25 nejčtenějších mužských křestních jmen, vlastní zpracování

Z grafu je patrné, že nejčastějšími křestními jmény oné doby se stal František, ze studovaného vzorku bylo nositel tohoto jména 19%, v absolutních číslech potom 241. Jméno Josef těsně následuje se 17%, respektive 217 takto pojmenovanými. Pomyslnou třetí příčku obsadili muži i chlapci, nesoucí jméno Jan. Bylo jich 15%, tedy 188. Následující tři stupně žebříčku nejčtenějších jmen patří Antonín, Karl a Pavl. Nositel těchto jmen bylo 6, 5 a 4%. Václav, Filip, Alois a Vincenc jsou na stejné úrovni se 2%, a zbylá zde předložená jména mají procento jedno. Zbylá jména, která v grafu zapsána nejsou, byla například: Fabián, Julius, Kašpar, Klement, Konstantin, Kazimír, Metoděj, Rajmund, Silvester, Šimon, Theodor, Valentin, Vilém, Zdeněk nebo Zigmund.

Jména uvedená v grafu jsou samozřejmě známá i dnes, ale nejsou již používána tak hojně, jako tomu bylo v dobách minulých, snad vyjma Jana, jehož popularita jde ruku v ruce s dobou a nositel tohoto jména je i dnes poměrně hojný.

13.1.2. Křestní jména ženská

Ženy, zapsané v matričních knihách bzenecské farnosti, nesly 110 rozdílných křestních jmen, z nichž 25 nejčastějších nám ukáže následující graf 39.

Graf 39: 25 nejčtenějších ženských křestních jmen, vlastní zpracování

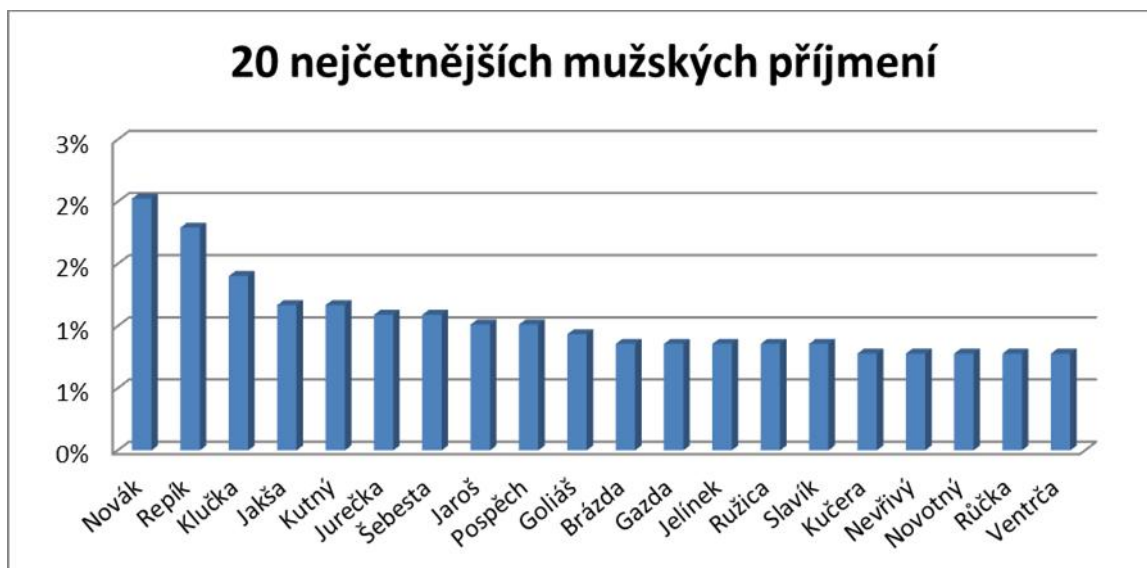
V grafu jasně dominuje ženské křestní jméno Marie, jejichž nositelek bylo ve studovaném vzorku 18%, v absolutních číslech potom 224. Dalšími dvěma jmény, jež byla dávána nejčastěji, jsou Anna, s 11%, tedy 142 nositelkami, a Františka, s 10%, tedy 133 nositelkami. Další tři příčky pomyslného žebříku byly obsazeny Josefou, Emmou a Teresí. Nositelek těchto jmen bylo 8% a shodně 6%. Jména Barbora a Kateřina byla nošena 3% žen i dívek. 2% byla popsána Antoniím, Aloisiím, Mariannám, Rozáliím a Ludmilám. Ostatní uvedená jména dosáhla jednoho procenta a jména, jež se do grafu nedostala, byla například: Adolfina, Bernardina, Jenovefa, Klotilda, Libuše, Lidvína, Thekla, Magdalena, Marietta, Paula, Petronilla, Theodora, Valburga, Uršula nebo Žofie.

Stejně jako u mužských křestních jmen, i zde jsou nám známa a i v dnešní době používaná, ale již nejsou tolik populární, jako tomu bylo dříve.

13.2. P íjmení

13.2.1. P íjmení mužská

Zkoumaný vzorek nám ukázal fakt, že muži, již jsou evidováni v oddávkových matrikách bzenecké farnosti ve zkoumaném období, nesli 694 odlišných příjmení. 20 nejčtenějších z nich nám představí následující graf 40, uváděný procentuálně.

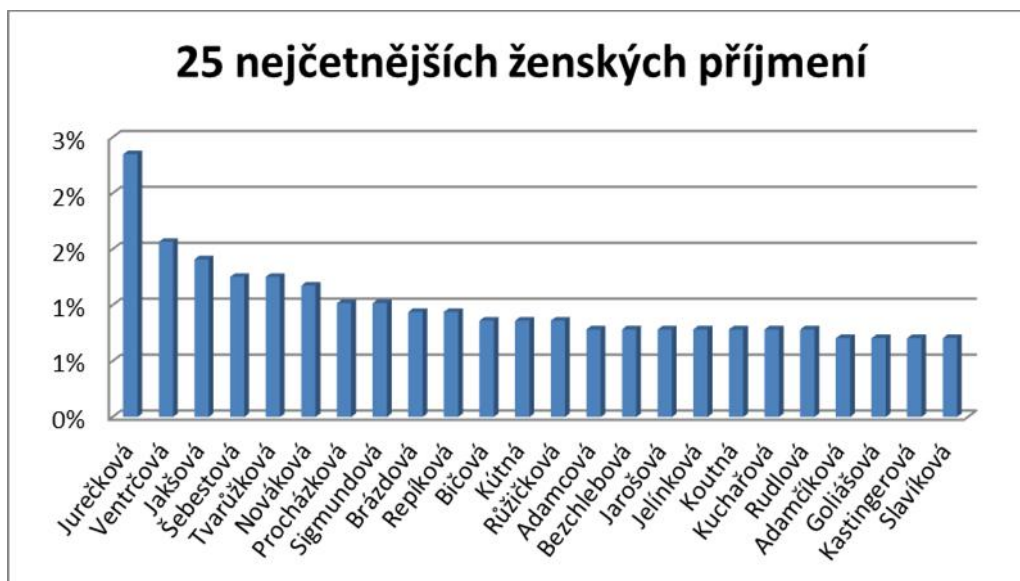
Graf 40: 20 nejpočetnějších mužských příjmení, vlastní zpracování

Graf . 40 uvádí 20 mužských příjmení, která byla ve zkoumaném období a na zkoumaném vzorku zaznamenána nejčastěji. Na první pohled se může zdát zvláštní, že příjmení Novák - velmi obvyklé i dnes - které je na nejvyšší pozici, má pouhých 2%, což nám v absolutních číslech udává hodnotu 26. Tuto skutečnost však lze jednoduše vysvětlit skutečně velkým počtem odlišných příjmení mužských nositelů. 2% taktéž mají chlapci a muži, kteří se pyšnili příjmením Repík, jichž bylo 23. Ostatní, v grafu uváděná, příjmení se vyskytovalo v hodnotě 1%, kdy Klučka bylo 18, ale Ventrča již jen 10.

Další příjmení, která se z důvodu svého opravdu malého výskytu do grafu nedostala, byla například tato: Alrichteř, Auštecký, Bařura, Čumr, Demasý, Fedyna, Gaida, Goldmann, Herínek, Jurníkl, Laga, Malířák, Samohýl, Vagrka nebo Zubatý.

13.2.2. Příjmení ženská

Odlišných ženských příjmení, která byla zaznamenána v matrikách s atkou během zkoumaného období, bylo o 155 méně, než příjmení mužských – celkem jich bylo nalezeno 539. Následný graf . 41 nás seznámí s 25 nejčastěji se opakujícími, opět v procentech.

Graf 41: 25 nejčtenějších ženských příjmení, vlastní zpracování

Taktéž hodnoty v tomto grafu, . 41, se mohou pozdávat zvláštními, vzhledem k velmi nízkým procentuálním hodnotám, nicméně vysvětlení zůstává stejné jako u předchozí podkapitoly o příjmení mužských.

Nejvíce četným ženským příjmením bylo příjmení Jurečková. Nositelky tohoto příjmení bylo celkem 30, procentuálně se jedná o hodnotu 2%. Stejná procenta, tedy 2, má také příjmení Ventrčová, v absolutních číslech však bylo o deset méně, tedy 20. Všechna ostatní příjmení, která lze vyčíst z předloženého grafu má podíl 1%, kdy například u příjmením Jakšová bylo celkem 18, kdežto žen i dívek Slavíkových bylo již jen 9.

Příjmení, jež kvůli svému velmi malému výskytu své místo v grafu nenašla, jsou uváděna následovně. Jednalo se například o tato příjmení: Assmanová, Bahavková, Brandtnerová, Čagánková, Fabrici, Flessnerová, Chromeková, Kumpánová, Rajsiglová, Sásová, Varadínková, Vymazalová, Zálešáková, Zelinková nebo Žáková.

14. Povolání bzeneckých obyvatel v letech 1883 - 1932

Poslední kapitola praktické části této práce se bude zabírat povoláními, jež vykonávali bzenečtí obyvatelé mezi lety 1883 – 1932. Zde je nutné zmínit, že se jedná o stejný vzorek obyvatelstva, jako u kapitoly o křestních jménech a příjmeních, tedy o osoby, zapsané v matrikách oddávek mezi výše zmíněnými roky. Další podstatnou informací, kterou je nezbytné sdělit, je skutečnost, že se jedná o povolání čistě mužská, a to z důvodu minimálních zápisů o povolání žen a dívek. Ve jmenovaných matrikách knihách byla povolání u osob

ženského pohlaví zaznamenávána velmi sporadicky, spíše však v bec. Stejně tomu bylo i v zápisech matričních knih narozených a zemřelých. Tento fakt prokládáme skutečností, že ve studované éře byl výraznější postavení muž a také tomu, že dívky a ženy byly velmi často v domácnosti, kde bylo jejich hlavním posláním starost o dům a rodinu. Pokud se přece jenom našla jaká informace ohledně ženských zaměstnání objevila, povětšinou se jednalo o rzná pojmenování výkonu povolání služebné, například: „služka“, „služebná“ i „služebná d ve ka“ nebo „p isluhova ka“. Velmi ojediněle však bylo možné nalézt i zápisy jako „d lnice“, „pradlena“ i „zeliná ka“.

Graf, který je přiložen pod tímto nápisem tedy ukazuje nejčastější povolání mužů, kteří však nevykonávali svá povolání jen ve Bzenci, ale i mimo ni, a to v bližším i vzdálenějším okolí, jako například v rohatcecké okoládovně i v Bačovských obuvnických závodech ve Zlíně. Rozličných povolání bylo zjištěno celkem 121, padesát nejčastěji vykonávaných pracovních pozic můžeme sledovat v grafu 42, který je stejně jako v předchozí kapitole uváděn v procentuálních hodnotách.

Graf 42: 25 nejčastějších mužských povolání, vlastní zpracování

Nejčastěji vykonávaným povoláním bzeneckým mužem ve zkoumaných padesáti letech byl, jak je z grafu zřejmé, domkář, což byl člověk, vlastnící ve vsi menší domek s pozemkem do výměry 0,4 hektaru. Jednalo se tedy o člověka chudšího než chalupníka a sedláka a k obživě si v tšinou ještě museli dopomáhat, například nájemnou prací. Ve zkoumaném vzorku bylo

domká 10%, což je rovno íslu 124. Druhým nej ast jším zam stnáním byly r zné funkce, vykonávané na železnici a nádražích v okolí Bzenec. Dnes tyto stanice nesou názvy Bzenec, Bzenec-Olšovec a Moravský Písek, v matri níích zápisech se však setkáváme i s názvy „*stanice Olšovec*“ nebo „*stanice Bzenec-Písek*“. Povolání, jež byla pro lepší p ehlednost shrnuta do výše zmín né kategorie, uvád ly knihy nap íklad následovn : „*železni ní z ízenec*“, „*železni ní strážník*“, „*z ízenec p i severní dráze*“, „*z ízenec sl. drah*“, „*ú edník c. a k. Severní dráhy*“, „*ú edník eskoslovenských státních drah*“, „*strojvedoucí c. a k. Severní dráhy*“, „*posunova na severní dráze*“, „*dohlížitel železni níích voz na severní dráze*“, „*strojvedoucí na státní dráze*“ i „*topi na dráze*“. Samoz ejm se jednalo o jednu a tu samou železni ní tra , na jejím p íkladu ale m žeme krásn vid t pr b h d jin. Drážních zam stnanc bylo 91, v procentuální hodnot 7%. Jako t etí nej ast jší záznam byl uvád n m š an. Nejedná se p ímo o povolání jako takové, ale spíše jde o ozna ení, že daný lov k spadal do bohatší, vzd lan jší a celkov vyšší vrstvy spole nosti. M š ané v tšinou vlastnili ve m st n jakou nemovitost a ve sledovaném období jich nalezneme 88, což je v procentech rovno hodnot 7. Stejné procentuální zastoupení, shodné i v absolutních íslech m li rolníci, což byli lidé obd lávající pole a v obecn jší rovin v nujíící se zem d lství. Na pomyslném pátém stupínku nej etn jších povolání se umístil podruh. Muži, takto ozna ení, nebyli vlastníky žádného stavení ani pozemku a v tšinou žili v podnájmu na statku, kde se také živili manuální prací jako lenové sedláckovy eládky. Podruh evidujeme 79, respektive 6%.^{82, 83} Jelikož bylo rozdílných povolání zjišt no celkem dosti, nemohla své místo v grafu najít všechna. Následující vý et jmenuje alespo n která z nich: „*arcivévodský hospodá ský kontrolor*“, „*tvrtláník*“, „*hlásný*“, „*hrab cí revírník*“, „*jízdec u knížete Schwarzenberga*“, „*kamná*“, „*kartá ník*“, „*palír*“, „*panský sklep mistr*“, „*telegrafista*“, „*technický komisa*“, „*vrchní berní tajemník p i finan níím editelství*“, „*zkoušný*“, „*z ízenec západomoravských elektráren*“ i „*zv roléka*“.

⁸² Internetové stránky www.serak.cz (online cit. 2016-03-18)

⁸³ Trávní ek F., Váša P., *Slovník jazyka eského*, s. 266, 918, 1183.

15. Závěr

Tato diplomová práce si kladla za cíl přinést ucelenější obraz o demografických trendech v malém, vinařském městě ku Bzenec, ležícím na jihu Moravy, během druhé poloviny devatenáctého a první poloviny dvacátého století. Demografickými trendy se v tomto případě rozumelo počet narozených dětí, sezdáných párů, zemřelých osob a celkový vývoj populace bzeneckého obyvatelstva. Dále byla zjišťována mužská i ženská křestní jména a příjmení obyvatel Bzence, stejně jako jejich profese. Celkový počet obyvatel byl zkoumán v delším časovém období 164 let – mezi roky 1850 – 2014. V tomto časovém úseku byl počet narozených zkoumán v letech 1855 – 1904, počet sezdáných mezi roky 1883 – 1932 a počet zemřelých mezi lety 1867 – 1916. Ze záznamů narozených a oddaných byla zjišťována statistická data v jednotlivých letech a měsících, ze záznamů zemřelých byla zjišťována úmrtnost v jednotlivých letech a podíl zemřelých mužů a žen. Taktéž zde byl zjištěván počet mrtvých narozených. Výše zmíněná padesátiletí byla pro lepší přehlednost a srozumitelnost rozdělena do dekád, které byly následně srovnávány a vytvořily tak souhrnný obraz daných údajů za celých padesát zkoumaných let. Níže uvedené odstavce ukazují souhrnné výsledky, ke kterým autor této práce dospěl během své badatelské činnosti.

Z matričních knih narozených bylo zjištěno, že ve výše zmíněných padesáti zkoumaných letech se nejvíce dětí narodilo v roce 1888. Na světě jich tenkrát přišlo 124. Naopak nejméně dětí se narodilo roku 1872, tehdy jich bylo pouze 76. Měsícem, kdy se miminek rodilo nejvíce, se stal měsíc březen, naopak v únoru se jich rodilo nejméně. Celkový počet všech narozených ve Bzenci mezi lety 1855 až 1904 byl 5094 dětí, což činí v průměru bezmála 102 novorozenců ročně.

Záznamy, evidující počet sňatků ve zmíněných letech přinesly informace, že nejvíce párů, 45, se nechalo oddat v roce 1920, naopak nejméněkrát se nechalo oddat pouhých 8 párů snoubenců a to v roce 1915. Tato obrovská změna ve statistice je popisována událostem spojených s První světovou válkou. Nejvíce se lidé brávali v únoru, naopak nejméně v prosinci. Za celé zkoumané období evidujeme prosincové svatby pouze tři. Druhým svatebním nejpopulárnějším měsícem se stal květen, což jasně vyvrací známou povídku „svatba v máji, nevstaň máry“. Celkový počet všech svateb ve Bzenci mezi lety 1883 až 1932 byl 1277, což činí v průměru mezi 25 a 26 obdoby ročně. Celkový průměrný věk při sňatku byl u nevest mírně nad 26 let, u ženichů téměř 30 let.

Matriční záznamy zemřelých udávaly jako rok s nejvyšším počtem úmrtí rok 1881, kdy zemřelo 116. Rokem, kdy navždy odešlo lidí nejméně, se stal rok 1904, kdy skonalo 56 osob.

Celkový počet všech zemřelých osob ve Bzenci mezi lety 1867 až 1916 se rovnal číslu 4077, což činí v průměru mezi 81 a 82 pochovanými za rok. Mužů zesnulo 2089, žen potom 1988. Poměr mužů a žen je téměř vyrovnaný, s lehkou, jednoprocenní převahou mužů. Celkový počet mrtvorozených za celé zkoumané období dosáhl počtu 116. Průměrný věk činil v dané době 47 let, nutno však podotknout, že především díky velmi vysoké kojenecké úmrtnosti. Narozených dětí, které zemřely do jednoho roku života, bylo celkem 30%.

Křestní jména a příjmení u mužů a žen a také jejich povolání byla zjišťována z matričních knih oddaných mezi lety 1883 – 1932. Mezi nejčastější mužská křestní jména patřila jména František, Josef a Antonín. Mezi nejčastější ženská křestní jména patřila jména Marie, Anna a Františka. Mezi nejčastěji se vyskytující mužská příjmení patřili Nováci, Repíci a Klučkové. Mezi nejčastěji se vyskytující příjmení ženská patřila příjmení Jureková, Ventrlová a Jakšová. Povolání nebyla u žen zapisována vůbec nebo jen velmi zřídka, a pokud ano, většinou se bylo možné setkat s různými variantami výkonu povolání služebné. Bzenecští muži byli nejčastěji domkáři, drážními zaměstnanci a měšťany.

Autorovým přáním a vedlejším cílem této práce bylo seznámit širší veřejnost s městem Bzenec, a uvést ho tak do obecnějšího povědomí lidí, dále s matrikami a bádáním (nejen) v archivech a zvýšit tak zájem lidí o studium naší historie, jež by dle přání autora mohlo vést k lepšímu poznání a chápání naší minulosti. I zde je vhodné znovu připomenout v tuž zmíněnou na závěr této práce: „Pokud chceme pochopit přítomnost, musíme nejdříve zažít rozumět minulosti.“

Na úplný závěr lze bez větších okolků konstatovat, že hlavní cíle práce byly splněny. Zda však budou splněny i ty vedlejší, nelze říci nyní, pípsaní těchto řádků, to vše ukáže až čas.

16. Seznam zdroj

Knižní zdroje

David, P., Dobrovolná, V., Soukup, V., *Slovácko-Hodonínsko*, Praha, 2005, S & D, ISBN 80-86899-01-2.

Davídek, V. a kol., *Retrospektivní lexikon obcí SSR 1850 – 1970, Díl 1., Svazek 2*, Praha, 1978, Statistické a evidení vydavatelství tiskopis, ISBN E1b2.

Hásek, V. a kol., *U ebnice pro zaínající rodopisce*, Praha, 2014, eská genealogická a heraldická společnost v Praze, ISBN 978-80-905500-1-8.

Janíková, E., *Historie svateb od nejstarších dob po současnost*, Praha, 2012, Epoque, ISBN 978-80-7425-143-6.

Kuča, K., *Msta a mste ka v echách, na Morava a ve Slezsku – Díl 1.*, Praha, 1996, Libri, ISBN 80-85983-13-3.

Lednická, B., *Sestavte si rodokmen*, Praha, 2012, Grada Publishing, ISBN 978-80-247-4069-0.

Marešková, M., *Průruka praktické genealogie*, Praha, 2004, Paseka, ISBN 80-7185-662-2.

Navrátilová, A., *Narození a smrt v eské lidové kultuře*, Praha, 2004, Vyšehrad, ISBN 80-7021-397-3.

Pohanka, C. H., *Po stopách vlastních předků*, Litvínov, 2009, Dialog, ISBN 978-80-7382-134-0.

Trávníček, F., Váša, P., *Slovník jazyka eského, tetí, zpracované a doplnené vydání*, Praha, 1946, Polygrafie, ISBN nevedeno.

Zemek, M., *Jižní Morava*, Praha, 1977, Orbis, ISBN 11-035-77.

Elektronické zdroje

ESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, *Historický lexikon obcí ČR 1869 – 2015*. (online). 2015 (cit. 2016-03-15). Dostupné z WWW:
<https://www.czso.cz/documents/10180/20537734/130084150645.pdf/e3a114a4-3281-416f-888a-4e0664ec2257?version=1.0>.

ESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, *Demografická rovnice za rok 2005 – 2014*. (online). 2015 (cit. 2016-03-15). Dostupné z WWW:
<https://www.czso.cz/documents/11280/17801583/bzenec.pdf/03d50bf8-eac4-4852-ad80-64ccaf573d7d?version=1.3>.

ESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, *Vývoj počtu obyvatel ve městech v letech 1961 – 2001*. (online). 2003 (cit. 2016-03-16). Dostupné z WWW: <https://www.czso.cz/documents/10180/20537688/4120cc09.pdf/2b22a137-ac0d-4fa7-b07d-ecc979ccbe6d?version=1.0>.

HLEDÁNÍ PEDKŮ, *Jak hledat v živých matrikách*. (online). 2014 (cit. 2016-02-18). Dostupný z WWW: <http://www.hledanipredku.cz/rodokmen-ziva-matrika-predci/>.

MĚSTO BZENEC, *Bzenecká vinařská oblast*. (online). 2016 (cit. 2016-03-06). Dostupné z WWW: <http://www.bzenec.cz/turistika/bzenecti-vinari/>.

MĚSTO BZENEC, *Historie města*. (online). 2016 (cit. 2016-03-06). Dostupné z WWW: <http://www.bzenec.cz/mesto-a-samosprava/historie-mesta/>.

MIKROREGION BZENECKO, *Historie a památky města Bzenec*. (online). 2008 (cit. 2016-03-06). Dostupné z WWW: <http://www.bzenecko.cz/modules.php?name=Content&pa=showpage&pid=13>.

PÁTŘEJME SPOLEČNĚ, *Kdo je tím aneb neobvyklá povolání vyskytující se v matrikách zápisů*. (online). 2015 (cit. 2016-03-18). Dostupné z WWW: <http://www.serak.cz/Patrani.htm#kdetoje>.

PIVOVAR POD KNĚŽÍ HOROU VE BZENCI, *Historie vaření piva ve Bzenci*. (online). 2008 (cit. 2016-03-06). Dostupné z WWW: <http://www.knezihora.cz/>.

STARÝ BZENEC, *Bzenecký hrad*. (online). 2012 (cit. 2016-02-29). Dostupné z WWW: <http://www.starybzenec.cz/bzenecky-hrad/>.

STARÝ BZENEC, *Dějiny Židů ve Bzenci*. (online). 2012 (cit. 2016-02-29). Dostupné z WWW: <http://www.starybzenec.cz/listiny-a-regule/gold-dejiny-zidu-ve-bzenci/>.

STARÝ BZENEC, *Kaple*. (online). 2012 (cit. 2016-02-29). Dostupné z WWW: <http://www.starybzenec.cz/kaple/>.

STARÝ BZENEC, *Kostel*. (online). 2012 (cit. 2016-02-29). Dostupné z WWW:
<http://www.starybzenec.cz/kostel/>.

STARÝ BZENEC, *Sochy a památníky*. (online). 2012 (cit. 2016-02-29). Dostupné z WWW:
<http://www.starybzenec.cz/sochy-a-pamatniky/>.

STARÝ BZENEC, *Synagoga*. (online). 2012 (cit. 2016-02-29). Dostupné z WWW:
<http://www.starybzenec.cz/synagoga/>.

STARÝ BZENEC, *Zámek*. (online). 2012 (cit. 2016-02-29). Dostupné z WWW:
<http://www.starybzenec.cz/zamek/>.

STARÝ BZENEC, *Židovská obec ve Bzenci*. (online). 2012 (cit. 2016-02-29). Dostupné z WWW: <http://www.starybzenec.cz/zidovska-obec/>.

Prameny

Moravský zemský archiv v Brn , římskokatolický farní ú ad Bzenec, *Kniha sezdaných pro m sto Bzenec 1914 - 1924*, íslo matri ní knihy 5162. (online cit. 2016-03-12). Dostupné z WWW: <http://actapublica.eu/matriky/brno/prohlizec/389/?strana=1>.

Moravský zemský archiv v Brn , římskokatolický farní ú ad Bzenec, *Kniha sezdaných pro m sto Bzenec 1925 - 1933*, íslo matri ní knihy 5163. (online cit. 2016-03-12). Dostupné z WWW: <http://actapublica.eu/matriky/brno/prohlizec/9990/?strana=1>.

Moravský zemský archiv v Brn , římskokatolický farní ú ad Bzenec, *Narození 1855 – 1876*, íslo matri ní knihy 5151. (online cit. 2016-03-09). Dostupné z WWW:
<http://actapublica.eu/matriky/brno/prohlizec/4964/?strana=1>.

Moravský zemský archiv v Brn , římskokatolický farní ú ad Bzenec, *Oddavní kniha 1883 – 1913*, íslo matri ní knihy 5161. (online cit. 2016-03-13). Dostupné z WWW:
<http://actapublica.eu/matriky/brno/prohlizec/388/?strana=1>.

Moravský zemský archiv v Brně, římskokatolický farní úřad Bzenec, *Rodní a křestní kniha 1877 – 1907*, číslo matriční knihy 5152. (online cit. 2016-03-10). Dostupné z WWW: <http://actapublica.eu/matriky/brno/prohlizec/9989/?strana=1>.

Moravský zemský archiv v Brně, římskokatolický farní úřad Bzenec, *Úmrtní kniha 1883 - 1916*, číslo matriční knihy 5171. (online cit. 2016-03-19)). Dostupné z WWW: <http://actapublica.eu/matriky/brno/prohlizec/390/?strana=1>.

Moravský zemský archiv v Brně, římskokatolický farní úřad Bzenec, *Zemědělí 1852 - 1882*, číslo matriční knihy 5170. (online cit. 2016-03-18). Dostupné z WWW: <http://actapublica.eu/matriky/brno/prohlizec/4973/?strana=1>.

Fotografické zdroje

Archivní fotografie: internetové stránky www.starybzenec.cz (online cit. 2016-03-18). Dostupné z WWW: <http://www.starybzenec.cz/v-promenach-casu/>.

Současné fotografie: Dalibor Mrazík, autor práce.

17. Seznam tabulek a graf

Tabulka 1: Vývoj po tu obyvatel a dom mezi lety 1850 - 1950.....	41
Tabulka 2: Vývoj po tu obyvatel a dom mezi lety 1961 – 2001	42
Tabulka 3: Vývoj po tu obyvatel a p ír stem st hováním mezi lety 2005 až 2014.....	43
Graf 1: Vývoj po tu obyvatel mezi lety 1850 – 2014, vlastní zpracování	44
Graf 2: Po et narozených mezi lety 1855 – 1864, vlastní zpracování.....	45
Graf 3: Po et narozených dle m síc mezi lety 1855 – 1864, vlastní zpracování	46
Graf 4: Po et narozených mezi lety 1865 – 1874, vlastní zpracování.....	47
Graf 5: Po et narozených dle m síc mezi lety 1865 – 1874, vlastní zpracování	48
Graf 6: Po et narozených mezi lety 1875 – 1884, vlastní zpracování.....	49
Graf 7: Po et narozených dle m síc mezi lety 1875 – 1884, vlastní zpracování.....	49
Graf 8: Po et narozených mezi lety 1885 – 1894, vlastní zpracování.....	50
Graf 9: Po et narozených dle m síc mezi lety 1885 – 1894, vlastní zpracování	51
Graf 10: Po et narozených mezi lety 1895 – 1904, vlastní zpracování.....	52
Graf 11: Po et narozených dle m síc mezi lety 1895 – 1904, vlastní zpracování	53
Graf 12: Celková porodnost mezi lety 1855 – 1904, vlastní zpracování.....	54
Graf 13: Zhodnocení porodnosti dle m síc mezi lety 1865 – 1904, vlastní zpracování.....	55
Graf 14: Po et s atk mezi lety 1883 – 1892, vlastní zpracování.....	56
Graf 15: Po et s atk dle m síc mezi lety 1883 – 1892, vlastní zpracování	57
Graf 16: Po et s atk mezi lety 1893 – 1902, vlastní zpracování.....	58
Graf 17: Po et s atk dle m síc mezi lety 1893 – 1902, vlastní zpracování	59
Graf 18: Po et s atk s atk mezi lety 1903 – 1912, vlastní zpracování	60
Graf 19: Po et s atk dle m síc mezi lety 1903 – 1912, vlastní zpracování	61
Graf 20: Po et s atk mezi lety 1913 – 1922, vlastní zpracování.....	62
Graf 21: Po et s atk dle m síc mezi lety 1913 – 1922, vlastní zpracování	63
Graf 22: Po et s atk mezi lety 1923 – 1932, vlastní zpracování.....	64
Graf 23: Po et s atk dle m síc mezi lety 1923 – 1932, vlastní zpracování	65
Graf 24: Celková s ate nost mezi lety 1883 – 1932, vlastní zpracování.....	66
Graf 25: Zhodnocení po tu s atk dle m síc mezi lety 1883 – 1932, vlastní zpracování	67
Graf 26: Po et zem elých mezi lety 1867 – 1876, vlastní zpracování	69
Graf 27: Porovnání zem elých žen a muž mezi lety 1867 – 1876, vlastní zpracování.....	69
Graf 28: Po et zem elých mezi lety 1877 – 1886, vlastní zpracování	70
Graf 29: Porovnání zem elých žen a muž mezi lety 1877 – 1886, vlastní zpracování.....	70
Graf 30: Po et zem elých mezi lety 1887 – 1896, vlastní zpracování	71
Graf 31: Porovnání zem elých žen a muž mezi lety 1887 – 1896, vlastní zpracování.....	71
Graf 32: Po et zem elých mezi lety 1897 – 1906, vlastní zpracování	72
Graf 33: Porovnání zem elých žen a muž mezi lety 1897 – 1906, vlastní zpracování.....	72
Graf 34: Po et zem elých mezi lety 1907 – 1916, vlastní zpracování	73
Graf 35: Porovnání zem elých žen a muž mezi lety 1907 – 1916, vlastní zpracování.....	73
Graf 36: Celková úmrtnost mezi lety 1867 – 1916, vlastní zpracování	74
Graf 37: Porovnání úmrtnosti žen a muž mezi lety 1867 – 1916, vlastní zpracování	74
Graf 38: 25 nej etn jších mužských k estních jmen, vlastní zpracování	77
Graf 39: 25 nej etn jších ženských k estních jmen, vlastní zpracování	78
Graf 40: 20 nejpo etn jších mužských p íjmení, vlastní zpracování	79
Graf 41: 25 nej etn jších ženských p íjmení, vlastní zpracování	80
Graf 42: 25 nej etn jších mužských povolání, vlastní zpracování.....	81

III. P ílohy

Foto . 1: Celkový pohled na východní část Bzence z vrchu Starý hrad, nedatováno. Vlevo kostel sv. Jana K titele, v pop edí základní škola.

Foto . 2: Stejně místo, 2016. Ze ZŠ je dnes domov pro seniory.

Foto . 3: Celkový pohled na západní část Bzence z vrchu Starý hrad, nedatováno, před rokem 1960. Vpravo zámek, vprostřed židovská synagoga, v popředí vinice.

Foto . 4: Stejně místo, 2016. Místo synagogy obchodní stědiště, místo vinic pole.

Foto . 5: Zbo ená kaple sv. Floriána a sv. Šebestiána na vrchu Starý hrad, 1945. Zni ena v roce 1945.

Foto . 6: Stejné místo, 2016. Místo dnes slouží k odpo inku, na snímku právě probíhající práce na zvelebení okolí zbo ené kaple.

Foto . 7: Východní část Náměstí Svobody, nedatováno. V pozadí kostel sv. Jana Křtitele.

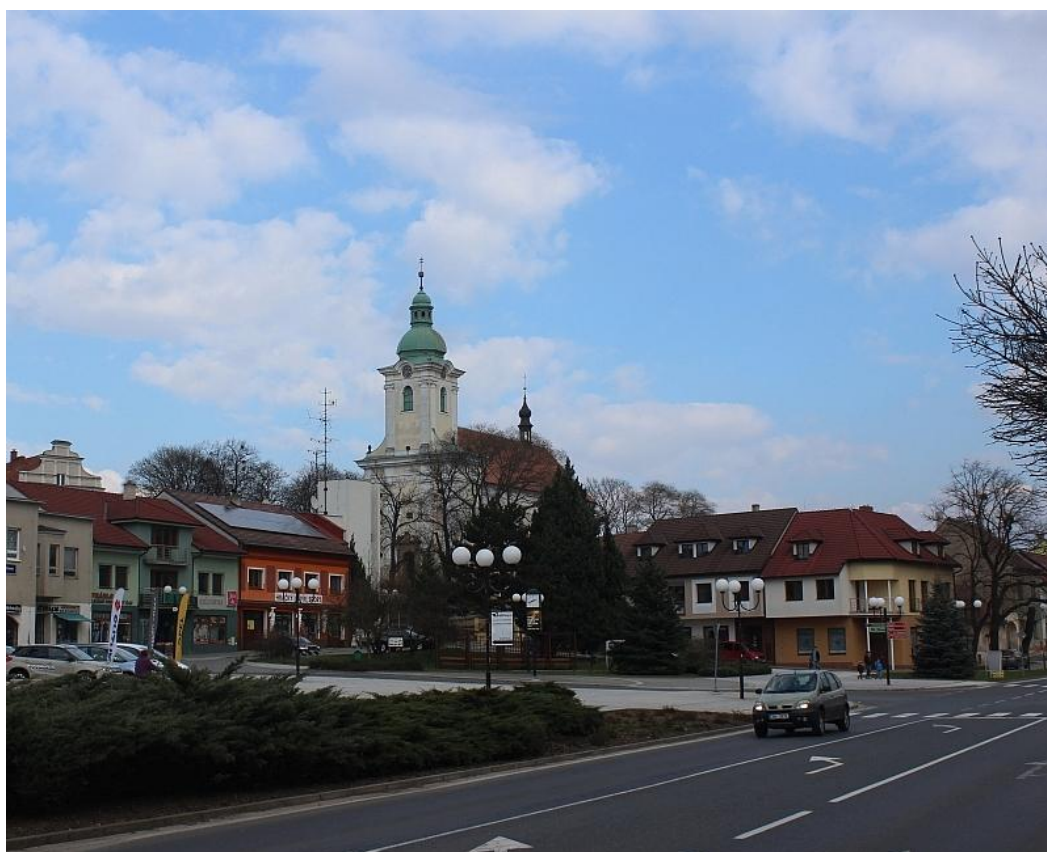

Foto . 8: Stejné místo, 2016.

Foto . 9: Západní část Náměstí Svobody, nedatováno, po roce 1915. Vpravo sloup se sochou p. Marie.

Foto . 10: Stejné místo, 2016.

Foto . 11: Vinné sklepy v ulici Pod Starým hradem, nedatováno, před rokem 1945. V pozadí kaple sv. Floriána a sv. Šebestiána na vrchu Starý hrad, vedle hoteľská buda.

Foto . 12: Stejné místo, 2016. Z kaple zbyly trosky, buda slouží též jako místo odpadku.

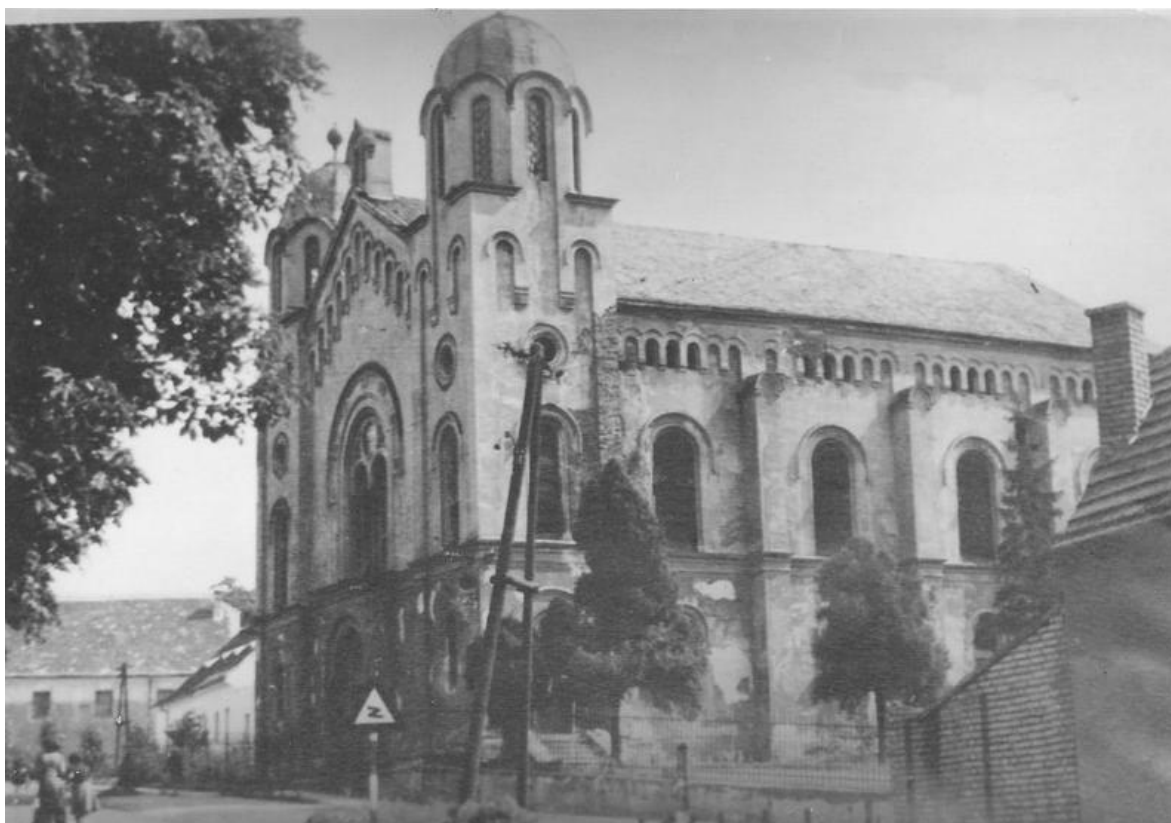

Foto . 13: Židovská synagoga před vjezdem do bzeneckého zámku, nedatováno, před rokem 1960. Synagoga byla v roce 1960 zbořena.

Foto . 14: Stejně místo, 2016. Na místě bývalé synagogy dnes stojí menší obchodní stánek zvaný „Na Templu“, postavený na počátku 90. let 20. století.

Foto . 15: Ulice Krále Vladislava, nedatováno, před rokem 1960. Ulice bývala součástí židovské čtvrti. V pozadí synagoga, zbudovaná roku 1960.

Foto . 16: Stejně místo, 2016.

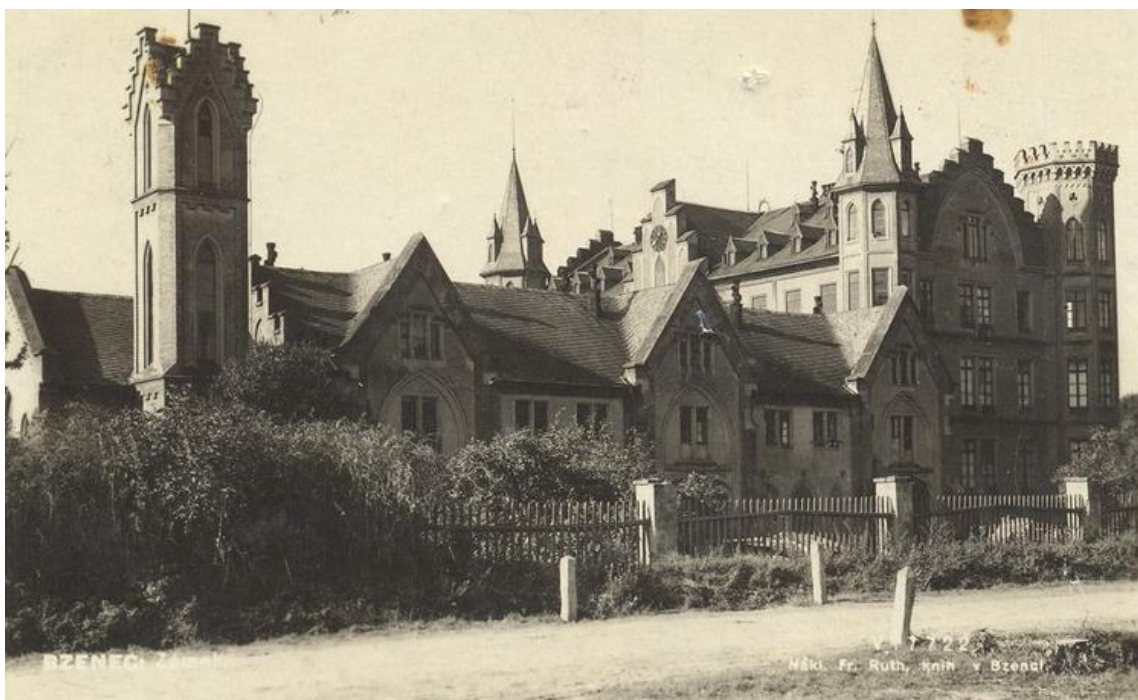

Foto . 17: Pohled na severní část bzeneckého zámku, nedatováno.

Foto . 18: Stejné místo, 2016. Na místě dnes stojí budova, postavená bzeneckým vinařským družstvem.

Foto . 19: Pohled ze zámecké zahrady na zadní část bzeneckého zámku, nedatováno.

Foto . 20: Stejné místo, 2016.

Foto . 21: Státní okresní archiv (dále jen SOKa) Hodonín, Koupelní 10, Hodonín.

Foto . 22: Badatelna a studovna hodonínského SOKa.

Foto . 23: Archiválie bzeneckého fondu, uložené v hodonínském SOKa.

Foto . 24: Detail bzenecké kroniky z let 1918 – 1924, uložené v hodonínském SOKa.

Foto . 25: Detail bzenecké kroniky z let 1918 – 1924, uložené v hodonínském SOKa.

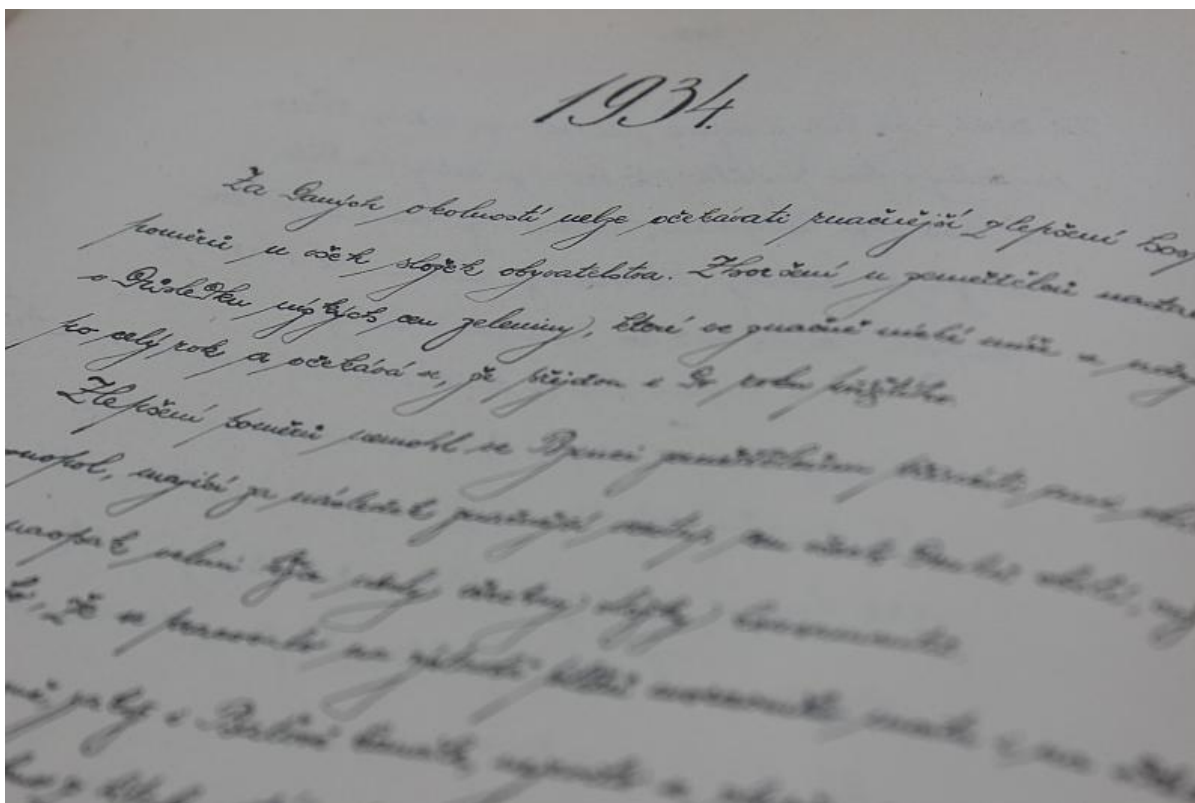

Foto . 26: Detail bzenecké kroniky z let 1918 – 1924, uložené v hodonínském SOKa.

BRATŘI HROMADOVÉ

* PODNIKATELSTVÍ STAVEB, STAVEBNÍ KANCELÁŘ A OBCHOD DŘEVEM *

BZENEC-PÍSEK, MOR.

TELEFON:
BZENEC-PÍSEK
ČÍSLO 2.

ÚČET POŠT.
SPRÁVITEL V PRAZE
ČÍS. 25.367.

BZENEC-PÍSEK, II/9 1924.

Městské radě ve Bzenci v zastoupení
konkurenčního výboru pro opravu kaple sv. Floriana
na St. Hradě.

Žádáme zdvořile městskou radu o poskytnutí
obnosu Kč.30.000,00, slevy třicettisícikoruněs.
na účet pro opravu kaple sv. Floriana na St. Hra-
dě. Jelikož oprava kaple jest skoro u konce, dou-
fáme, že městská rada naší žádosti vyhoví.

Znamenáme v dokonalé účtě

Stavební kancelář
BRATŘI HROMADOVÉ
obchod dřevem
Bzenec-Písek.

J. F. Hromádka

Foto . 27: Žádost o finanční podporu na opravu kaple sv. Floriána a sv. Šebestiána, zasláná stavební firmou Bratři Hromadové městské radě 11.9.1924, uložená v hodonínském SOKa.

Foto . 28: Plán Bzenec s označením domovních čísel z roku 1924, uloženého v hodonínském SOKa.